

WÓJT GMINY RADOMIN

ZMIANA STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY RADOMIN

- UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO -

ZAŁĄCZNIK NR 1
DO UCHWAŁY
NR
RADY GMINY
RADOMIN Z DNIA
..... r.

- TEKST ZMIANY STUDIUM -

- TEKST UJEDNOLICONY -

2015 r.

Niniejszy tekst studium jest wersją ujednoliconą. Pierwotny tekst pozostawiono bez zmian. Nowe zapisy, które wprowadzono do studium wyróżniono pochyłą czcionką i kolorem niebieskim.

Zmianę studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin sporządził, zgodnie z art. 9 ust. 2 ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późn. zm.) Wójt Gminy Radomin. Zgodnie z uchwałą intencyjną jest ona zmianą studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin, zatwierdzonego Uchwałą Nr 15/IV/02 Rady Gminy Radomin z dnia 30 grudnia 2002 r., zmienionego Uchwałą Nr XXXIX/207/10 Rady Gminy Radomin z dnia 8 lipca 2010 r. w granicach określonych uchwałą o przystąpieniu. Ponadto dokonano aktualizacji najważniejszych danych statystycznych gminy, zawartych w obowiązującym studium oraz dostosowano obowiązujący dokument do wymogów stawianych przez obowiązujące przepisy prawa.

*Wójt
Gminy Radomin*

Zmianę studium uchwaliła Rada Gminy Radomin, zgodnie z art. 12 ust. 1 wyżej wymienionej ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym Uchwałą Nr Rady Gminy Radomin z dnia r.

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin dotyczy obszaru w rejonie miejscowości Wilczewko.

Zmiana Studium przyjęta Uchwałą Nr XXXIX/207/10 Rady Gminy Radomin z dnia 8 lipca 2010 r. została opracowana przez:

Zespół projektowy

1. mgr inż. arch. Regina Tołłoczko-Kołodziej
członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów nr G-119/2002
2. mgr inż. arch. Adam Wincek
członek Północnej Okręgowej Izby Urbanistów nr G-020/2002
3. mgr inż. arch. Ewa Kamińska
członek Kujawsko-Pomorskiej Okręgowej Izby Architektów nr 0004
4. mgr Barbara Flanz
5. mgr inż. arch. krajobrazu Izabela Kurowska

Opracowanie techniczne

mgr Łukasz Pawski

mgr Beata Hennig

Joanna Paradowska

Mirosława Kubicka

Zmiana studium

mgr Rafał Łucki

inż. Janusz Piszewski

mgr Agata Karpińska

mgr inż. Katarzyna Kaczmarek

mgr Janusz Klimek

SPIS TREŚCI

1. WPROWADZENIE	9
1.1. Podstawa formalno-prawna.....	9
1.2. Przedmiot i zakres opracowania.....	10
1.3. Materiały wejściowe	10
2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY	11
2.1. Położenie i charakterystyka otoczenia	11
2.2. Podstawowe dane o gminie według stanu na 31.12.2013 r.....	11
2.3. Rys historyczny	12
3. POŁOŻENIE, DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU.....	13
3.1. Położenie i charakterystyka otoczenia	13
3.2. Dotychczasowe zagospodarowanie i uzbrojenie terenów	14
3.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie	16
3.4. Wnioski złożone do zmiany studium	18
4. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY	19
5. STAN ŚRODOWISKA, <i>W TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH</i> ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO	20
5.1. Wybrane elementy środowiska przyrodniczego.....	20
5.2. Rolnicza przestrzeń produkcyjna	24
5.3. Leśna przestrzeń produkcyjna.....	27
5.4. Wielkość i jakość zasobów wodnych.....	27
5.5. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego.....	30
6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTEKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ.....	32
6.1. Informacje historyczne do miejscowości z obszaru gminy Radomin	32
6.2. Obiekty prawnie chronione, wpisane do rejestru zabytków	37
6.3. Obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków.....	38
6.3.1. Zabytki nieruchome.....	39
6.3.2. <i>Nieruchome zabytki archeologiczne.....</i>	<i>41</i>
6.4. Charakterystyka zasobów kulturowych	45
6.4.1. Obiekty sakralne	47
6.4.2. Obiekty użyteczności publicznej	48
6.4.3. Obiekty techniki i kultury materialnej	48

6.4.4. Pałace i dwory	48
6.4.5. Parki.....	48
6.4.6. Zespoły pałacowo- i dworsko-parkowe.....	49
6.4.7. Cmentarze	50
6.4.8. Nieruchome zabytki archeologiczne	51
6.4.9. Miejsca pamięci.....	51
6.5. Sławni ludzie związani z gminą Radomin	52
6.6. Wnioski	54
7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, <i>W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA</i>.	54
7.1. Ludność	54
7.2. Warunki mieszkaniowe	56
7.3. Rynek pracy	56
7.4. Infrastruktura społeczna (rys. 11).....	57
7.4.1. Oświata.....	57
7.4.2. Kultura.....	57
7.4.3. Ochrona zdrowia	58
7.4.4. Handel i gastronomia.....	58
7.4.5. Sport i turystyka.....	59
7.4.6. Usługi inne	61
8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA	62
8.1. Rodzaje potencjalnych zagrożeń	62
8.2. Instytucje służące ochronie ludności i jej mienia.....	63
8.3. Inicjatywy i programy	63
9. <i>POTRZEBY</i> I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY.....	64
9.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla wojewódzkiego.....	64
9.1.1. Uwarunkowania wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (2003 rok).....	64
9.1.2. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego	71
9.1.3. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego	72
9.1.4. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego	72
9.1.5. Strategia Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko-Pomorskim....	73
9.1.6. „Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego 2010” (z perspektywą na lata 2011 – 2014)	73
9.2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla powiatowego.....	74
9.2.1. Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu golubsko-dobrzyńskiego do roku	

9.2.2. Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014.....	75
9.2.3. Strategia rozwoju turystyki powiatu golubsko-dobrzyńskiego	75
9.3. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla lokalnego.....	75
9.3.1. W dniu 27 lutego 2001 roku Rada Gminy w Radominie uchwałą nr 106/XXIV/01 przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Radomin (na lata 2001 – 2015)	75
9.3.2. W dniu 05 listopada 2004 roku Rada Gminy w Radominie uchwałą nr 83/XXI/04 przyjęła „Plan rozwoju lokalnego na lata 2004 – 2006 oraz 2007 – 2013”	76
9.3.3. Program ochrony środowiska gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016 (opracowanie wykonane w marcu 2004 roku).....	77
9.3.4. Plan gospodarki odpadami gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016.....	77
9.3.5. Projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy Radomin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	78
9.3.6. Związek Gmin Północnego Mazowsza	79
10. STAN PRAWNY GRUNTÓW.....	79
11. <i>WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH</i> NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	79
11.1. Obiekty i obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody	79
11.2. Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków	82
11.3. Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych.....	82
12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH	82
12.1. Obszary osuwisk	82
12.2. Inne rodzaje zagrożeń geologicznych	83
12.3. Obszary zagrożenia powodziowego	83
13. <i>WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA</i>	83
14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODREBNYCH.....	83
15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, <i>W TYM STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI</i>	84

15.1. Komunikacja	84
15.2. Zaopatrzenie w wodę	86
15.2.1.Wody podziemne i powierzchniowe.....	86
15.2.2.Zaopatrzenie w wodę z wodociągu wiejskiego.....	86
15.3. Gospodarka ściekami	88
15.4. Gospodarka odpadami.....	88
15.5. Melioracje	89
15.6. Elektroenergetyka	89
15.7. Gazownictwo.....	90
15.8. Telekomunikacja	91
16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH	91

Wykaz opracowań graficznych:

1. Mapy w skali 1:20 000:

- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin - Uwarunkowania środowiska przyrodniczego, kulturowego i turystyki - załącznik nr 1a
- Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin - Uwarunkowania infrastruktury technicznej, komunikacji i wynikające ze stanu prawnego - załącznik nr 1b

2. Wyrisy z obowiązującego Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przedstawione na 4 mapach:

- mapa nr 1 Strefy polityki przestrzennej
- mapa nr 2 Kierunki polityki przestrzennej - zagadnienia społeczno-gospodarcze
- mapa nr 3 Kierunki polityki przestrzennej - środowisko przyrodnicze i infrastruktura techniczna
- mapa nr 4 Kierunki polityki przestrzennej - zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

3. Całość problematyki w gminie zilustrowana jest 14 rysunkami przedstawionymi na mapach w skali 1: 100 000 i włączonymi do opisu:

- rys. 1 Województwo kujawsko-pomorskie - podział administracyjny
- rys. 2 Podział administracyjny na sołectwa
- rys. 3 Rzeźba terenu
- rys. 4 Rolnicza przydatność gleb
- rys. 5 Zasoby przyrodnicze
- rys. 6 Prawna ochrona przyrody i krajobrazu
- rys. 7 Zasoby środowiska kulturowego
- rys. 8 Nieruchome zabytki archeologiczne
- rys. 9 Rozmieszczenie ludności
- rys. 10 Obsługa rolnictwa
- rys. 11 Rozmieszczenie usług dla ludności
- rys. 12 Zagospodarowanie turystyczne
- rys. 13 Uwarunkowania komunikacyjne
- rys. 14 Uwarunkowania energetyczne

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawa formalno-prawna

Zmiana studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radomin, zwana dalej „Studium...” została sporządzona w trybie ustawy z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (*tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późn. zm.*). Zawartość „Studium...” jest zgodna z zakresem przedmiotowym określonym w art. 10 ust. 1 i 2 powołanej ustawy oraz Rozporządzeniem Ministra Infrastruktury z dnia 28 kwietnia 2004 r. w sprawie zakresu projektu studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy (Dz. U. z 2004 r. Nr 118, poz. 1233).

Zgodnie z art. 10 ust. 1 ustawy, w „Studium...” uwzględniono uwarunkowania wynikające w szczególności z:

- dotychczasowego przeznaczenia, zagospodarowania i uzbrojenia terenu,
- stanu ładu przestrzennego i wymogów jego ochrony,
- stanu środowiska oraz wymogów ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego,
- stanu dziedzictwa kulturowego i zabytków oraz dóbr kultury współczesnej,
- warunków i jakości życia mieszkańców,
- zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia,
- potrzeb i możliwości rozwoju gminy,
- stanu prawnego gruntów,
- występowania obiektów i terenów chronionych na podstawie przepisów odrębnych,
- występowania obszarów naturalnych zagrożeń geologicznych,
- występowania udokumentowanych złóż kopalin oraz zasobów wód podziemnych,
- występowania terenów górniczych wyznaczonych na podstawie przepisów odrębnych,
- stanu systemów komunikacji i infrastruktury technicznej,
- zadań służących realizacji ponadlokalnych celów publicznych.

Analiza uwarunkowań w obszarach przedstawionych powyżej, wraz z analizą wniosków organów, urzędu gminy i osób fizycznych stanowią podstawę do formułowania kierunków zagospodarowania przestrzennego.

Podstawą formalno-prawną opracowania jest *Uchwała Nr XLVII/280/14 Rady Gminy Radomin z dnia 25 marca 2014 r. w sprawie przystąpienia do sporządzenia zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin w rejonie miejscowości Wilczewko.*

1.2. Przedmiot i zakres opracowania

Podstawowym celem studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy w myśl przepisów ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym jest określenie polityki przestrzennej gminy, w tym lokalnych zasad zagospodarowania przestrzennego. Studium jest także narzędziem koordynowania planowania przestrzennego na szczeblu lokalnym i strategicznych zamierzeń gminy z planowaniem krajowym i regionalnym. Studium mimo, że nie jest aktem prawa miejscowego, ma moc wiążącą dla opracowywanych miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego.

Ponieważ dotychczasowe Studium z 2002 roku opracowane było według nieaktualnej już ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. o zagospodarowaniu przestrzennym, wstępne analizy wykazały konieczność zmian merytorycznych.

Zakres koniecznych zmian uwzględnia między innymi:

- ustalenia miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalonych po 1 grudnia 1995 r.,
- wydane decyzje o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu oraz pozwolenia na budowę,
- wnioski instytucji i ludności zgłoszone do zmiany studium,
- wnioski wójta dotyczące nowych zamierzeń inwestycyjnych.

1.3. Materiały wejściowe

Zmianę studium gminy Radomin sporządzono w oparciu o następujące materiały:

- Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin uchwalone uchwałą Nr 15/IV/02 Rady Gminy Radomin z dnia 30 grudnia 2002 r.,
- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego powiatu golubsko-dobrzyńskiego 2002-2011,
- Strategia rozwoju gminy Radomin na lata 2001-2015 zatwierdzona uchwałą Rady Gminy Nr 106/XXIV/01 w dniu 07 lutego 2001 r.,
- Projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy Radomin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe z 2006 r.,
- Plan gospodarki odpadami gminy Radomin na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2016 opracowany w 2004 r.,
- Opracowanie ekofizjograficzne *do zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin w rejonie miejscowości Wilczewko wykonane w 2014 r.*,
- Dane statystyczne,
- Informacje, materiały i dane uzyskane z Urzędu Gminy Radomin,
- Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego - uchwała Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.,

- Plan rozwoju lokalnego na lata 2004-2006 oraz 2007-2013 uchwalony Uchwałą Nr 83/XXI/04 Rady Gminy Radomin z dnia 5 listopada 2004 r.,
- Program Ochrony Środowiska gminy Radomin na lata 2004-2007 z perspektywą na lata 2008-2016,
- materiały i dane uzyskane z Wojewódzkiego Urzędu Odnowy Zabytków w Toruniu,
- materiały i dane Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy.

2. OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA GMINY

2.1. Położenie i charakterystyka otoczenia

Obszar gminy Radomin położony jest we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie golubsko-dobrzyńskim (rys. 1).

Granice gminy poprowadzone są częściowo w sposób naturalny wzdłuż rzeki Drwęcy i Ruziec oraz w sposób sztuczny z wykorzystaniem dróg i granic pól.

Gmina Radomin graniczy z następującymi 4 gminami: Golub-Dobrzyń i Zbójno położonymi w powiecie golubsko-dobrzyńskim oraz Wąpielsk i Brzuze położonymi w powiecie rypińskim.

Wieś Radomin leży w odległości 10 km od Golubia-Dobrzynia, 15 km od Rypina, 24 km od Brodnicy, 27 km od Lipna i 40 km od Torunia.

Gmina Radomin jest obszarem rolniczym o stosunkowo silnie rozproszonej zabudowie. Północna część gminy to charakterystyczna krawędź i obszar pradoliny Drwęcy, które znajdują się w obszarze chronionego krajobrazu.

Siedziba władz gminy znajduje się w miejscowości Radomin, która pełni funkcję lokalnego ośrodka administracyjno-usługowego. Pod względem administracyjnym obszar gminy podzielony jest na 16 sołectw (rys. 2), obejmujących 21 miejscowości.

Teren gminy znajduje się poza zasięgiem obszarów uprzemysłowionych. Dobre warunki przyrodniczo-glebowe sprawiają, że podstawową funkcją gminy jest produkcja rolnicza.

Gmina Radomin położona jest poza głównymi korytarzami krajowej i regionalnej infrastruktury technicznej. Przez teren gminy przebiega jedynie droga wojewódzka nr 534 stanowiąca jej oś komunikacyjną oraz odcinek napowietrznej linii elektroenergetycznej 400 kV.

2.2. Podstawowe dane o gminie według stanu na 31.12.2013 r.

- powierzchnia ogólna gminy	8070,76 ha, w tym:
• użytki rolne	6706,00 ha, co stanowi 84,4% powierzchni ogólnej gminy
• lasy i grunty leśne	680,73 ha, co stanowi 9,5% powierzchni ogólnej
• wody	32,20 ha, co stanowi 0,4% powierzchni ogólnej
• tereny zainwestowane	304,09 ha, co stanowi 3,7% powierzchni ogólnej

- nieużytki 164,27 ha, co stanowi 2,0% powierzchni ogólnej
- ilość sołectw - 16
- *ludność ogółem - 4093 osoby*
- *gęstość zaludnienia – 48 osób/km² powierzchni gminy ogółem*
- powierzchnia obszaru chronionego krajobrazu 2085 ha, co stanowi 25,8% ogólnej powierzchni gminy
- 14 pomników przyrody (są to aleje, grupy drzew i pojedyncze drzewa)
- 2 rezerваты o łącznej powierzchni 13,53 ha
- 3 użytki ekologiczne o powierzchni 2,54 ha
- 7 obiektów prawnie chronionych wpisanych do Wojewódzkiego Rejestru Zabytków
- 382 stanowisk archeologicznych
- *216 podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w rejestrze Regon*
- *bezrobotnych 308 osób.*

2.3. Rys historyczny

Gmina Radomin położona jest na terenie historycznej ziemi dobrzyńskiej. Ziemia dobrzyńska to obszar znajdujący się między rzekami Wisłą, Drwęcą i Skrwą. Kraina ta jeszcze do XII w. stanowiła rozległą puszcę, poprzecinaną dolinami rzek, cieków i jezior z rozległymi trzęsawiskami i mokradłami. Za czasów Mieszka I ziemia dobrzyńska znajdowała się w granicach Państwa Polskiego, stanowiąc jego północno - wschodnią część. W 1138 roku, po dokonanych przez Bolesława Krzywoustego podziale Polski na dzielnice stała się ona fragmentem Mazowsza. Od poł. XII w. ziemia dobrzyńska stała się narażona na napady ze strony Prusów. Z zajętej ziemi chełmińskiej, atakowali oni poprzez Drwęcę i Skrwę, ziemię dobrzyńską oraz dalsze części Mazowsza. Aby zabezpieczyć się przed ich najazdami i jednocześnie prowadzić chrystianizację, Konrad Mazowiecki osadził na początku XIII w. w Dobrzyniu Zakon Rycerzy Chrystusowych zwanych Bracmi Dobrzyńskimi. W 1235 r. Zakon Dobrzyńców połączył się z Zakonem Krzyżackim. Krzyżacy uważali, że wraz z zespoleniem się z Dobrzyńcami mają prawo zagarnięcia ich uposażenia, w wyniku czego zajmują Dobrzyń n/Wisłą. Fakt ten wywołał poważny konflikt między Konradem Mazowieckim a Zakonem Najświętszej Marii Panny. Sytuacja ta była przyczyną różnorodnych powikłań politycznych dla ziemi dobrzyńskiej, przez co do XV w. stanowiła ona przedmiot sporu pomiędzy Polską a Zakonem Najświętszej Marii Panny. Po podpisaniu I pokoju toruńskiego w 1411 r., ziemia dobrzyńska powróciła do Polski. Traktat ten nie doprowadził jednak do trwałego pokoju między Państwem Krzyżackim a Koroną i Wielkim Księstwem Litewskim. Początki XV w., to wyjątkowo trudny okres dla ziemi dobrzyńskiej, między innymi z powodu powtarzających się napadów ze strony Prusów i Krzyżaków. Rozkwit ziemi dobrzyńskiej nastąpił

dopiero po podpisaniu II pokoju toruńskiego w 1466 r. Centralnym wówczas miastem ziemi dobrzyńskiej stał się Dobrzyń n/Wisłą. Już w XVII w. na skutek nieustannych wojen i najazdów, głównie ze strony Szwedów ziemia dobrzyńska przeżywa kryzys i upadek gospodarczy. Pod koniec XVIII w., po podpisaniu drugiego rozbioru Polski w 1793 r. ziemia dobrzyńska dostała się pod okupację pruską jako część południowej prowincji pruskiej. Na krótko, w latach 1807-1815, ziemia dobrzyńska była włączona do Księstwa Warszawskiego. Po utworzeniu Królestwa Polskiego w 1815 r. znalazła się ona w jego granicach. Królestwo Polskie utworzone na terytorium polskim miało ograniczoną autonomię, pozostające w unii personalnej z Imperium Rosyjskim, z własną konstytucją, sejmem, wojskiem, monetą i polskim językiem urzędowym oraz cesarzem rosyjskim jako koronowanym królem Polski i ustanowionym przez niego namiestnikiem. Taka sytuacja trwała aż do I wojny światowej. Od 1918 roku ziemia dobrzyńska jest znowu integralną częścią nowopowstałej Polski, wchodząc początkowo w granice województwa warszawskiego, później pomorskiego, a po II wojnie światowej bydgoskiego. W 1975 r. ziemia dobrzyńska po raz pierwszy w swej kilkusetletniej historii znalazła się w odrębnych jednostkach administracyjnych województw płockiego, toruńskiego i włocławskiego. W tym samym roku gmina Radomin weszła w skład województwa toruńskiego. Po nowowprowadzonej strukturze administracyjnej Polski, od 1 stycznia 1999 r. gmina Radomin znajduje się w granicach powiatu golubsko-dobrzyńskiego w województwie kujawsko-pomorskim.

3. POŁOŻENIE, DOTYCHCZASOWE PRZEZNACZENIE, ZAGOSPODAROWANIE I UZBROJENIE TERENU

3.1. Położenie i charakterystyka otoczenia

Gmina Radomin leży we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie golubsko-dobrzyńskim i sąsiaduje z gminami Wąpielsk i Brzuze (powiat rypiński) oraz Zbójno i Golub-Dobrzyń (powiat golubsko-dobrzyński).

Granice gminy poprowadzone są częściowo w sposób naturalny wzdłuż rzeki Drwęcy i Ruziec oraz w sposób sztuczny z wykorzystaniem dróg i granic pól.

Pod względem fizyczno-geograficznym obszar gminy Radomin leży w dolinie Drwęcy (część północna) oraz w obrębie Pojezierza Dobrzyńskiego. Pod względem hydrograficznym obszar gminy Radomin w całości znajduje się w dorzeczu Drwęcy.

Teren gminy pozostaje pod wpływem ośrodków powiatowych Lipna, Golubia-Dobrzynia i Rypina. Siedziba gminy, wieś Radomin oddalona jest około: 27 km od Lipna i 10 km od Golubia-Dobrzynia, 15 km od Rypina.

Gmina ma charakter typowo wiejski, a jej sieć osadnicza tworzy 21 wsi, z których 16 jest jednocześnie sołectwami. Wieś Płonne Plebanka wchodzi w skład sołectwa Płonne, a wieś Dulsk Spiczny i Dulsk Frankowo połączone są z sołectwem Dulsk, wieś Rętwiny Bogumiłki wchodzi

w skład sołectwa Rętwiny, a wieś Szafarnia Pólka połączona jest z sołectwem Szafarnia.

Gmina Radomin zajmuje powierzchnię 8077 ha, przy liczbie ludności 4177 osób. Gęstość zaludnienia wynosi więc 51,7 osób / km².

Przez gminę nie przebiegają drogi krajowe oraz linie kolejowe. Z dróg wojewódzkich największe znaczenie posiada droga nr 534 relacji Golub-Dobrzyń-Rypin, 554 relacji Golub-Dobrzyń-Zbójno oraz 556 Rypin-Zbójno, przebiegająca przez centrum gminy i stanowiąca jej oś komunikacyjną. Natomiast drogi wojewódzkie nr 554 i 536 przebiegają w bliskim sąsiedztwie gminy. Przez gminę przebiega także 8 dróg powiatowych. Teren gminy znajduje się poza zasięgiem obszarów uprzemysłowionych. Dobre warunki przyrodniczo-glebowe, szczególnie części wysoczyznowej Pojezierza Dobrzyńskiego, sprawiają, że podstawową funkcją gminy jest produkcja rolnicza.

3.2. Dotychczasowe zagospodarowanie i uzbrojenie terenów

Znaczna część obszaru gminy została przekształcona w wyniku działalności człowieka. Na tereny zurbanizowane składają się przede wszystkim tereny zabudowy zagrodowej i mieszkaniowej (głównie jednorodzinnej), usługowo-produkcyjnej, ciągi komunikacyjne oraz sieci infrastruktury technicznej. Jednak nadal ponad 96% obszaru gminy stanowią tereny otwarte wolne od zabudowy i znacznych przekształceń.

Użytki rolne (głównie własności osób fizycznych) zajmują prawie 85% powierzchni gminy. Prawie 9,5% powierzchni gminy zajmują lasy i grunty leśne, stanowiące przede wszystkim własność Skarbu Państwa. Niewielką powierzchnię bo około 0,4% obszaru gminy zajmują wody powierzchniowe natomiast nieużytki aż 2%. Grunty zabudowane i zurbanizowane zajmują niecałe 4% powierzchni ogólnej gminy. Są to tereny rolne zabudowane, tereny mieszkaniowe, tereny komunikacyjne i inne tereny zabudowane.

Obecnie gmina posiada około 1156 mieszkań. Zabudowa mieszkaniowa gminy w 40% pochodzi z przed 1960 r. Chociaż zachodzące zmiany gospodarcze przyspieszają przekształcenia wiejskich gmin to jednak są one prawie niezauważalne w takich gminach jak Radomin – oddalonych od dużych miast i aglomeracji. Przeważa tu zdecydowanie zabudowa zagrodowa. Natomiast zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna występuje głównie we wsiach: Radomin, Dulsk, Rodzone i Szafarnia. Nieliczna jeszcze zabudowa rekreacji indywidualnej wykształciła się głównie w dolinie Drwęcy. Zdecydowana większość zabudowy mieszkaniowej w gminie jest własnością prywatną. *Gmina Radomin jest w całości zwodociągowana. Do sieci kanalizacyjnej podłączonych jest natomiast około 1460 osób, co stanowi 37,6% mieszkańców.*

W świetle wydanych decyzji o warunkach zabudowy ruch budowlany (dotyczący zabudowy mieszkaniowej) jest niewielki, szczególnie w porównaniu z budową obiektów niemieszkalnych. Obiekty spełniające usługi w sferze społecznej zlokalizowane są głównie w Radominie – ośrodku gminnym, w którym oprócz budynku Urzędu Gminy występuje

posterunek policji, szkoła podstawowa oraz gimnazjum, biblioteka, ośrodek zdrowia, urząd pocztowy, świetlica, remiza OSP, ośrodek kultury oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. Ośrodkiem wspomagającym jest wieś Dulsk, gdzie zlokalizowane są: szkoła podstawowa i przedszkole, filia biblioteki, ośrodek kultury, punkt lekarski. Ponadto w gminie występują: szkoła podstawowa i filia biblioteki w Płonnem oraz świetlice i remizy OSP w Łubkach, Płonnem, Szafarni i Kamionce oraz ośrodek kultury im. Fryderyka Chopina w Szafarni. Gmina jest słabo wyposażona w urządzenia sportowe. Szczególnie widoczny jest brak gminnego ośrodka sportowego oraz innych podstawowych urządzeń sportowych. Jedynie w Radominie znajduje się boisko sportowe. Obsługa rolnictwa koncentruje się także w Radominie i Dulsku, w nieco mniejszym stopniu w Rętwinach, Bocheńcu i Jakubkowie. Lasy i grunty leśne na obszarze gminy zajmują ponad 9% powierzchni gminy. Jednak ich rozmieszczenie jest nierównomierne. Największe kompleksy leśne występują w dolinie Drwęcy, a nieco mniejszy na północny-wschód od wsi Radomin. Pozostała część gminy jest praktycznie bezleśna. Jedynymi enklawami zieleni na bezleśnych obszarach rolniczych są parki podworskie. W Gminie Radomin występują 3 parki podworskie zlokalizowane we wsiach: Płonne, Radomin i Szafarnia. Są one pokryte drzewostanem w różnym stopniu, a poza Szafarnią są zaniedbane, mają nieczytelny układ przestrzenny i nie funkcjonujący system wodny. Ponadto tereny zieleni urządzonej stanowią cmentarze: w Dulsku, Gaju, Płonnem i Radominie. Również znaczenie krajobrazowe posiadają liczne w gminie szpalery drzew wzdłuż dróg, a przede wszystkim aleja 350 drzew wzdłuż drogi Bocheniec-Radomin oraz aleja 209 drzew wzdłuż drogi Radomin-Piórkowo, które zostały uznane za pomniki przyrody.

Na sieć drogową gminy składają się: droga wojewódzka (5,3% ogólnej długości) i drogi powiatowe (prawie 26% ogólnej długości) oraz drogi gminne. Jedynie niecałe 34% dróg posiada nawierzchnię bitumiczną. Stan większości dróg pilnie wymaga odnowy nawierzchni względnie jej modernizacji oraz utwardzenia dróg gruntowych i wyprofilowania ich nawierzchni.

System zaopatrzenia w wodę gminy oparty jest na trzech ujęciach podziemnych, 3 stacjach uzdatniania wody oraz hydroforniach. Ujęcia gminne znajdują się we wsiach: Radomin, Dulsk i Szczutowo.

Na obszarze gminy funkcjonuje jedna komunalna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków w Radominie o niedużym stopniu wykorzystania.

W gminie zmeliorowanych zostało ponad 39% powierzchni gruntów ornych, użytków zielonych i innych. Gmina zasilana jest ze stacji elektroenergetycznej GPZ zlokalizowanej w Golubiu-Dobrzyniu, gdzie pracują dwa transformatory 110/15 kV o mocy 10 MVA każdy. W oparciu o wymieniony GPZ pracuje sieć średniego napięcia zasilana liniami magistralnymi. Przez teren gminy przebiega napowietrzna linia krajowego systemu energetycznego 400 kV przez wsie

Szafarnia Pólka, Kamionka, Dulsk i Wilczewko. Przez obszar gminy nie przebiegają tranzytowe gazociągi wysokiego ciśnienia. Gmina Radomin nie posiada także rozdzielni sieci gazowej.

Potrzeby cieplne gminy zabezpieczone są w oparciu o źródła indywidualne (kotłownie wbudowane, piece stałocielne, ogrzewanie elektryczne akumulacyjne, ogrzewanie kominkowe itp.).

3.3. Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne w gminie

Zadaniem własnym gminy, wynikającym z ustawy o samorządzie gminnym jest m.in. prowadzenie polityki w zakresie gospodarowania przestrzenią i zapewnienie ładu przestrzennego. Zasady kształtowania polityki przestrzennej przez jednostki terytorialne, zakres i sposoby postępowania w sprawach przeznaczenia terenów oraz określenia zasad ich zagospodarowania i zabudowy zawarte są w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. (*tj. Dz. U. z 2015 r. poz. 199 z późn. zm.*). Gmina Radomin posiada „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego”, które Rada Gminy Radomin uchwaliła w dniu 30 grudnia 2002 r. Uchwałą Nr 15/IV/02 w sprawie studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radomin, *zmienione uchwałą Nr XXXIX/207/10 Rady Gminy Radomin z dnia 8 lipca 2010 r. w sprawie zmiany studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Radomin*.

Do dnia 31 grudnia 2003 r. na obszarze gminy obowiązywał również miejscowy ogólny plan zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin (Uchwała Gminnej Rady Narodowej w Radominie Nr III/10/88 z dnia 19 grudnia 1988 r. – Dz. Urz. Woj. Toruńskiego Nr 2 poz. 15 z 1989 roku). Dokument ten zgodnie z art. 87 ust. 3 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2003 r. stracił ważność. Obowiązującym prawem miejscowym są jednak wszystkie plany miejscowe i zmiany planów uchwalone po 1 stycznia 1995 r. niezależnie od tego jaki zakres ustaleń i stopień szczegółowości ustaleń określono w tych planach.

Na obszarze gminy Radomin obowiązują aktualnie trzy miejscowe plany ogólne zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin:

- w części wsi Bocheniec obejmującej teren o funkcji produkcyjnej, składowej, magazynowej oraz usługowej (działki nr 125/2, 125/3, 125/4, 127/2 i 127/4) – Uchwała *Rady Gminy Radomin* Nr 149/XXXIII/06 z dnia 26 stycznia 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 71 poz. 1205),
- w części wsi Radomin obejmującej teren o funkcji usługowo-handlowej (działka nr 106/1) – Uchwała *Rady Gminy Radomin* Nr 11/II/06 z dnia 5 grudnia 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.- Pom. Nr 83 poz. 1297),
- w części wsi Radomin obejmującej teren o funkcji usługowej (działki nr 67/9) – Uchwała *Rady Gminy Radomin* Nr 11/II/06 z dnia 5 grudnia 2006 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 83 poz. 1298),
- w zakresie obejmującym część gruntów sołectwa Rodzone – Uchwała *Rady Gminy Radomin* Nr

XIV/66/11 z dnia 27 września 2011 r. (Dz. Urz. Woj. Kuj.-Pom. Nr 245 poz. 2299).

Z powyższych informacji wynika, że pokrycie planami w gminie Radomin sięgające niewielkiego odsetka procenta powierzchni gminy, musi skutkować sukcesywnym zanikiem ciągłego procesu planowania.

Równie niekorzystne dla planowania przestrzennego (głównie dla struktury zabudowy i kompozycji przestrzennych) wyglądają powierzchnie sporządzanych planów. Są to plany sporządzone dla jednej lub kilku działek. Największy teren dla którego sporządzono plan dotyczy terenów produkcyjnych, składowych, magazynowych i usług.

Obowiązujące plany miejscowe są obecnie bezpośrednią podstawą do sporządzenia dokumentacji budowlanych i ubiegania się o decyzje o pozwoleniu na budowę.

Opisany stan prawny sprawił, że wiele gmin w Polsce pozostało z nikłym pokryciem swojej powierzchni obowiązującymi planami miejscowymi. W przypadku braku planu miejscowego ustawodawca zgodnie z art. 4 ust 2 ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 27 marca 2007 roku przewidział alternatywny tryb lokalizowania inwestycji. Na obszarach gdzie nie ma planu miejscowego dla lokalizacji inwestycji celu publicznego i dla zmiany zagospodarowania terenu polegającej na budowie obiektu budowlanego lub wykonaniu innych robot budowlanych, obowiązują dwie niezależne procedury uzyskiwania decyzji:

- ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego (określone w art. 50 ustawy),
- warunkach zabudowy (określone w art. 59 ustawy).

Decyzje te wydaje wójt dopiero wtedy, kiedy jest znany potencjalny inwestor i konkretnie zdefiniowane zamierzenie inwestycyjne. Jednocześnie taka decyzja jest bezterminowa. W tym trybie samorząd gminy zachowuje możliwość prowadzenia bieżącej polityki w zakresie gospodarowania przestrzenią, chociaż musi zachować dość rozbudowany tryb wydawania decyzji (szczególnie decyzji o warunkach zabudowy). W wielu sytuacjach przestrzennych wydanie decyzji o warunkach zabudowy nie jest prawnie możliwe. Natomiast problemem mającym często już swoje odzwierciedlenie w przestrzeni jest brak regulacji prawnych odnośnie zachowania zgodności wydawanych decyzji ze studium.

Na przełomie lat 2008 – 2013 ogółem wydano 236 decyzji z czego 8% stanowiły decyzje o lokalizacji inwestycji celu publicznego (19). Biorąc pod uwagę stopień aktualnego zagospodarowania obszaru gminy oraz obowiązujące przy wydawaniu decyzji o warunkach zabudowy wymagania ustawy i rozporządzenia jest to liczba dość duża (217 decyzji o warunkach zabudowy).

Ogółem w latach 2008 – 2013 wydano 109 decyzji dla zabudowy mieszkaniowej i 3 decyzje dotyczących zabudowy usługowej. Analizując jednak wydane decyzje w poszczególnych latach należy zaznaczyć dużą przewagę decyzji dotyczących zabudowy gospodarczej we wszystkich analizowanych latach.

W roku 2012 zanotowano rekordową ilość wydanych decyzji bo aż 55, co stanowi 23% wydanych decyzji razem wziętych w latach 2008 (34 decyzje), 2009 (43 decyzje), 2010 (28 decyzji) , 2011 (32 decyzje), 2012 (55 decyzji), 2013 (44 decyzje). Natomiast wydanie tylko 3 decyzji dotyczących zabudowy usługowej świadczy o wybitnie rolniczym charakterze gminy.

Rozkład przestrzenny wydawanych decyzji wskazuje na ich koncentrację występowania w większych wsiach gminy: Radomin (38), Dulsk (33), Płonne (21), Rodzone (20), Rętwiny (17).

Z 19 decyzji o lokalizacji inwestycji celu publicznego najwięcej, bo 6 wydano w 2009 r., a 5 w 2008 r. Aż cztery decyzje dotyczyły budowy linii napowietrznej i stacji transformatorowej, po trzy decyzje dotyczyły: przebudowy drogi, budowy i przebudowy sieci wodociągowej, po dwie decyzje dotyczyły: zabudowy usług oświaty, budowy przydomowej oczyszczalni ścieków dla budynku świetlicy wiejskiej. Pojedyncze decyzje dotyczyły: budowy farmy wiatrowej, budowy obiektów sportowych, budowy rurociągu kablowego,

Rozkład przestrzenny decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego układa się różnorodnie.

3.4. Wnioski złożone do zmiany studium

Po podjęciu Uchwały Nr XLVII/280/14 Rady Gminy Radomin z dnia 25 marca 2014 r. o przystąpieniu do sporządzenia studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Radomin w rejonie miejscowości Wilczewko, Wójt Gminy Radomin wysłał stosowne zawiadomienia pismem znak: RIG.6720.1.3.2014.AM z dnia 18 czerwca 2014 r. do 20 instytucji i organów w celu złożenia wniosków do zmiany studium.

Na powyższe zawiadomienie odpowiedziały 3 instytucje i organy (Urząd Marszałkowski w Toruniu, Nadwiślański Oddział Straży Granicznej oraz Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska). Do studium nie wpłynęły wnioski osób fizycznych.

4. STAN ŁADU PRZESTRZENNEGO I WYMOGÓW JEGO OCHRONY

Przez ład przestrzenny, zgodnie z definicją zawartą w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, należy rozumieć takie ukształtowanie przestrzeni, które tworzy harmonijną całość oraz uwzględnia w uporządkowanych relacjach uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne.

Na tle wyżej cytowanej definicji analiza ładu przestrzennego na terenie gminy Radomin uwzględnia następujące czynniki:

- strukturę przestrzenną,
- strukturę zainwestowania.

Strukturę przestrzenną obszaru gminy kształtują w głównej mierze obszary otwarte, przede wszystkim rolnicze, obejmujące rozległą wysoczyznę Pojezierza Dobrzyńskiego oraz obszar znacznie zalesionej rozległej doliny Drwęcy wraz z wyraźnie zaznaczającą się w topografii krawędzią. Dolina Drwęcy stanowiąca także obszar chronionego krajobrazu „Dolina Drwęcy” wraz z obszarem ochrony siedliskowej Natura 2000 „Dolina Drwęcy” i rezerwatem ichtiofaunistycznym

„Rzeka Drwęca”, charakteryzuje się uwarunkowaniami będącymi z jednej strony barierą rozwoju przestrzennego, a z drugiej kształtującymi zróżnicowaną strukturą przyrodniczą sprzyjającą rozwojowi funkcji turystycznych i rekreacyjnych.

W przypadku struktury zainwestowania w gminie Radomin jednoznacznie wyróżniają się wsie o zwartej zabudowie zagrodowej i mieszkaniowej jednorodzinnej, położone na skrzyżowaniach bądź wzdłuż dróg wojewódzkich i powiatowych (Radomin, Dulsk, a także Płonne, Szczutowo i Szafarnia) – o układzie przestrzennym nieregularnym wielodrożnicowym). Stanowią one jednocześnie ośrodki obsługi rolnictwa i usług dla ludności. Pozostałe sołectwa w obrębie terenów rolniczych stanowią wsie ze zdecydowanie przeważającą rozproszoną zabudową zagrodową (Łubki, Rętwiny, Bocheniec, Kamionka, Gaj, Wilczewo, Wilczewko, Piórkowo i Jakubkowo – o układzie przestrzennym nieregularnym, rozproszonym).

W dolinie Drwęcy charakterystyczna jest zanikająca rozproszona zabudowa zagrodowa, w niewielkim jeszcze stopniu przekształcona na funkcje rekreacyjne (Rodzone i Płonko – o układzie przestrzennym nieregularnym, rozproszonym, zanikającym). Tereny tych wsi są jednocześnie dość intensywnie zalesiane.

5. STAN ŚRODOWISKA, W *TYM STAN ROLNICZEJ I LEŚNEJ PRZESTRZENI PRODUKCYJNEJ, WIELKOŚĆ I JAKOŚĆ ZASOBÓW WODNYCH* ORAZ WYMOGI OCHRONY ŚRODOWISKA, PRZYRODY I KRAJOBRAZU KULTUROWEGO

5.1. Wybrane elementy środowiska przyrodniczego

Pod względem **fizycznogeograficznym** teren gminy Radomin leży w obrębie makroregionu Pojezierze Chełmińsko-Dobrzyńskie, w mezoregionie Pojezierze Dobrzyńskie (środkowa i południowa część) na kontakcie z mezoregionem Dolina Drwęcy (północna i północno-zachodnia część). Ta dwudzielność położenia fizycznogeograficznego obszaru gminy powoduje zróżnicowanie wszystkich komponentów środowiska geograficznego, które w szczególności uwidaczniają się na kontakcie wysoczyzny morenowej i doliny Drwęcy.

Położenie obszaru w obrębie wysoczyzny morenowej porożcinanej rynnami i dolinami polodowcowymi oraz w obrębie pradoliny Drwęcy powoduje, że budowa geologiczna i litologia osadów powierzchniowych jest zróżnicowana. Na całej powierzchni obszaru gminy znajdują się osady czwartorzędowe. Ich miąższość jest zróżnicowana i waha się od kilkudziesięciu do ponad 100 m. Na przykład w wierceniu we wsi Dulsk sięgającego 83 m nie przewiercono utworów czwartorzędowych. Poziom czwartorzędowy zbudowany jest z dwóch lub trzech poziomów glin morenowych przedzielonych seriami międzymorenowymi. Miąższości poszczególnych warstw nie przekraczają najczęściej kilkunastu metrów, chociaż w wierceniu archiwalnym stwierdzono miąższość górnego pokładu gliny morenowej aż 26 m. W serii czwartorzędowej w części środkowej i południowej gminy występują głównie piaski i gliny morenowe akumulowane przez topniejący lądolód. W części północnej przeważają terasowe piaski i żwiry pochodzenia fluwioglacjalnego. Osady te były akumulowane przez wody roztopowe wypływające z topniejącego lądolodu. Podłoże podczwartorzędowe zbudowane jest z utworów plioceńskich i mioceńskich. Osady plioceńskie wykształcone są w postaci ilów, mułków, piasków pylastych i węgla brunatnego. Osady mioceńskie to przede wszystkim mułki i ily. Miąższość osadów trzeciorzędowych jest zróżnicowana i sięga kilkudziesięciu metrów.

Na obszarze gminy Radomin przeważają dwa podstawowe typy **rzeźby terenu**. Środkową i południową część gminy zajmuje płaska i miejscami falista wysoczyzna morenowa, a północną część gminy zajmuje dolina Drwęcy. Osady powierzchniowe w obrębie wysoczyzny stanowią gliny i piaski zwałowe. Wysoczyzna morenowa – przeważnie płaska, miejscami falista – wznosi się 105-

115 m n.p.m. i generalnie obniża się ku zachodowi i północy. Powierzchnię wysoczyzny urozmaicają liczne formy wklęsłe jak rynny polodowcowe, doliny wód roztopowych oraz płytkie zagłębienia wytopiskowe, których dna są podmokłe lub wypełnione wodą. W dnach zagłębień zalegają często utwory organiczne, w postaci mułów i torfów. W morfologii terenu wysoczyzny morenowej daje się zauważyć duże nagromadzenie rynien polodowcowych i dolin wód roztopowych. Poza doliną Rużca są to zazwyczaj formy niezbyt głębokie (do 10 m), wąskie (przeważnie o szerokości 50-100 m), lecz

o długości sięgającej kilku kilometrów. Charakterystyczną cechą tych form jest urozmaicony i kręty przebieg. Formy często łączą się ze sobą lub krzyżują. Na południowy-wschód od wsi Piórkowo występują pozostałości wału ozowego. Ta interesująca forma rzeźby terenu powstała w wyniku akumulacji osadów piaszczystych i żwirowych w szczelinie lodowej. Charakteryzował się krętym przebiegiem i urozmaicheniem linii grzbietowej. Długość ozu wynosiła około 700 m, a jego szerokość około 50 m. Obecnie zachowały się jedynie fragmenty ozu – został w zniszczony w wyniku eksploatacji kruszywa na cele budowlane. Najwyżej położony punkt na terenie gminy stanowi wzgórze morenowe na południowy-wschód od wsi Radomin – 135,0 m n.p.m., zaś najniżej położony punkt leży w dnie doliny Drwęcy we wsi Płonko – 57,0 m n.p.m. Maksymalna deniwelacja sięga więc prawie 80 m, natomiast lokalne deniwelacje wynoszą maksymalnie 40 m (na kontakcie wysoczyzny morenowej z doliną Drwęcy i rynną rzeki Ruziec).

Strefa krawędziowa, między wysoczyzną morenową a doliną Drwęcy, jest wyraźną dominantą w krajobrazie gminy. Krawędź jest wysoka (30-40 m) i rozcięta licznymi dolinkami bocznymi. Wyraźną dominantą krajobrazową stanowi też rynna polodowcowa wykorzystywana przez rzekę Ruziec. Z geologicznego punktu widzenia strefy krawędziowe są bardzo interesujące, gdyż wyłącznie tutaj można lokalnie zaobserwować wychodnie głębszych poziomów glin morenowych i osadów serii międzymorenowej.

Północną i północno-zachodnią część gminy zajmuje dolina Drwęcy. Jest wcięta w wysoczyznę morenową na głębokość 30-40 m. Szerokość doliny na terenie gminy Radomin jest zróżnicowana od 1 km na zachodzie i wschodzie do 2 km w części środkowej na terenie wsi Płonne, gdzie wykazuje znamiona kotlinowatego rozszerzenia. Strefa zboczowa jest silnie urzeźbiona – rozcinają ją liczne dolinki boczne zróżnicowanej genezy (krótkie nieckowate doliny denudacyjne oraz wąskie, długie i głębokie doliny erozyjne). Uwidacznia się wpływ wód podziemnych w związku z rozcięciem poziomów wodonośnych. W strefie zboczowej zachodzą intensywne procesy erozji gleb. Dno doliny Drwęcy buduje kilka poziomów terasowych oddzielonych od siebie różnej wysokości załomami. Powstały one w wyniku erozyjnej i akumulacyjnej wód lodowcowych i wód rzecznych. Poziomy terasowe są przeważnie płaskie, mają zmienną szerokość. Najszerszy poziom (68-70 m n.p.m.) występuje w rejonie od Rodzonego do Płonka. Poziomy terasowe zbudowane są z osadów piaszczystych i piaszczysto-żwirowych o dużej miąższości. W obrębie teras rzecznych występują niewielkie i nieliczne obniżenia o charakterze równin biogenicznych zbudowane z osadów organogenicznych (rys. 3).

Obszar gminy Radomin jest w niewielkim stopniu **przekształcony antropogenicznie**. Na przeważającym obszarze jedynymi przekształceniami są zabiegi agrotechniczne stosowane na terenach upraw polowych. Koncentracja zabudowy, a tym samym największe przekształcenia powierzchni ziemi występują na terenach największych wsi: Radomin, Dulsk i Płonne. Pewną ingerencję w rzeźbę terenu stanowi istniejąca zainwestowanie z zakresu infrastruktury technicznej

i komunikacyjnej. Przekształcenia powierzchni ziemi na niewielką skalę miały także miejsce podczas budowy ciągów infrastrukturalnych, w tym sieci wodociągowej i kanalizacyjnej.

Generalnie można stwierdzić, że występujące na terenie gminy warunki morfometryczne i geologiczno-gruntowe nie stanowią większego ograniczenia dla rozwoju urbanizacji. Lokalizacja zabudowy jest wykluczona bądź ograniczona na terenach skarp rynien i dolin oraz podmokłych zagłębień wytopiskowych. Ewentualną lokalizację budownictwa należy poprzedzić tu badaniami geologicznymi podłoża. Są to przede wszystkim tereny o dużych spadkach, występowania gruntów organicznych, jak również tereny o płytkim poziomie zalegania wód podziemnych.

Szata roślinna obszaru gminy Radomin jest zróżnicowana. W części środkowej i południowej gminy wykazuje cechy charakterystyczne dla terenów użytkowanych rolniczo. Jest w większości uboga w zieleń wysoką. Z elementów roślinności dominują tutaj agrocenozy pól uprawnych. Przeważa uprawa zbóż i buraków cukrowych. Występują także murawy z roślinnością zielną na powierzchniach nieużytkowanych rolniczo. Występują lokalnie miejsca z roślinnością segetalną (chwasty) i ruderalną (zwłaszcza przy drogach). Wzdłuż niektórych dróg występują aleje i szpalery drzew.

Jako cenny zasób zieleni, na uwagę zasługują **parki podworskie**. Oprócz znaczenia historycznego parki te pełnią ważną funkcję ekologiczną wzbogacając i urozmaicając środowisko przyrodnicze krajobrazu rolniczego na rolniczych obszarach wiejskich. Parki jako tereny pokryte drzewostanem są często jedynymi enklawami zieleni na bezleśnych obszarach rolniczych. Jednak w większości parki są zaniedbane, mają nieczytelny układ przestrzenny i nie funkcjonujący system wodny. Na terenie gminy Radomin znajdują się trzy parki podworskie w miejscowościach: Płonne (2,91 ha), Radomin (2,6 ha) i Szafarnia (3,6 ha). Parki w Radominie i Szafarni są wpisane do rejestru zabytków i podlegają ochronie na mocy przepisów ustawy o zabytkach i opiece nad nimi. W najlepszym stanie jest park w Szafarni, a pozostałe wymagają rewitalizacji zarówno drzewostanu jak i układu przestrzennego. Ochrona parków polega na: zakazie dokonywania wszelkich zmian naruszających układ przestrzenny parku, zakazie wznoszenia budowli i wykonywania robót szkodliwych dla parku, niezbędnej pielęgnacji roślinności urządzeń parkowych.

Również znaczenie krajobrazowe a ponadto wiatrochronne posiadają szpalery drzew wzdłuż dróg. Na terenie gminy Radomin zadrzewienia przydrożne zinwentaryzowano wzdłuż większości dróg. Do najcenniejszych należą: aleje bukowe wzdłuż drogi wojewódzkiej Bocheniec – Radomin – granica gminy, wzdłuż dróg powiatowych i gminnych Radomin – Piórkowo, Radomin – Szczutowo, Szafarnia – Płonne – Plebanka, Sokołowo – Dulsk, Dulsk – Wilczewko.

Pod względem **faunistycznym** obszar gminy Radomin jest zróżnicowany ze względu na różne typy ekosystemów. Jest typowy zarówno dla obszarów wysoczyzny morenowej (środkowa i południowa część gminy) oraz dla terenów leśnych (zwłaszcza północna część gminy). Środkowa i południowa część gminy pod tym względem jest uboga. Na terenach użytkowanych rolniczo jest to fauna typowa dla

odkrytych terenów pól, łąk i nieużytków. Na terenach podmokłych świat zwierząt jest bardziej bogaty i urozmaicony. Bogato są reprezentowane gatunki drobnej fauny: płazy oraz gady. Na wysoczyźnie oprócz drobnych ssaków licznie reprezentowana jest ornitofauna. Na polach uprawnych pospolicie występują wróblowate, jaskółka, przepiórka, bażant, kuropatwa i inne. Częstym ptakiem na terenach wiejskich gminy jest bocian biały.

Północna część gminy, którą stanowią w większości obszary leśne, jest bogatsza pod względem faunistycznym. Występuje tu fauna typowa dla terenów leśnych urozmaiconych enklawami terenów rolnych oraz podmokłych zagłębień wytopiskowych. W kompleksie leśnym i na jego obrzeżach występuje zwierzyna leśna, w tym gatunki łowne: jeleni, daniel, sarna, zając. Występują gatunki drobnej fauny: płazy oraz gady. W okresie letnim bogaty jest świat owadów. Bogata jest także ornitofauna. Tereny leśne i obrzeża lasów to miejsca bytowania sokoła wędrownego, orla bielika, mysołowa. Występuje tu także puszczyk, sowa uszata, płomykówka, dzięcioł i siniak. Ponadto licznie reprezentowane są gatunki owadów, płazów, gadów i spośród ssaków – rząd gryzoni, jak na przykład: wiewiórka, piżmak, nornica ruda i mysz leśna.

Na obszarach już zurbanizowanych o zabudowie mieszkaniowej i zagrodowej występowanie fauny jest pomijalne.

Stanowiąca północną granicę gminy Radomin rzeka Drwęża jest miejscem bytowania i rozrodu ryb łososiowatych. W rzece żyje też rzadko występujący minóg rzeczny. Drwęża jest też ichtiofaunistycznym rezerwatem przyrody.

Warunki topoklimatyczne czyli tzw. klimatu lokalnego, uzależnione są od wielu czynników, do których przede wszystkim należą: ukształtowanie terenu, ekspozycja zboczy, użytkowanie i sposób zagospodarowania terenów oraz intensywność zabudowy. Jako najbardziej korzystne dla zabudowy należy uznać tereny płaskie lub nieznacznie nachylone w kierunku południowym i zachodnim zbocza. Najmniej korzystne warunki topoklimatyczne panują na terenach podmokłych, o płytkim poziomie zalegania wód gruntowych oraz tereny o ekspozycji w kierunku północnym. Na tych terenach nie należy planować nowej zabudowy.

Na terenie gminy Radomin nie występują uciążliwe źródła emisji zanieczyszczeń do **powietrza atmosferycznego**. Najistotniejsze zanieczyszczenia to emisje energetyczne z gospodarstw domowych korzystających z tradycyjnych źródeł energii, z zakładów przemysłowych i obiektów komunalnych. Wyniki badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Toruniu na punktach pomiarowych zlokalizowanych w Szafarni i Gaju wskazują, że stan powietrza atmosferycznego na obszarze gminy jest bardzo dobry i dobry o czym świadczą niewielkie stężenia dwutlenku siarki i dwutlenku azotu. Pożądana jest modernizacja kotłów i palenisk, stosowanie paliw wysokiej jakości, a w szczególności stosowanie proekologicznych źródeł energii (olej opałowy, biomasa, energia słoneczna, gaz).

Przez obszar gminy Radomin nie prowadzą żadne drogi krajowe. Przez obszar gminy na kierunku wschód – zachód na odcinku o długości 8,165 km prowadzi droga wojewódzka nr 534. Jest to droga jednojezdniowa o szerokości jezdni 5 m, o nawierzchni bitumicznej. Droga przebiega przez tereny zabudowy wsi: Szafarnia, Bocheniec i Radomin. Pomiary z 2005r. wskazują, że średnie dobowe natężenie ruchu wynosi 4527 pojazdów, w tym ponad 10% to pojazdy ciężarowe i autobusy. W porównaniu z 2000r. notuje się znaczny wzrost ruchu kołowego, kiedy natężenie ruchu wynosiło 3253 pojazdów na dobę. Tym samym znacznie wzrosła emisja dźwięku i uciążliwość dla otoczenia drogi.

Poza drogą wojewódzką podstawowy układ sieci drogowej stanowią drogi powiatowe. Łączą one największe miejscowości na terenie gminy. Łączna ich długość w gminie Radomin wynosi 40,347 km. Są to drogi o nawierzchni bitumicznej o szerokości jezdni około 4-5 m. Jakość dróg jest na ogół niezadowalająca, w związku z czym przejeżdżające pojazdy emitują hałas. Na żadnych drogach powiatowych na terenie gminy nie były dotychczas prowadzone pomiary hałasu ani pomiary natężenia ruchu pojazdów. Należy jednak zaznaczyć, iż natężenie ruchu na drogach powiatowych jest stosunkowo niewielkie i z pewnością nie przekracza 500 pojazdów na dobę. Największe natężenie ruchu ma miejsce na drogach powiatowych: Szafarnia – Płonne - Plebanka, Radomin – Szczutowo, Sokołowo – Dulsk – Radomin oraz Plebanka – Radomin. Drogi te są niekiedy wykorzystywane przez pojazdy ciężarowe, w tym wielkogabarytowe. Ruch na drogach gminnych jest niewielki. Są to przeważnie drogi o złej jakości nawierzchni, przeważnie gruntowej. Pojazdy poruszające się z niewielką prędkością, w tym maszyny rolnicze, emitują dźwięk o znacznym natężeniu. Na drogach gminnych także nie były prowadzone badania poziomów natężenia dźwięku, jak również nie wykonywano tu pomiarów natężenia ruchu.

5.2. Rolnicza przestrzeń produkcyjna

Obszar gminy Radomin jest w przeważającej części użytkowany rolniczo. Rodzaj wytworzonych gleb uwarunkowany jest budową geologiczną i litologią osadów powierzchniowych. Na obszarze gminy Radomin na powierzchni przeważają osady gliniaste i gliniasto-piaszczysto. Na takiej skale macierzystej wykształciły się urodzajne gleby są jednym z najcenniejszych zasobów przyrodniczych na terenie gminy (rys.4).

Zgodnie z podziałem, dokonany przez IUNG w Puławach, gmina położona jest w zasięgu **dwóch regionów glebowo-rolniczych**, a mianowicie południowa część w Regionie Dobrzyńskim, a północna wchodzi w skład Regionu Doliny Drwęcy.

W Regionie Dobrzyńskim przeważa płaskorówninna, niskofalista i niskopagórkowata rzeźba terenu, bardzo korzystna dla prowadzenia gospodarki rolnej. Pokrywą glebową tego obszaru stanowią w większości gliny zwałowe, przeważnie silnie spiaszczone, piaski naglinowe i pyły wodnego

pochodzenia, z których wytworzyły się gleby pseudobelicowe, brunatne kwaśne i wylugowane oraz czarne ziemie. W północnej części gminy, w Regionie Drwęcy, dominują gleby piaskowe, torfowe, murszowe i aluwialne, zaliczane do kompleksów: żyniego słabego (6) i żynio- łubinowego (7). Gleby torfowe lub mułowo-torfowe rozwinęły się również w miejscach obniżen terenu, o płytkim zaleganiu wód gruntowych, a zajęte są przeważnie przez średniej jakości użytki zielone lub nieużytki rolnicze.

Na terenie gminy Radomin dominującym **typem gleb** są gleby brunatne kwaśne i wylugowane. Są to gleby o dużej żyzności oraz właściwym uwilgotnieniu (za wyjątkiem tych położonych na stokach). Około 30% gruntów ornych zajmują gleby belicowe i pseudobelicowe, wytworzone z glin bądź z piasków gliniastych. Występują głównie na płaskiej i niskofalistej wysoczyźnie morenowej. Należą do gleb o dobrej i średniej wartości użytkowej. Charakteryzują się okresowym niedoborem wilgoci. Wyróżniającym się typem gleb na obszarze gminy są czarne ziemie właściwe i zdegradowane, powstałe w procesie darniowo-glejowym z bogatych w substancje organiczne osadów bagiennych. Położone są w obniżeniach terenu, odznaczających się wysokim poziomem wód gruntowych. Gleby te mimo znacznej żyzności ze względu na wadliwe stosunki wodno- powietrzne nie należą do urodzajnych i często wymagają zmeliorowania.

Na terenie gminy Radomin przeważają gleby o wysokiej przydatności rolniczej. Ilustruje to poniższa tabela.

Tabela 1. Gleby według klas bonitacyjnych

Użytki rolne			
Grunty orne (ha)		Użytki zielone (ha)	
I	0	I	0
II	2	II	0
III	467	III	16
IIIb	2206	IV	129
IVa	2329	V	143
IVb	765	VI	30
V	385	VIz	2
VI	236		
VIz	10		
Razem	6400		306

Pod względem wartości rolniczej największą powierzchnię zajmują gleby średnich klas bonitacyjnych (IIIb, IVa i IVb), stanowią one około 80% ogólnej powierzchni gruntów ornych. Gleby te wytworzone są głównie z różnych piasków i żwirów gliniastych oraz glin, utworów pyłowych i piasków gliniastych. Znaczna część gleb tej klasy ma okresowo za wysoki poziom wód gruntowych i wymaga melioracji. Gleby klas V i VI wytworzone są głównie ze żwirów piaszczystych i gliniastych, piasków słabogliniastych. Są to słabe gleby, trudne do uprawy, często o stale za wysokim poziomie wód gruntowych. W użytkach zielonych dominującą klasą jest V, są to gleby mineralne, mułowo-torfowe, torfowe i murszowe o przeciętnych właściwościach fizycznych i chemicznych. Uwilgotnienie gleb mineralnych jest okresowo niewłaściwe (za mokre lub za suche). Na terenie gminy

Radomin zdecydowanie przeważają gleby należące do kompleksu rolniczej przydatności gleb 4. żytniego bardzo dobrego oraz 5. żytniego dobrego. Ilustruje to poniższa tabela.

Tabela 2. Kompleksy rolniczej przydatności gleb wg sołectw

Lp.	Sołectwo	Dominujące kompleksy przydatności rolniczej gleb	
1.	Bocheniec	Żytni bardzo dobry (4)	Żytni dobry (5)
2.	Dulsk	Żytni bardzo dobry (4)	Pszenny wadliwy (3)
3.	Gaj	Żytni bardzo dobry (4)	Żytni dobry (5), Pszenny dobry (2)
4.	Jakubkowo	Żytni bardzo dobry (4)	
5.	Kamionka	Żytni bardzo dobry (4)	
6.	Łubki	Żytni bardzo dobry (4)	
7.	Piórkowo	Żytni dobry (5)	Żytni bardzo dobry (4), Pszenny dobry (2)
8.	Płonko	Żytni słaby (6)	Żytni dobry (5)
9.	Płonne	Żytni bardzo dobry (4)	Pszenny dobry (2)
10.	Radomin	Żytni dobry (5)	Żytni bardzo dobry (4)
11.	Rętwiny	Żytni bardzo dobry (4)	Pszenny dobry (2)
12.	Rodzone	Żytnio-łubinowy (7)	Zbożowo-pastewny mocny (8)
13.	Szafarnia	Żytni dobry (5)	Żytnio-łubinowy (7)
14.	Szczutowo	Żytni bardzo dobry (4)	
15.	Wilczewko	Żytni bardzo dobry (4)	
16.	Wilczewo	Żytni bardzo dobry (4)	Żytni dobry (5)

Wśród gruntów ornych przeważają gleby kompleksu żytniego bardzo dobrego (4) i żytniego dobrego (5), przy znacznym udziale kompleksu pszennego dobrego (2) oraz żytniego słabego (6). Niewielką powierzchnię zajmują kompleksy użytków zielonych (3,8% powierzchni użytków rolnych), głównie średnich (2z) oraz słabych i bardzo słabych (3z).

Należy zauważyć, że zmiana przeznaczenia zwartych kompleksów gleb III klasy o powierzchni ponad 0,5 ha wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi.

Gleby narażone są na procesy degradacji. Zjawiska te związane są z tzw. **erozją** wietrzną i wodną. Ocenia się, że na terenie gminy zagrożenie erozją gleb dotyczy około. 2,8 tys. ha, tj. 40% powierzchni użytków rolnych. W największej skali (około 1400 ha), zjawiska erozji w gminie Radomin dotyczą tzw. erozji wietrznej, która polega na wywiewaniu cząstek próchnicznych, głównie na odkrytych i pozbawionych roślinności obszarach. Natomiast w strefach krawędziowych dolin i rynien występują procesy erozji wodnej powierzchniowej (około 170 ha) i wąwozowej (około 1270 ha), polegające na wymywaniu wierzchnich warstw gleby na terenach o wysokich spadkach. Zjawiska te występują głównie w strefach zboczowych doliny Drwęcy i w strefach krawędziowych rynien polodowcowych. Brak istotnych źródeł zagrożeń, głównie ze strony **przemysłu** powoduje, że gleby na terenie gminy nie są ponadnormatywnie zanieczyszczone.

Gleby są narażone na niewielkie emisje **zanieczyszczeń komunikacyjnych**, które notuje się

w bezpośrednim sąsiedztwie drogi wojewódzkiej i dróg powiatowych – o największym natężeniu ruchu. Nie prowadzono tu jednak badań zanieczyszczenia gleb. Upoważnia to jednak do stwierdzenia, że grunty położone w bezpośrednim sąsiedztwie dróg powiatowych powinny być wyłączone z produkcji żywności przeznaczonej do bezpośrednio do spożycia (sady, uprawa gruntowa warzyw).

5.3. Leśna przestrzeń produkcyjna

Pod względem wskaźnika **lesistości** obszar gminy Radomin należy do najslabiej zalesionych w powiecie golubsko-dobrzyńskim. Powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 680,73 ha, co stanowi 9,5% ogólnej powierzchni gminy. Jest to wartość niższa niż średnia dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego (19,8%) i dla województwa kujawsko-pomorskiego (23,1%). Kompleksy leśne na obszarze gminy rozmieszczone są bardzo nierównomiernie. Południowa i środkowa część gminy jest prawie bezleśna z uwagi na występowanie bardzo dobrych gleb na obszarze wysoczyzny morenowej. Lasy znajdują się przede wszystkim w północnej części gminy, leżącej w obrębie doliny Drwęcy. Obszar ten porasta w większości zwarty kompleks leśny, którego część znajduje się na także w obrębie strefy krawędziowej wysoczyzny morenowej. Lasy w dnie doliny Drwęcy wykształcone są na siedlisku boru świeżego, a miejscami boru mieszanego świeżego. W drzewostanie zdecydowanie przeważa sosna średnich klas wiekowych. Na zboczach strefy krawędziowej doliny Drwęcy lasy wykształcone są na siedliskach lasu mieszanego, boru mieszanego świeżego i lasu świeżego. W drzewostanie przeważa sosna średnich klas wiekowych ze znacznym udziałem gatunków liściastych. Cechą charakterystyczną tego kompleksu leśnego, w obrębie strefy krawędziowej doliny Drwęcy, jest występowanie modrzewia polskiego. Ponadto we wschodniej części gminy, na północny-wschód od Radomina, znajduje się nieduży kompleks leśny otoczony terenami upraw polowych. W drzewostanie tego kompleksu dominuje sosna, a domieszkę gatunków liściastych stanowią najczęściej brzoza, dąb, klon i grab.

5.4. Wielkość i jakość zasobów wodnych

Pod względem **hydrograficznym** obszar gminy Radomin znajduje się w całości w dorzeczu Drwęcy, głównie w zlewni bezpośredniej Drwęcy oraz w zlewni Ruźca i Strugi Radomińskiej. Obszar gminy odznacza się generalnie słabo rozwiniętą siecią hydrograficzną. Największe rzeki – Drwęca i Ruziec są **rzekami granicznymi**. Jedynym większym dopływem Drwęcy jest Struga Radomińska. Przeważają małe cieki oraz odkryte kanały i rowy melioracyjne.

Drwęca stanowi północną i północno-zachodnią granicę gminy. Płyne w głębokiej i malowniczej dolinie, posiada klasycznie wykształcony system stopni terasowych. Jest rzeką silnie meandrującą, tworzy rozległe i malownicze zakola praktycznie na całym odcinku w granicach gminy. Średni przepływ wody w rzece wynosi 26,7 m³/s., a średni spadek 0,43‰. Badania jakości wód Drwęcy z 2006

r. wykazały III klasę czystości. Najbardziej niekorzystną klasyfikację przedstawiał wskaźnik bakteriologiczny, przekraczający granice III klasy. Wymogom tej klasy odpowiadały wskaźniki BZT₅ i chlorofilu „a”. Porównanie wyników z poprzednich lat wskazuje wyrównany poziom podstawowych parametrów fizyczno-chemicznych. Na kolejnych stanowiskach z biegiem rzeki obserwowana jest tendencja wzrostu stężeń związków biogenych i mineralnych. Badania jakości wody z 2007 r. na stanowisku poniżej Brodnicy wykazały III klasę czystości. Najbardziej niekorzystną klasyfikację wykazały wskaźniki bakteriologiczne.

Ruziec ma łączną długość 44,5 km. Jego dorzecze charakteryzuje się gęstą siecią wodną. Rzeka w swym biegu wykorzystuje malownicze rynny polodowcowe, których zbocza często przekraczają 30 m wysokości. Zlewnia jest typowo rolnicza. Brak większych źródeł zanieczyszczeń punktowych. Za względu na użytkowanie rolnicze przeważają zanieczyszczenia obszarowe. Według badań Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Bydgoszczy jakość wód rzeki w granicach gminy Radomin odpowiada III klasie czystości. Decyduje o tym poziom wskaźników hydrobiologicznych. Wskaźniki bakteriologiczne są w I klasie czystości, a wskaźniki fizykochemiczne w II klasie. Stan sanitarny rzeki odpowiada II klasie. W porównaniu z wynikami pomiarów z połowy lat 90-tych zanotowano poprawę jakości wody. Badania z 2007 r. wykazały jakość wód na poziomie IV klasy – niezadowalającej. Zadecydowały o tym podwyższone wartości ChZT-Cr, azotu Kjeldahla oraz zanieczyszczenia bakteriologiczne.

Struga Radomińska, zwana także Strugą Dobrzyńską lub Dobrzyńką bierze początek z mokradeł na wschód od Radomina (na terenie gminy Brzuze). Długość cieku wynosi 15,7 km, a powierzchnia jego dorzecza 34,4 km². Struga płynie wykorzystując płytką i wąską rynnę polodowcową. Koryto nie przekracza 1,5 m szerokości, a głębokość cieku wynosi około 0,5 m. Cechą charakterystyczną Strugi jest zachwiany jej reżim hydrologiczny, gdyż w okresach długotrwałej suszy zmniejsza się drastycznie przypływ wody, aż do sporadycznych zaników wody. Jest to bardzo istotne ze względu na fakt, iż poniżej Radomina do Strugi odprowadzane są oczyszczone ścieki z gminnej mechaniczno-biologicznej oczyszczalni ścieków. Mimo, iż oczyszczalnia jest nowoczesna (proces technologiczny obejmuje chemiczne usuwanie związków biogenych) niepokój budzi fakt, iż przepustowość oczyszczalni jest wykorzystywana w nikłym stopniu, co nie gwarantuje uzyskania zakładanego efektu ekologicznego. W okresie wiosennym przepływy w rzece osiągają największe wartości i lokalnie tworzą się rozlewiska. Jakość wód Strugi nie była badana od 1987 roku. Stwierdzono wówczas na stanowisku w Bocheńcu pozaklasowy poziom szerokiego zakresu wskaźników.

Północna część gminy znajduje się w bezpośrednim przyrzeczu Drwęcy. Wody odprowadzane są przez kilka niewielkich cieków, z których wyróżniają się dwa: jeden bierze początek z mokradła na terenie wsi Rętwiny, drugi w okolicy Szafarni. Dużą ciekawostką jest fakt, że zlewnie tych cieków są połączone ze sobą rowem melioracyjnym tworząc w rejonie wsi Płonko tzw. obszar bifurkacyjny.

Na terenie gminy Radomin nie znajdują się żadne jeziora. Powstałe po ustąpieniu lądolodu skandynawskiego niewielkie akweny w rejonie Radomina, Szafarni, Płonnego, Szczutowa i Dulśka w wyniku procesów eutrofizacji uległy zanikowi, a ich pozostałościami są mokradła i podmokłości w obniżeniach terenowych. Na całym obszarze wysoczyzny morenowej znajdują się liczne, z reguły niewielkie „oczka wodne” wypełniające dna bezodpływowych polodowcowych zagłębień wytopiskowych. W większości są one wykorzystywane jedynie przez miejscową ludność dla celów bytowo-gospodarczych.

Znaczne powierzchnie na terenie gminy Radomin zajmują bagna, mokradła i tereny podmokłe. Przede wszystkim występują w dnie doliny Drwęcy i Rużca oraz w dnach dolin wód roztopowych i w dnach zagłębień wytopiskowych na wysoczyźnie morenowej. Tereny te stanowią obszary naturalnej retencji wód posiadają ogromne znaczenie dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego stabilizując poziom wód gruntowych oraz stanowią miejsca bytowania drobnych gatunków fauny (wraz z porastającą je bujną roślinnością drzewiastą i krzewiastą).

Obszar gminy Radomin znajduje się poza zasięgiem Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) wyznaczonych w celu ochrony rezerwuarów wody przed degradacją. **Wody gruntowe** na terenie gminy występują w dwóch poziomach. Poziom holoceni zalega najpłycej (tzw. „wierzchówki”) i jest uzależniony głównie od opadów atmosferycznych. Ze względu na niską jakość wody i duże wahania nie ma większego znaczenia. Wody plejstoceni reprezentowane są przez trzy poziomy. Związane one są z osadami piaszczysto-żwirowymi serii międzymorenowej. Zalegają na głębokości od kilkunastu do kilkudziesięciu metrów. Jakość tych wód jest zdecydowanie lepsza gdyż warstwy glin morenowych tworzą warstwę izolacyjną przed migracją zanieczyszczeń z powierzchni ziemi. Natomiast w obrębie doliny Drwęcy ze względu na brak nieprzepuszczalnej warstwy izolacyjnej pierwszy poziom plejstoceni nie jest chroniony przed migracją zanieczyszczeń.

Za główne źródło **zanieczyszczenia wód** na terenie gminy Radomin uznać należy sferę gospodarki komunalnej. Obecnie skanalizowane częściowo są tereny wsi: Radomin, Piórkowo, Wilczewo i Dulsk. Pozostałe wsie są nieskanalizowane. Ścieki bytowo-gospodarcze gromadzone są w większości w zbiornikach i okresowo wywożone do gminnej oczyszczalni. Potencjalne nieszczelności zbiorników grożą przedostaniem się nieczystości do wód podziemnych i pośrednio do wód jezior i rzek. Na obszarze gminy Radomin znajduje się tylko jedna mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków, której przepustowość jest wykorzystana w niewielki stopniu (około 15%). Oczyszczalnia jest w stanie utylizować 275 m³ ścieków na dobę. Niedociążenie hydrauliczne oczyszczalni powoduje jej nieprawidłową pracę – redukcja zanieczyszczeń jest niepełna.

Spływom zanieczyszczeń z terenów rolnych i ich szybkiej migracji do wód sprzyja ubóstwo terenów zielonych, gęsta sieć rowów melioracyjnych odprowadzających wody z ładunkiem biogenów do rzek.

Zagrożenie związane z **powodziami** na terenie gminy Radomin dotyczy pasa terenów wzdłuż

brzegów Drwęcy i Rużca. Pas ten ma zmienną szerokość i obejmuje obszar tzw. terasy zalewowej. Obejmuje najniższą część dna dolin rzecznych. Szczególnie zagrożenie to występuje w czasie wezbrań rzek, w czasie intensywnych opadów atmosferycznych latem i w czasie roztopów wiosennych. Tereny te ze względu na zagrożenie wodami powodziowymi o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (1 raz na 100 lat) są wykluczone z lokalizacji trwałej zabudowy. Zasięg wód powodziowych pokazano na załączniku graficznym do opracowania.

Ukształtowanie terenu obszaru objętego opracowaniem powoduje, że **odpływ** powierzchniowy i podziemny następuje głównie w kierunku północnym – w kierunku Drwęcy i w kierunku zachodnim – w kierunku Rużca. W środkowej i wschodniej części gminy spływ wód odbywa się ku obniżeniom terenowym, rynnom jeziornym i dolinom wód roztopowych.

Skoncentrowany spływ powierzchniowy powodujący nasilanie procesów erozji wodnej występuje głównie w strefie krawędziowej doliny Drwęcy oraz Rużca. Osady gliniaste, które budują środkową i południową część obszaru gminy wykazują słabą przepuszczalność. Dlatego występują tu warunki sprzyjające do tworzenia się lokalnych zastoisk i podmokłości. Szczególnie wiosną niektóre drogi gruntowe są trudno przejezdne.

Wody gruntowe na obszarze gminy zalegają na zmiennych głębokościach. Na przeważającej części obszaru stanowiącej wysoczyznę morenową wody zalegają głęboko – ponad 10 m poniżej powierzchni terenu. Płytko i bardzo płytko zalegają wody na terenach zagłębień wytopiskowych, den dolin i rynien. W dolinie Drwęcy i Rużca poziom wód gruntowych zalega na zmiennej głębokości od 1 do 6-8 m p.p.t. W podmokłych obniżeniach i sąsiedztwie cieków oraz rowów woda gruntowa zalega płycej, około 1-1,5 m p.p.t. Przeznaczenie pod zabudowę takich terenów jest wykluczone. Na pozostałych terenach, gdzie woda gruntowa może zalegać płytko, wymaga się szczegółowych badań geologicznych.

Należy zwrócić uwagę, że przy wprowadzaniu nowej zabudowy mieszkaniowej na tereny dotychczas użytkowane rolniczo zmieniają się stosunki wodne. W szczególności należy zwrócić uwagę na fakt potencjalnej możliwości utraty drożności systemów melioracyjnych. Konieczne jest zapewnienie odprowadzania nadmiaru wód w szczególności wód opadowych poprzez stosowanie odpływu podziemnego, w miejsce dotychczasowego systemu rowów powierzchniowych. Wody opadowe z terenów utwardzonych powinny być ujmowane do kolektorów i podczyszczane, jeśli wymagają tego przepisy szczególne.

5.5. Wymogi ochrony środowiska, przyrody i krajobrazu kulturowego

Północna część obszaru gminy Radomin położona w obrębie doliny Drwęcy i południowo- zachodnia część gminy położona w obrębie doliny Rużca objęte zostały ochroną prawną jako **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy**.

W granicach obszaru chronionego krajobrazu obowiązują zakazy zawarte w [*Uchwale Nr VI/106/11 Sejmiku*](#)

Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 99 poz. 793):

- zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk, złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką,
- realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu ustawy *z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*,
- likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych,
- wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu,
- wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych,
- dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz *racjonalnej gospodarcze wodnej lub rybackiej*,
- likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych,
- lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych, z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

Zakaz, o którym mowa w pkt. 2, nie dotyczy realizacji nowych lub rozbudowy i modernizacji istniejących przedsięwzięć, mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których przeprowadzona procedura oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę obszarów.

Zakaz, o którym mowa w pkt 8, nie dotyczy obowiązujących w dniu wejścia w życie ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego. Na obszarze gminy znajdują się dwa **rezerwaty przyrody**: „Bobrowisko” oraz „Rzeka Drwęca”. Na obszarze rezerwatu „Bobrowisko” obowiązują następujące reżimy ochronne: zakaz wycinania drzew, zakaz zbioru owoców, nasion drzew i krzewów oraz ziół i innych roślin, zakaz niszczenia gleby i pozyskiwania ściółki leśnej, zakaz pozyskiwania kopalin, zakaz wznoszenia budowli oraz zakładania i wznoszenia urządzeń komunalnych i innych urządzeń technicznych.

Na obszarze rezerwatu „Rzeka Drwęca” wprowadzono następujące reżimy ochronne: zakaz

przegradzania rzeki urządzeniami uniemożliwiającymi rybom swobodny przepływ, niszczenia i usuwania oraz jakiegokolwiek eksploatacji roślinności wodnej, wycinania drzew i krzewów, wycinania trzciny, sitowia i innych roślin oraz koszenia trawy.

W stosunku do znajdujących się na terenie gminy **pomników przyrody** (drzew) wprowadzono ochronę polegającą na stosowaniu zakazów:

- wycinania, niszczenia lub uszkodzania drzew,
- zrywania pączków, kwiatów, owoców i liści,
- zanieczyszczania terenu i wzniesienia ognia w pobliżu drzew,
- umieszczania tablic, napisów i innych znaków,
- wchodzenia na drzewa,
- wznoszenia budowli w pobliżu drzew.

Ochrona **użytków ekologicznych** polega na wprowadzeniu zakazów m.in.: pozyskiwania, niszczenia lub uszkodzania drzew i innych roślin, wysypywania i wylewania odpadów oraz innych nieczystości, zmiany stosunków wodnych, wydobywania minerałów i torfu, niszczenia gleby oraz zmiany sposobu jej użytkowania.

Na terenie projektowanego **specjalnego obszaru ochrony siedlisk** PLH280001 „Dolina Drwęcy” nie wolno realizować żadnych działań, które mogą prowadzić do degradacji siedlisk przyrodniczych. Realizacja przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rejonie obszarów Natura 2000 wymaga przeprowadzenia stosownego postępowania administracyjnego.

6. STAN DZIEDZICTWA KULTUROWEGO I ZABYTKÓW ORAZ DÓBR KULTURY WSPÓŁCZESNEJ

6.1. Informacje historyczne do miejscowości z obszaru gminy Radomin

Gmina Radomin położona jest we wschodniej części województwa kujawsko-pomorskiego w powiecie golubsko-dobrzyńskim. Teren gminy podzielony jest na 16 sołectw: Bocheniec, Dulsk, Gaj, Jakubkowo, Kamionka, Łubki, Piórkowo, Płonko, Płonne, Radomin, Rętwiny, Rodzone, Szafarnia, Szczutowo, Wilczewko, Wilczewo, skupiających 21 miejscowości wiejskich: Bocheniec, Bogumiłki, Dulsk, Frankowo Dulskie, Gaj, Jakubkowo, Kamionka, Łubki, Piórkowo, Plebanka, Płonko, Płonne, Radomin, Rętwiny, Rodzone, Smólniki, Spiczyny, Szafarnia, Szczutowo, Wilczewko, Wilczewo. Obszar gminy Radomin znajduje się w dorzeczu Drwęcy, na pograniczu dwóch mezoregionów: Doliny Drwęcy i Pojezierza Dobrzyńskiego („Geografia fizyczna Polski” J. Kondracki, W-wa 1978 r.), co ma swoje odzwierciedlenie w zróżnicowanym krajobrazie. Zasoby dziedzictwa kulturowego zachowane na terenie gminy, pozostają w ścisłym związku ze środowiskiem przyrodniczym, tworząc krajobraz kulturowy tego regionu. Szczegółowe informacje historyczne podano dla wybranych miejscowości

z terenu gminy, w których zachowały się do dnia dzisiejszego obiekty dóbr kultury.

Informacje historyczne dotyczące poszczególnych miejscowości z terenu gminy Radomin podano w następującym układzie systematycznym:

- dawne nazwy,
- dane historyczne,
- położenie,
- układ historyczny,
- obiekty o wartościach kulturowych.

Bocheniec – sołectwo Bocheniec

dawne nazwy: Bochiniecz, Bochenyecz, Bocheniec, Bochinietz, Bochenitz, Bestfelde;

dane historyczne:

- XVI w. - wieś w posiadaniu rodziny Bocheńskich;
- XVII w. - podczas potopu szwedzkiego wieś uległa całkowitemu zniszczeniu;
- pocz. XVIII w. – poł. XIX w. – wieś w posiadaniu Dziewanowskich;
- poł. XVIII w. - do Bocheńca zaczęli napływać niemieccy koloniści;
- XVIII w. – parafia Płonne, 14 dymów mieszkalnych, w których zamieszkiwało 86 osób, w tym 47 mężczyzn i 39 kobiet;
- XIX w. – wieś włościańska i folwark, gmina i parafia Płonne, 26 domów i 177 mieszkańców;
- 2 poł. XIX w. – właścicielem zostaje Aleksander Karwat, później Fryderyk Rajkowski;
- pocz. XX w. - właścicielem majątku zostaje Bolesław Płoski;
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;
- po 1945 r. majątek przejął Skarb Państwa, który w całości został rozparcelowany;

położenie: wieś położona w zachodniej części gminy Radomin, przy drodze wojewódzkiej nr 534 oraz przy drodze powiatowej nr 2128C;

układ historyczny: nie zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: dwór, wiatrak „koźlak” (rozebrany 2 poł. XX w.).

Dulsk – sołectwo Dulsk

dawne nazwy: Dolsko, Dolsk, Dalsco, Duhl, Dulsk;

dane historyczne:

- 2 poł. XIX w. - wieś rozciągała się w dwóch rzędach w dolinie, środkiem której wiosną płynął potoczek; na wschodnim krańcu wsi położony był dwór z pięknym niegdyś ogrodem nad stawem, a dalej ciągnął się parów aż do Ruźca;
- dobra Dulsk składały się w XIX w. z folwarków Dulsk, Frankowo, Kamionka, Wilczewko, Wilczewo;

- 2 poł. XX w. – we wsi znajdował się kościół parafialny drewniany, szkoła początkowa, wiatrak i młyn wodny;

właściciele:

- XIV w. – wieś książęca;
- 1386 r. – bracia Piotr i Hanusz (Janusz) ze Sztembarku;
- XVI w. - Dulscy;
- XVI/ XVIII w. – ród Działyńskich;
- XVIII w. - rodzina Wysockich;
- 2 poł. XIX w. – Władysław Gniazdowski;
- k. XIX/pocz. XX w. - rodzina Płoskich;
- pocz. XX w. – parcelacja majątku (zabudowania dworskie, folwarczne i park – rodzina Tomaszewskich);
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;

położenie: wieś położona w południowo-zachodniej części gminy Radomin, przy drodze powiatowej nr 2127C;

układ historyczny: zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: kościół p.w. Wniebowzięcia NMP, plebania, dzwonnica, chata, szkoła, cmentarz przykościelny (miejsce po dawnym cmentarzu), cmentarz parafialny, brama cmentarza parafialnego, grobowiec Józefa Wysockiego (przy kościele), ogrodzenie kościoła, dwie kapliczki w centrum wsi i przy trasie Sitno-Dulsk.

Gaj – sołectwo Gaj

dawne nazwy: Gay, Gaj, Franzenshein;

dane historyczne:

- założenie pochodzące z 1 poł. XVIII w. jako kolonia leśna majątku Dulsk;
- 2 poł. XVIII w. – do wsi sprowadzili się niemieccy „olędrzy”;
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;
- 1946 r. – Skarb Państwa przejął największe dobra w Gaju, które zostały rozparcelowane;

położenie: wieś położona we wschodniej części gminy Radomin, przy drodze powiatowej nr 2127C;

układ historyczny: nie zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: cmentarz ewangelicki nieczynny.

Jakubkowo – sołectwo Jakubkowo

dawne nazwy: Jakuby, Jakobsdorf, Jacubowo, Jakobe, Jakobowo, Jakubowo;

dane historyczne:

- XVIII w. – część majątku Szczutowo;
- XIX w. – gmina i parafia Płonne, 4 domy i 53 mieszkańców;
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;

położenie: wieś położona we wschodniej części gminy Radomin, przy drogach gminnych nr 012 i 014;

układ historyczny: nie zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: dwór, kapliczka przy posesji nr 3.

Płonne – sołectwo Płonne

dawne nazwy: Plono; Plene, Płonne, Plone, Plonne, Plonno, Plonnen, Austendorf;

dane historyczne:

- osada z XIV w.;
- XIX w. wieś i folwark w gminie i parafii Płonne, posiada kościół parafialny murowany, szkołę początkową, kasę wkładowo-zaliczkową z funduszy rządowych, młyn wodny, cegielnię, karczmę, 32 domy, 391 mieszkańców;
- XIX w. – dobra Płonne składały się z folwarków: Płonne, Płonko, Bocheniec, Łubki, Rodzone, Smolniki;

właściciele:

- XV w. – wieś w posiadaniu rodziny Kretkowskich;
- XVII w. – właścicielem zostaje Ziemiecki;
- pocz. XVIII w. – własność rodziny Dziewanowskich;
- pocz. XIX w. - własność rodziny Piwnickich (1818-1835 r. – majątek należał do Jana, Melchiora Piwnickiego i w tym czasie został zbudowany murowany dwór, z którego mury być może zachowały się w budynku obecnym);
- 1835-1839 r. – dobra przejął Skarb Publiczny Królestwa Polskiego;
- XIX/XX w. – rodzina Łempickich;
- XX w. – podział majątku;
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;
- po 1945 r. dobra Płonne przejął Skarb Państwa na cele reformy rolnej;

położenie: wieś położona w północnej części gminy Radomin, przy drodze powiatowej nr 2118C;

układ historyczny: zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: kościół p.w. św. Jakuba, plebania, dzwonnica, szkoła, budynek gospodarczy, brama dworska, park dworski, cmentarz przykościelny (miejsce po dawnym cmentarzu), cmentarz parafialny, cmentarz katolicki (nieczynny), młyn wodny (rozebrany 2 poł. XX w.), pomnik Jana Dziewanowskiego, kapliczka przy szkole podstawowej.

Radomin – sołectwo Radomin

dawne nazwy: Radomino, Redmin, Radomskie, Radymno, Rademino, Radomyno, Rademyn, Radmyn, Radomijno, Reddemin;

dane historyczne:

- pierwsza wzmianka w starych księgach dotycząca Radomina ukazała się w 1193 r., wieś stanowiła wówczas uposażenie klasztoru norbertanek ze Strzelna na Kujawach;
- XIX w. – gmina Płonne, parafia Radomin, wieś posiada kościół parafialny murowany, cegielnię, posterunek straży celnej, wiatrak, karczmę, 42 domy (6 murowanych), 414 mieszkańców;
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;
- została wyzwolona 23 stycznia 1945 roku;

właściciele:

- XII-XIII w. – własność klasztorna;
- poł. XIV w. – dziedzicem zostaje Tyczman;
- 2 poł. XIV w. – własność Iwona z Radomina;
- pocz. XV w. – właścicielem zostaje Mikołaj z Radomina;
- poł. XVI w. - Radomin był w posiadaniu kilku właścicieli;
- XVI w. – własność rodziny Radomińskich;
- 2 poł. XVIII w. – pocz. XIX w. - własność rodziny Cissowskich;
- XIX w. – pocz. XX w. - Radominem władała rodzina Rościszewskich i Kolskich;
- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;
- po 1945 r. majątek przejął Skarb Państwa;

położenie: wieś położona w środkowej części gminy Radomin, przy drodze wojewódzkiej nr 534;

układ historyczny: nie zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: kościół p.w. św. Mikołaja, plebania, park dworski, cmentarz przykościelny (miejsce po dawnym cmentarzu), cmentarz parafialny, Grobowiec Trzcińskich (na terenie cmentarza parafialnego), dwór (rozebrany 2 poł. XX w.).

Szafarnia – sołectwo Szafarnia dawne

nazwy: Szafarnia, Schafferhof; *dane*

historyczne:

- założenie z 2 poł. XVIII w. jako kolonia leśna majątności Dziewanowskich z Płonnego;
- XVIII w. –XIX w. – własność rodziny Dziewanowskich;
- XIX/XX w. – właścicielem majątku jest Aleksander Karwat;
- pocz. XX w. – parcelacja majątku;
- XIX w. - wieś i folwark, gmina i parafia Płonne, 9 domów, 122 mieszkańców;

- 1939 r. – 1945 r. – okupacja niemiecka;
- po 1945 r. majątek przejął Skarb Państwa;

położenie: wieś położona w północno-wschodniej części gminy Radomin, przy drogach powiatowych nr 2118C i 2119C;

układ historyczny: nie zachowany historyczny układ przestrzenny;

obiekty o wartościach kulturowych: zespół pałacowo-parkowy, dom.

6.2. Obiekty prawnie chronione, wpisane do rejestru zabytków

Zgodnie z art. 6.1 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami z dnia 23 lipca 2003 r. ([tj. Dz. U. z 2014 r. poz. 1446](#)), ochronie i opiece podlegają bez względu na stan zachowania:

- zabytki nieruchome (nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową),
- zabytki archeologiczne (zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów albo zabytek ruchomy, będący tym wytworem).

Ochronie mogą podlegać również nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej.

W rozdziale 2 Ustawy w art. 7, wymienia się następujące formy ochrony zabytków:

- wpis do rejestru zabytków,
- uznanie za pomnik historii,
- utworzenie parku kulturowego,
- ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego *albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.*

Jedną z form prawnych ochrony zabytków występujących na terenie gminy Radomin jest wpis do rejestru zabytków. Do rejestru zabytków wpisuje się zabytki ruchome, nieruchome, archeologiczne, otoczenie zabytku, nazwę geograficzną, historyczną lub tradycyjną, układ urbanistyczny, ruralistyczny lub historyczny zespołu budowlanego (tzw. obszarowy wpis do rejestru zabytków). Rejestr zabytków, dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków. Wpisu do rejestru zabytków dokonuje wojewódzki konserwator zabytków. Wszelkie prace prowadzone przy obiektach wpisanych do rejestru zabytków wymagają właściwych *pozwoleń konserwatorskich wynikających z ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz przepisów odrębnych, m. in.*

Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, do rejestru zabytków z obszaru gminy Radomin, powiat golubsko-dobrzyński, województwo kujawsko-pomorskie wpisane zostały obiekty, których szczegółowy wykaz zawarto w tabeli nr 3.

Tabela 3. Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków – stan na 07.01.2009 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Czas powstania	Nr rejestru/ data decyzji	Własność	Użytkowanie	Stan zachowania
1.	Dulsk						
		kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. Wniebowzięcia NMP	2 poł., XVIIIw.	A/350 31/08/1927 r.	parafia rzymsko- katolicka	pełni pierwotne funkcje	dobry
2.	Płonko						
		grodzisko, osada podgrodowa AZP 37-48 3/1	wczesno- średniowie czne	C/152 22/07/1999 r.	mienie komunalne Gmina Radomin	zielen naturalna	średni
3.	Płonne						
		kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Jakuba	1 poł. XVw.	A/347 31/08/1927 r.	parafia rzymsko- katolicka	pełni pierwotne funkcje	dobry
4.	Radomin						
		kościół parafialny rzymsko-katolicki p.w. św. Mikołaja	XIVw., XVIII/XI Xw	A/260 31/08/1927 r. 04/07/1980 r.	parafia rzymsko- katolicka	pełni pierwotne funkcje	dobry
		park dworski o pow. 2,6 ha	pocz. XIX w.	A/606 01/10/1985 r.	mienie komunalne Gmina Radomin	zielen/ funkcje sportowo- rekreacyjne	średni
5.	Szafarnia						
		zespół pałacowo- parkowy	XIXw.	A/523 30/01/1960 r.	mienie komunalne Gmina Radomin	Ośrodek Chopinowski – Urząd Marszałkowski	dobry

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu

6.3. Obiekty znajdujące się w ewidencji zabytków

Zgodnie z danymi Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków w Toruniu, do ewidencji zabytków z obszaru gminy Radomin, powiat golubsko-dobrzyński, województwo kujawsko-pomorskie wpisane zostały obiekty, których szczegółowy wykaz przedstawiono poniżej.

6.3.1. Zabytki nieruchome (bez zabytków archeologicznych)

Poniższa tabela przedstawia zestawienie zbiorcze jednostek osadniczych wymienionych w dokumentach źródłowych oraz fakt występowania obiektów architektury i budownictwa o wartości historyczno-kulturowej.

Tabela 4. Wykaz obiektów architektury i budownictwa wpisanych do ewidencji zabytków – stan na 1.12. 2010 r.

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Mat.	Data	Lokalizacja/ nr działki	Własność	Stan zachowania	Rodzaj użytkowania
1.	Bocheniec	dwór	ceg.	ok. k. XIX w.	58/ dz. 86/18	współwłas.	zaniedbany	mieszkalne
2.	<i>Bocheniec</i>	<i>Schron dowodzenia (bierny) – linia fortyfikacyjna Przedmoście Golubskie</i>	<i>miesz.</i>	<i>1944 r.</i>	<i>dz. nr 40/2</i>	<i>komunalna</i>	<i>dobry</i>	<i>budynek gospodarczy</i>
3.	<i>Bocheniec</i>	<i>Schron Ringstand 58C „TOBRUK” – linia fortyfikacyjna Przedmoście Golubskie</i>	<i>miesz.</i>	<i>1944 r.</i>	<i>dz. nr 44/4</i>	<i>komunalna</i>	<i>dobry</i>	<i>nieużytkowany</i>
4.	<i>Bocheniec</i>	<i>Schron działowy armaty przeciwpancernej – linia fortyfikacyjna Przedmoście Golubskie</i>	<i>miesz.</i>	<i>1944 r.</i>	<i>dz. nr 40/1</i>	<i>komunalna</i>	<i>dobry</i>	<i>nieużytkowany</i>
5.	Bogumiłki	dom	ceg.	1935r.	1/ dz. 144/1	prywatna	zaniedbany	mieszkalne
6.	Dulsk	brama cmentarza parafialnego	ceg.	1938r.	przy drodze Dulsk-Golub-Dobrzyń/ dz. 139	wyznaniowa	zaniedbany	inne
7.	Dulsk	dzwonnica	drew.	XVIII/ XIXw.	przy kościele Wniebowzięcia NMP/dz. 113	wyznaniowa	dobry	inne
8.	Dulsk	grobowiec Józefa Wysockiego	ceg.	1840r.	przy kościele Wniebowzięcia NMP/ dz. 113	wyznaniowa	zaniedbany	inne
9.	Dulsk	ogrodzenie kościoła	miesz.	XIX/ XXw.	przy kościele Wniebowzięcia NMP/ dz. 113	wyznaniowa	zaniedbany	inne
10.	Dulsk	kapliczka	kam.	1911 r.	przy trasie Sitno-Dulsk/ dz.	komunalna	zaniedbany	inne
11.	Dulsk	kapliczka	kam.	1901 r.	w centrum wsi/ dz.102/1	komunalna	dobry	inne
12.	Dulsk	szkoła	ceg.	1939 r.	18/ dz. 55/2	prywatna	zaniedbany	mieszkalne
13.	Dulsk	chata	glin.	k.XIX	26/ dz. 105/1	prywatna	dobry	mieszkalne
14.	Dulsk	plebania	ceg.	ok. pocz. . XX	57/ dz. 153	wyznaniowa	dobry	mieszkalne

15.	Jakubkowo	kapliczka	kam.	1938 r.	przy posesji 3/ dz. 33/2	prywatna	dobry	inne
16.	Jakubkowo	dwór	ceg.	1879 r.	2/ dz. 31/2	prywatna	dobry	mieszkalne
17.	Łubki	kapliczka	kam.	1911r.	przy drodze Jakubkowo - Radomin/ dz. 61/2	komunalna	zaniedbany	inne
18.	Łubki	dom	ceg.	p. XX	8/ dz. 102	prywatna	zaniedbany	mieszkalne
19.	Płonko	kapliczka	miesz.	p. XX w.	przy posesji 4/ dz. 48/1	prywatna	zaniedbany	inne
20.	Płonko	kapliczka	miesz.	p. XX w.	przy posesji 14/ dz. 59	prywatna	zaniedbany	inne
21.	Płonne	kapliczka	miesz.	p. XX w.	przy szkole podstawowej/ dz. 375	komunalna	dobry	inne
22.	Płonne	dzwonnica	ceg.	II ćw.	przy kościele Św. Jakuba/ dz.	wyznaniowa	zaniedbany	inne
23.	Płonne	pomnik Jana Dziewanowsk iego	kam.	1925 r.	przy kościele Św. Jakuba/ dz. 324	wyznaniowa	zaniedbany	inne
24.	Płonne	plebania	ceg.	1920- 1930	49/ dz. 391	wyznaniowa	dobry	mieszkalne
25.	Płonne	brama dworska	ceg.	ok. poł. XIXw.	59/ dz. 44	prywatna	zaniedbany	inne
26.	Płonne	budynek gospodarczy	ceg.	ok. poł.	59/ dz. 44	prywatna	zaniedbany	pomocnicze
27.	Płonne	szkoła	ceg.	p.	94/ dz. 315	współwłas.	zaniedbany	mieszkalne
28.	<i>Płonne</i>	<i>Oficina dworska</i>		<i>ok. poł. XIX w.</i>				
29.	Radomin	Grobowiec Trzcińskich	kam.	1897r.	na terenie cmentarza parafialnego/ dz. 195	wyznaniowa	zaniedbany	inne
30.	Radomin	plebania	ceg.	1919r.	19/ dz. 35/7	wyznaniowa	dobry	mieszkalne
31.	Rętwiny	kapliczka	kam.	1906r.	przy drodze Łubki- Radomin/ dz. 66	współwłas.	zaniedbany	inne
32.	Rodzone	dom	drew.	ok. p	1/ dz. 231/2	prywatna	zły	nie użytkowany
33.	Szafarnia	dom	ceg.	p.	32/ dz. 72/7	prywatna	zaniedbany	mieszkalne
34.	Szczutowo	kapliczka	kam.	1913 r.	przy drodze Szczutowo- Radomin/dz. 36	prywatna	dobry	inne
35.	<i>Szczutowo</i>	<i>Dworek modrzewiowy</i>		<i>k. XVIII w.</i>				
36.	Wilczewko	kapliczka	kam.	<i>1908 r.</i>	przy drodze Piórkowo- Dulsk/ dz. 77/3	prywatna	zaniedbany	inne
37.	Wilczewko	kapliczka	kam.	<i>1948 r.</i>	centrum wsi/ dz. 16/6	prywatna	zaniedbany	inne

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu

Z terenu gminy Radomin do ewidencji zabytków wpisane są również:

- park dworski z XIX w. w Płonnem o powierzchni 1,3 ha; oraz cmentarze:
- Dulsk: cmentarz przykościelny (nieczynny), cmentarz parafialny;
- Gaj: cmentarz ewangelicki nieczynny);

- Płonne: cmentarz przykościelny (nieczynny), cmentarz katolicki (nieczynny), cmentarz parafialny;
- Radomin: cmentarz przykościelny (nieczynny), cmentarz parafialny.

Tabela 5. Zabytki architektury i budownictwa wskazane do ujęcia w wojewódzkiej ewidencji zabytków.

Lp.	Miejscowość	ulica	nr	Obiekt – pierwotna funkcja	Datowanie
1.	Dulsk			leśniczówka	k. XIX w.
2.	Dulsk			budynek gospodarczy przy leśniczówce	k. XIX w.
3.	Dulsk			budynek gospodarczy przy leśniczówce	k. XIX w.
4.	Dulsk		10	budynek mieszkalny	k. XIX w.
5.	Dulsk		18B	budynek mieszkalny	k. XIX w.
6.	Dulsk		28	szkoła	3 ćw. XIX w./1949 r.
7.	Dulsk		55	budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.
8.	Dulsk		74	budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.
9.	Dulsk			budynek mieszkalny przy młynie nr 1	p. XX w.
10.	Dulsk			młyn	4 ćw. XIX w.
11.	Dulsk			budynek mieszkalny przy młynie nr 2	3 ćw. XIX w.
12.	Gaj			budynek mieszkalny	p. XX w.
13.	Gaj			budynek mieszkalny	p. XX w.
14.	Gaj			budynek mieszkalny	p. XX w.
15.	Płonne			budynek mieszkalny	p. XX w.
16.	Płonne			budynek mieszkalny	XIX/XX w.
17.	Płonne			budynek Nadleśnictwa Płonne II	
18.	Płonne		52	budynek mieszkalny	p. XX w.
19.	Płonne		94	budynek mieszkalny	3 ćw. XIX w.
20.	Płonne			budynek mieszkalny przy kościele	p. XX w.
21.	Płonne			budynek Nadleśnictwa Płonne	4 ćw. XIX w.
22.	Poddulsk		14	budynek gospodarczy	4 ćw. XIX w.
23.	Poddulsk		14	budynek mieszkalny	4 ćw. XIX w.
24.	Rętwiny			budynek mieszkalny	k. XIX w.
25.	Rętwiny			budynek mieszkalny	p. XX w.
26.	Szafarnia		8	budynek mieszkalny	XIX/XX w.
27.	Szczutowo		4	budynek mieszkalny	p. XX w.

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu

6.3.2. Nieruchome zabytki archeologiczne

Zabytek archeologiczny to zabytek nieruchomy, będący powierzchniową, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności bądź ich śladów albo zabytek ruchomy będący tym wytworem. Obszar gminy Radomin został w całości poddany archeologicznym badaniom powierzchniowym Archeologiczne Zdjęcie Polski (AZP). AZP jest programem badawczo- konserwatorskim polegającym na odszukiwaniu i rozpoznawaniu – metodą badań powierzchniowych i z dokumentów źródłowych - stanowisk archeologicznych, a następnie rejestrowaniu ich. AZP jest podstawą do tworzenia ewidencji zabytków archeologicznych. Na podstawie wyników tych badań na terenie gminy Radomin zewidencjonowano łącznie 382 *nieruchome zabytki archeologiczne*. Prowadzone badania i ewidencja archeologiczna to proces ciągły uzależniony od różnorodnych czynników zewnętrznych, który wymaga systematycznej

weryfikacji. Wyróżnia się dwa podziały *nieruchomych zabytków archeologicznych*:

- przestrzenny, który dzieli je na: eksponowane i nie eksponowane w terenie,
- oraz funkcjonalny, który dzieli je na: stanowiska osadnicze, obronne, produkcyjne oraz sepulkralne.

Na terenie gminy Radomin jest tylko jeden *nieruchomy zabytek archeologiczny* posiadający własną formę krajobrazową, oraz 381 nie posiadających ekspozycji w terenie.

Graficznie rozmieszczenie *nieruchomych zabytków archeologicznych* przedstawiono na planszy „Studium uwarunkowań...” (numery na planszy mają jedynie te, których powierzchnia przekracza 0,5 ha), a szczegółowy wykaz zawierają tabele nr 6 i 7.

Tabela 6. *Nieruchome zabytki archeologiczne* eksponowane w terenie – stan na 26.01.2009 r.

Lp.	Miejscowość	Chronologia	Data wpisu do rejestru zabytków	Nr wpisu do rejestru zabytków
1.	Płonko	wczesne średniowiecze	22/07/1999 r.	C/152

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu

Tabela 7. *Nieruchome zabytki archeologiczne* nieeksponowane w terenie o powierzchni powyżej 0,5 ha – stan na 26.01.2009 r.

Lp.	Sołectwo	Chronologia
1.	Bocheniec	XIII – XIV w.
2.	Bocheniec	XIV – XV w.
3.	Bocheniec	XIII – XIV w.
4.	Bocheniec	epoka kamienia, późne średniowiecze
5.	Bocheniec	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
6.	Bocheniec	późne średniowiecze
7.	Bocheniec	neolit, schyłkowy neolit, wczesna epoka brązu
8.	Gaj	epoka kamienia, okresy halsztacki i lateński
9.	Gaj	wczesne średniowiecze
10.	Gaj	okresy halsztacki i lateński, czasy nowożytnie
11.	Gaj	wczesna epoka brązu, czasy nowożytnie
12.	Gaj	pradzieje
13.	Gaj	wczesne średniowiecze, XI – XII w.
14.	Gaj	okresy halsztacki i lateński
15.	Gaj	okresy halsztacki i lateński
16.	Jakubkowo	późne średniowiecze, czasy nowożytnie
17.	Jakubkowo	późne średniowiecze
18.	Jakubkowo	późne średniowiecze
19.	Jakubkowo	późne średniowiecze
20.	Kamionka	późne średniowiecze, czasy nowożytnie
21.	Łubki	późne średniowiecze – czasy nowożytnie
22.	Łubki	późne średniowiecze
23.	Łubki	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze – czasy nowożytnie
24.	Łubki	schyłkowy neolit, okresy halsztacki i lateński, późne średniowiecze – czasy nowożytnie
25.	Łubki	schyłkowy neolit, późne średniowiecze – czasy nowożytnie
26.	Łubki	późne średniowiecze
27.	Łubki	późne średniowiecze – czasy nowożytnie
28.	Piórkowo	późne średniowiecze
29.	Piórkowo	późne średniowiecze
30.	Piórkowo	późne średniowiecze

31.	Piórkowo	późne średniowiecze, wczesne średniowiecze
32.	Piórkowo	wczesne średniowiecze
33.	Piórkowo	pradzieje, późne średniowiecze, czasy nowożytne
34.	Piórkowo	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
35.	Piórkowo	neolit, okres wpływów rzymskich
36.	Piórkowo	epoka kamienia, okresy halsztacki i lateński, późny okres lateński – okres wpływów rzymskich, późne średniowiecze
37.	Piórkowo	okresy halsztacki i lateński, okres wpływów rzymskich
38.	Piórkowo	wczesne średniowiecze
39.	Piórkowo	późne średniowiecze
40.	Piórkowo	późne średniowiecze, czasy nowożytne
41.	Piórkowo	epoka kamienia, późne średniowiecze, czasy nowożytne
42.	Piórkowo	czasy nowożytne
43.	Płonko	późne średniowiecze, X – XIII w.
44.	Płonko	wczesne średniowiecze, XI – XII w.
45.	Płonko	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, czasy nowożytne, schyłkowy neolit, XII – XIII w.
46.	Płonko	późne średniowiecze, okresy halsztacki i lateński
47.	Płonko	późne średniowiecze
48.	Płonko	wczesne średniowiecze, czasy nowożytne, epoka kamienia
49.	Płonko	okresy halsztacki i lateński
50.	Płonko	wczesny neolit (?), okresy halsztacki i lateński, IX – X w.
51.	Płonko	wczesna epoka brązu, czasy nowożytne
52.	Płonko	okresy halsztacki i lateński, wczesne średniowiecze,
53.	Płonko	okresy halsztacki i lateński, XIII w.
54.	Płonko	okresy halsztacki i lateński, późne średniowiecze
55.	Płonko	późne średniowiecze
56.	Płonko	XII – XIII w., późne średniowiecze
57.	Płonnie	późne średniowiecze
58.	Płonnie	późne średniowiecze – czasy nowożytne
59.	Płonnie	późne średniowiecze
60.	Płonnie	późne średniowiecze, czasy nowożytne
61.	Płonnie	wczesne średniowiecze, XI – XII w.
62.	Płonnie	późne średniowiecze – czasy nowożytne
63.	Płonnie	późne średniowiecze
64.	Płonnie	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
65.	Płonnie	późne średniowiecze – czasy nowożytne
66.	Płonnie	neolit, późne średniowiecze
67.	Płonnie	neolit, późne średniowiecze – czasy nowożytne
68.	Płonnie	wczesne średniowiecze
69.	Płonnie	późne średniowiecze – czasy nowożytne
70.	Płonnie	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
71.	Płonnie	późne średniowiecze
72.	Płonnie	wczesne średniowiecze
73.	Płonnie	późne średniowiecze
74.	Płonnie	okres wpływów rzymskich
75.	Płonnie	neolit, okres wpływów rzymskich
76.	Płonnie	okres wpływów rzymskich
77.	Płonnie	okres wpływów rzymskich
78.	Płonnie	późne średniowiecze
79.	Płonnie	pradzieje, późne średniowiecze
80.	Płonnie	późne średniowiecze
81.	Płonnie	późne średniowiecze
82.	Płonnie	schyłkowy neolit
83.	Radomin	okresy halsztacki i lateński
84.	Radomin	wczesna epoka brązu, czasy nowożytne
85.	Radomin	neolit, pradzieje, późne średniowiecze, czasy nowożytne
86.	Radomin	wczesna epoka brązu, okresy halsztacki i lateński, późne średniowiecze, czasy nowożytne
87.	Radomin	epoka kamienia, okresy halsztacki i lateński
88.	Radomin	neolit, pradzieje, późne średniowiecze
89.	Radomin	schyłkowy neolit, wczesna epoka brązu
90.	Radomin	późne średniowiecze

91.	Radomin	późne średniowiecze
92.	Radomin	późne średniowiecze – czasy nowożytne
93.	Radomin	późne średniowiecze – czasy nowożytne
94.	Radomin	późne średniowiecze, czasy nowożytne
95.	Radomin	późne średniowiecze, czasy nowożytne
96.	Radomin	późne średniowiecze
97.	Radomin	późne średniowiecze
98.	Radomin	czasy nowożytne
99.	Radomin	okresy halsztacki i lateński
100.	Radomin	późne średniowiecze – czasy nowożytne
101.	Radomin	późne średniowiecze – czasy nowożytne
102.	Radomin	okres wpływów rzymskich
103.	Radomin	kultura pucharów lejkowatych, neolit
104.	Radomin	pradzieje, późne średniowiecze
105.	Radomin	pradzieje, późne średniowiecze
106.	Radomin	okresy halsztacki i lateński
107.	Radomin	pradzieje, czasy nowożytne
108.	Radomin	późne średniowiecze, czasy nowożytne
109.	Radomin	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze, czasy nowożytne
110.	Radomin	pradzieje, późne średniowiecze, czasy nowożytne
111.	Radomin	neolit, neolit, okresy halsztacki i lateński, okres wpływów rzymskich
112.	Radomin	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
113.	Radomin	okresy halsztacki i lateński, późne średniowiecze – czasy nowożytne
114.	Radomin	późne średniowiecze, czasy nowożytne
115.	Rętwiny	czasy nowożytne
116.	Rętwiny	późne średniowiecze, czasy nowożytne
117.	Rętwiny	późne średniowiecze, czasy nowożytne
118.	Rętwiny	czasy nowożytne
119.	Rętwiny	późne średniowiecze, czasy nowożytne
120.	Rętwiny	okres wpływów rzymskich
121.	Rętwiny	czasy nowożytne, późne średniowiecze
122.	Rętwiny	późne średniowiecze, czasy nowożytne
123.	Rętwiny	wczesne średniowiecze
124.	Rętwiny	pradzieje, późne średniowiecze – czasy nowożytne
125.	Rętwiny	późne średniowiecze – czasy nowożytne
126.	Rętwiny	wczesne średniowiecze, późne średniowiecze
127.	Rętwiny	późne średniowiecze
128.	Rętwiny	późne średniowiecze
129.	Rodzane	późne średniowiecze, czasy nowożytne
130.	Rodzane	wczesne średniowiecze, czasy nowożytne
131.	Rodzane	późne średniowiecze
132.	Rodzane	kultura iwieńska
133.	Szafarnia	okresy halsztacki i lateński
134.	Szafarnia	mezolit (?), późne średniowiecze, czasy nowożytne
135.	Szczutowo	późne średniowiecze
136.	Szczutowo	późne średniowiecze, czasy nowożytne
137.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
138.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
139.	Szczutowo	późne średniowiecze
140.	Szczutowo	późne średniowiecze
141.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
142.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
143.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
144.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
145.	Szczutowo	neolit, wczesne średniowiecze
146.	Szczutowo	wczesna epoka brązu, pradzieje
147.	Szczutowo	wczesne średniowiecze, XI – XII w.
148.	Szczutowo	schyłkowy neolit, wczesna epoka brązu
149.	Szczutowo	wczesne średniowiecze, XI – XII w.
150.	Szczutowo	późne średniowiecze – czasy nowożytne
151.	Szczutowo	okresy halsztacki i lateński,
152.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe
153.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe

154.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe
155.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe
156.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe
157.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe
158.	Dulsk	stanowisko wielokulturowe

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu.

Tabela 8. *Nieruchome zabytki archeologiczne* zestawienie wg sołectw – stan na 26.01.2009 r.

Lp.	Sołectwo	Ekspozowane w terenie	Nie ekspozowane w terenie o powierzchni powyżej 0,5 ha	Nie ekspozowane w terenie o powierzchni poniżej 0,5 ha	Razem
1.	Bocheniec	-	7	17	24
2.	Dulsk	-	7	107	114
3.	Gaj	-	8	8	16
4.	Jakubkowo	-	4	4	8
5.	Kamionka	-	1	1	2
6.	Łubki	-	7	2	9
7.	Piórkowo	-	15	21	36
8.	Płonko	1	14	8	23
9.	Płonne	-	26	9	35
10.	Radomin	-	32	7	39
11.	Rętwiny	-	14	6	20
12.	Rodzone	-	4	5	9
13.	Szafarnia	-	2	13	15
14.	Szczutowo	-	17	2	19
15.	Wilczewo	-	-	6	6
16.	Wilczewko	-	-	7	7
	Razem	1	158	223	382

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu

Rozmieszczenie nieruchomości zabytków archeologicznych na terenie gminy Radomin jest nierównomierne. Najwięcej z nich zewidencjonowano na terenie sołectwa Dulsk – 114 obiektów. Znacznie mniej, których liczba mieści się w przedziale od 31 do 40, znajduje się na terenie sołectw: Piórkowo, Płonne, Radomin. Kolejną grupę stanowią obiekty archeologiczne, których liczba mieści się w przedziale od 20 do 30, a znajdują się na terenie sołectw: Bocheniec, Płonko, Rętwiny. Od 10 do 19, znajduje się na terenie sołectw: Gaj, Szafarnia, Szczutowo. Ostatnią grupę stanowi zasób poniżej 10 nieruchomości zabytków archeologicznych, a należą do niej takie sołectwa jak: Jakubkowo, Kamionka, Łubki, Rodzone, Wilczewo i Wilczewko.

6.4. Charakterystyka zasobów kulturowych

Na obszarze gminy Radomin zewidencjonowano kilkanaście obiektów lub zespołów obiektów o wartościach kulturowych, które przetrwały do dnia dzisiejszego w różnym stanie zachowania (rys. 7). Analiza zasobów kulturowych znajdujących się na terenie gminy Radomin została przeprowadzona wg klasyfikacji wyróżniające następujące grupy funkcjonalne:

- zabudowa mieszkalna,
- obiekty sakralne,
- obiekty użyteczności publicznej,
- obiekty techniki i kultury materialnej,

- pałace i dwory,
- parki,
- zespoły pałacowo- i dworsko-parkowe,
- cmentarze,
- nieruchome zabytki archeologiczne.

Jak wynika z analizy zasobów kulturowych gminy Radomin, udostępnionych przez WUOZ w Toruniu, najliczniej zachowane grupy funkcjonalne stanowią: zabudowa mieszkalna, obiekty sakralne, pałace i dwory oraz cmentarze. Uzupełnieniem krajobrazu kulturowego terenu gminy Radomin są przydrożne krzyże i kapliczki. Stawiano je w miejscach szczególnych i nieprzypadkowych, i jako takie stanowią one nierozłączny związek z pejzażem, jako jego charakterystyczne akcenty:

Dulsk

- kapliczka przy trasie Sitno-Dulsk;
- kapliczka w centrum wsi.

Jakubkowo

- kapliczka przy posesji nr 3.

Łubki

- kapliczka przy drodze Jakubkowo-Radomin.

Płonko

- kapliczka przy posesji nr 4;
- kapliczka przy posesji nr 14.

Płonne

- kapliczka przy szkole podstawowej.

Rętwiny

- kapliczka przy drodze Łubki-Radomin.

Szczutowo

- kapliczka przy drodze Szczutowo-Radomin.

Wilczewko

- kapliczka przy drodze Piórkowo-Dulsk;

kapliczka w centrum wsi.

- dom murowany, (8) pocz. XIX w.;

Płonne

- plebania murowana, (49) 1920-1930;

Radomin

- plebania murowana, (19) 1919 r.

Rodzone

- dom drewniany, (1) ok. pocz. XX w.;

Szafarnia

- dom murowany, (32) pocz. XX w.

6.4.1. Obiekty sakralne

Według hierarchii kościelnej wszystkie parafie działające na terenie gminy Radomin należą do diecezji płockiej, dekanatu dobrzyńskiego n/Drwęcą.

Dulsk

- kościół parafialny rzym.-kat., p.w. Wniebowzięcia NMP;

własność: Parafia p.w. Wniebowzięcia NMP w Dulsku;

czas powstania: podaje się dwie daty 1720 r. i 2 poł. XVIII w.;

rodzaj: drewniany na podbudowie kamiennej;

wnętrze: ołtarz główny rokokowy z 4 ćw. XVIII w. z barokowym obrazem MB Niepokalanie Poczętej, dwa ołtarze boczne regencyjne z ok. 1730 r., ambona z k. XVIII w., sufity nawy i prezbiterium zdobione są malowidłami przedstawiającymi sceny biblijne oraz ornamenty florystyczno-geometryczne;

- dzwonnica drewniana o podstawie kwadratowej, pochodząca z okresu powstania kościoła położona na północny-wschód od kościoła.

Kościół wraz z dzwonnica wzniesiony został przez rodzinę Działyńskich.

Przy kościele grobowiec Józefa Wysockiego i ogrodzenie kościoła.

Płonne

- kościół parafialny rzym.-kat., murowany p.w. św. Jakuba;

własność: Parafia p.w. św. Jakuba;

czas powstania: wzniesiony w 1402 r. na miejscu dawnego kościoła, przebudowany przez Erazma Kretkowskiego, kasztelana brzeskiego w XVI w., odnowiony w XIX w.;

rodzaj: murowany;

wnętrze: ołtarz główny klasycystyczny z barokowym obrazem Matki Boskiej z Dzieciątkiem, dwa ołtarze boczne i ambona z XVIII/XIX w. rokokowa chrzcielnica z poł. XVIII w.;

Przy kościele murowana dzwonnica i pomnik Jana Dziewanowskiego.

Radomin

- kościół parafialny rzym.-kat. p.w. św. Mikołaja;

własność: Parafia p.w. św. Mikołaja;

czas powstania: budowa ok. XIV w., przebudowa ok. XVII w. i ok. XVIII/XIX w.;

rodzaj: gotycki z wieżą o cechach barokowych, murowany z kamienia, szczyty i wieża z cegły;

(wieża otynkowana);

wnętrze: wnętrze zdobione współczesną polichromią z trzema ołtarzami dębowymi z relikwiami św. Władysława oraz ośmiogłosowe organy z XVIII w. zbudowane przez Michała Ignacego Lachowskiego.

6.4.2. Obiekty użyteczności publicznej

Dulsk

- szkoła murowana, (18) 1939 r.

Płonne

- szkoła murowana, (94) pocz. XX w.

6.4.3. Obiekty techniki i kultury materialnej

Dulsk

- *młyn*

Szczutowo

- fragment przemysłowej kolei wąskotorowej Cukrowni Ostrowite, pocz. XX w., przebiega przez wieś Szczutowo oraz przez sołectwo Radomin wzdłuż wschodniej granicy gminy.

6.4.4. Pałace i dwory

Bocheniec

- dwór murowany, (58), ok. k. XIX w.

Jakubkowo

- dwór murowany, 1879 r.

Szafarnia

- pałac murowany, ok. k. XIX w., (poprzedni dwór drewniany znajdował się między pałacem a oficyną)

Szczutowo

- *dworek modrzewiowy*

6.4.5. Parki

Płonne

Park typu krajobrazowego założony w 1 ćw. XIX w. zajmujący powierzchnię *1,3 ha*, w tym wody 0,04 ha. Na terenie parku wyróżniają się egzemplarze takich gatunków drzew jak: świerk pospolity, modrzew polski, jesion pensylwański, jesion wyniosły odm. zwisająca, lipa drobnolistna, dąb szypułkowy oraz grab pospolity. Park jest w dobrym stanie zachowania i posiada dokumentację

ewidencyjną z 1988 r.

Radomin

Park typu krajobrazowego założony w XIX w. zajmujący powierzchnię 2,6 ha, w tym wody 0,16 ha z okazowymi egzemplarzami dębów i kasztanowców, w średnim stanie zachowania z naruszonym układem przestrzennym, użytkowany obecnie przez Gminę Radomin jako tereny sportowe wymaga rewaloryzacji. Park posiada dokumentację ewidencyjną z 1980 r.

Szafarnia

Park typu krajobrazowego założony w 2 ćw. XIX w. dobrym stanie zachowania, zajmujący powierzchnię 4,3 ha, w tym wody 0,3 ha w. W centralnej części parku znajduje się zarybiony staw w kształcie fortepianu wzbogacony roślinnością wodną. Wśród okazałego drzewostanu na uwagę zasługują „Lipa Chopina”, „Dęby Dziewanowskich” oraz dęby szypułkowe, lipy drobnolistne, klony pospolite, jesiony wyniosłe, robinie białe i kasztanowce, jak również kolekcja róż „Chopin”. Park posiada dokumentację ewidencyjną z 1988 r.

Tabela 9. Wykaz parków – stan na 31.12. 2008 r.

Lp.	Miejscowość	Rodzaj parku	Powierzchnia	Data założenia	Wpis do rejestru zabytków
1.	Płonne	dworski	1,30	XIXw.	-
2.	Radomin	dworski	2,60	XIXw.	A/606
3.	Szafarnia	pałacowy	4,30	XIXw.	A/523

Źródło: Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Toruniu

6.4.6. Zespoły pałacowo- i dworsko-parkowe

Płonne

- zespół dworsko-parkowy powstały ok. XIX wieku. Z całości pierwotnego założenia do dnia dzisiejszego zachował się budynek gospodarczy murowany z cegły, brama dworska oraz park z bogatym drzewostanem, własność prywatna;

właściciele majątku:

- 1564 r. – właścicielem dóbr zostaje Tomasz Białkowski;
- 2 poł. XVIII w. i pocz. XIX w. – posiadłość we władaniu rodziny Dziewanowskich (znana mazowiecka rodzina pieczętująca się herbem Jastrzębiec, której gniazdem rodowym było Dziewanowo w ziemi płockiej. Udokumentowane dzieje tego rodu sięgają 1408 roku. Jego przedstawiciele piastowali szereg ważnych urzędów na Pomorzu, w ziemi chełmińskiej i dobrzyńskiej). Od połowy XVII wieku Dziewanowscy posiadali dobra ziemskie Płonne w powiecie rypińskim, w skład których wchodziła m.in. Szafarnia;
- 1818-1835 r. – majątek należał do Jana, Melchiora Piwnickiego (w tym czasie został zbudowany murowany dwór, z którego mury być może zachowały się w budynku obecnym);

- 1835-1839 r. – dobra przejął Skarb Publiczny Królestwa Polskiego;
- 1839-1931 r. – rodzina Lempickich;
- 1931-1947 r. – Julian Rupiński;
- w 1947 r. majątek przeszedł na własność Skarbu Państwa;
- do k. XX w. w zachowanym budynku oficyny dworskiej działała szkoła podstawowa;
- obecnym właścicielem oficyny dworskiej i parku jest osoba prywatna.

Radomin

- zespół dworsko-parkowy powstały ok. XIX wieku. Z całości pierwotnego założenia do dnia dzisiejszego zachowała się jedynie park z bogatym drzewostanem. Nie zachował się dwór z XIX w. drewniano-murowany zbudowany w stylu klasycyzmu. właściciele

majątku:

- XVIII/XIX w. – rodzina Cissowskich;
- XIX/XX w. – Sindowscy, Krajewscy, Rościszewscy, Majewski, Taszyńscy;
- 1923 r. – Józef i Janina z Rościszewskich Kolscy;
- w 1946 r. – majątek w Radominie przeszedł na własność Skarbu Państwa;
- Szafarnia – zespół pałacowo-parkowy powstały ok. XIX wieku. Z całości pierwotnego założenia do dnia dzisiejszego zachował się pałac murowany z cegły oraz park z bogatym drzewostanem;

właściciele majątku:

- 1792 r. - w wyniku podziałów rodzinnych (Szafarnia należała do dóbr Płonne) majątek otrzymał Jan-Kanty Dziewanowski (1755-1813);
- 1814-1854 r. – rodzina Dziewanowskich;
- 1854-1880 r. – rodzina Karwat;
- 1880-1894 r. – Paweł Pietrowicz Faige;
- 1894-1896 r. – rodzina Gerlach;
- 1896-1907 r. – Wacław Władysławowicz Rutkowski;
- 1907-1908 r. – Samuel Natanowicz Cholewa i Józef Dobrzyniecki;
- 1908 r. – Bolesław Aleksandrowicz Płoski i Jan Ignatiew Pilarski;
- po 1945 r. – majątek przeszedł na własność Skarbu Państwa;
- po 1990 r. – własność komunalna Gminy Radomin;
- obecne użytkowanie: Ośrodek Chopinowski.

6.4.7. Cmentarze

Dulsk

- cmentarz przykościelny (miejsce po dawnym cmentarzu) o pow. 0,2 ha, nieczynny, założony w 1840 r.,
- cmentarz parafialny rzym.-kat. Parafii p.w. Wniebowzięcia NMP, o pow. 1,05 ha, czynny,

założenie z 2 poł. XIX w., mur ogrodzeniowy z bramą wejściową.

Gaj

- cmentarz ewangelicki, o pow. 0,13 ha, nieczynny, z 2 poł. XIX w.

Płonne

- cmentarz przykościelny, rzym.-kat. Parafii p.w. św. Jakuba (miejsce po dawnym cmentarzu), o pow. 0,14 ha, nieczynny, założenie ok. XV w.,
- cmentarz katolicki, o pow. 0,7 ha, nieczynny, założenie z 2 poł. XIX w.;
- cmentarz parafialny rzym.-kat. Parafii p.w. św. Jakuba, o pow. 1,13 ha, czynny, założenie 1 ćw. XX w.

Radomin

- cmentarz przykościelny, rzym.-kat. Parafii p.w. Św. Mikołaja, (miejsce po dawnym cmentarzu), o pow. 0,17 ha nieczynny, założenie ok. XIII w., założenie ponowne ok. XIX w. z murem ogrodzeniowym, bramą wejściową i grotą;
- cmentarz parafialny rzym.-kat. Parafii p.w. Św. Mikołaja, o pow. 1,57 ha, czynny z 2 poł. XIX w. z murem ogrodzeniowym i bramą wejściową, grobowiec Trzcińskich, pomnik „Pamięci żołnierzy Armii Radzieckiej poległych w czasie walk o wyzwolenie Polski spod okupacji niemieckiej w latach 1944-1945 – w hołdzie społeczeństwo gminy Radomin”.

6.4.8. Nieruchome zabytki archeologiczne

Na terenie gminy Radomin zewidencjonowano łącznie 382 nieruchome zabytki archeologiczne. Wśród nich jest jeden eksponowany w terenie, w miejscowości Płonko oraz 381 nie eksponowane w terenie. Najliczniej *nieruchome zabytki archeologiczne* występują w południowo-zachodniej części gminy w rejonie miejscowości Dulsk. Znaczne skupienia nieruchomych zabytków archeologicznych występują również w północnej części gminy w rejonie miejscowości Płonne i Płonko, w południowej części w rejonie Piórkowa, we wschodniej części w rejonie Szczutowa oraz w środkowej części obszaru gminy wzdłuż istniejących cieków wodnych (rys. 8).

6.4.9. Miejsca pamięci

Dulsk

- przy cmentarzu pomnik pamięci poległym w obronie ojczyzny w latach 1918-1920;
- tablica pamiątkowa umieszczona na budynku dawnej szkoły, ku czci pomordowanych obywateli gromady Dulsk przez barbarzyńców hitlerowskich w latach 1939-1945 (Komitet Rodzicielski Szkoły w Dulsku).

Płonne

- pomnik pamięci ufundowany dla Jana Nepomucena Dziewanowskiego – kapitana Gwardii Cesarskiej Francuskiej, bohatera spod Samosierry;
- płyta pamiątkowa znajdująca się w szkole podstawowej, ufundowana dla uczczenia pamięci

byłego kierownika szkoły Kazimierza Wysockiego zamordowanego przez hitlerowców w 1939 r.;

- głąz z tablicą poświęcony pamięci Marii Dąbrowskiej, przy Szkole Podstawowej w Dulsku.

Radomin

- na cmentarzu pomnik „Pamięci żołnierzy Armii Radzieckiej poległych w czasie walk o wyzwolenie Polski spod okupacji niemieckiej w latach 1944-1945 – w hołdzie społeczeństwo gminy Radomin”.

6.5. Sławni ludzie związani z gminą Radomin

Fryderyk Chopin

Fryderyk Franciszek Chopin, ur. 1 marca 1810 r. w Żelazowej Woli. Najwybitniejszy polski kompozytor a także wybitny pianista. Czołowy przedstawiciel muzyki okresu romantyzmu nazywany jest poetą fortepianu. U źródeł jego twórczości leżała wielka wrażliwość oraz umiejętność czerpania wzorców wprost z polskiej muzyki ludowej. Ogromny wpływ na rozwijanie jego talentu było obcowanie z pieśniami i tańcami ludowymi Mazowsza, Kujaw, Wielkopolski i Lubelszczyzny. W twórczości Chopina można wyróżnić trzy etapy:

- pierwszy etap trwający do 1830 r. to okres młodości; w okresie tym bywał u przyjaciół mieszkających w odległych miejscach Polski. Między innymi, w okresie wakacji letnich w latach 1824-1825 Fryderyk Chopin przebywał w Szafarni, w majątku Ignacego Aleksandra Juliusza Dziewanowskiego (ur. 1779 r. Płonne – zm. 1854 r. Działyn), którego syn Dominik Jan Henryk Dziewanowski (ur. 1811 r. Szafarnia – zm. 1881 r. Działyn) był szkolnym kolegą kompozytora. Młody Fryderyk redagował wówczas wraz z innymi, słynne "Kuriery Szafarskie", wzorowane na "Kurierze Warszawskim".
- drugi etap w twórczości kompozytora trwał do 1839 r. i był to okres krystalizacji stylu o cechach romantycznych i narodowych;
- ostatni etap w twórczości Chopina datowany od 1839 r. to okres mistrzowski, otwierający perspektywy postromantyczne.

Fryderyk Chopin zmarł 17 października 1849 r. w paryskim mieszkaniu przy placu Vendome 12. Pochowany został w Paryżu na cmentarzu Pere Lachaise. Serce Chopina znajduje się w Warszawie, w kościele św. Krzyża na Krakowskim Przedmieściu.

Ośrodek Chopinowski w Szafarni

Dla upamiętnienia pobytu Fryderyka Chopina utworzono w Szafarni 10 września 1988 r., drugi w Polsce po Żelazowej Woli Ośrodek Chopinowski, działający wcześniej jako Izba Kultu Chopina i Salonik Muzyczny. 1 września 2004 r. Samorząd Województwa Kujawsko-Pomorskiego przejął Ośrodek w Szafarni, który stał się Wojewódzką Instytucją Kultury. Głównymi celami działalności

Ośrodka jest edukacja Chopinowska dzieci i młodzieży oraz popularyzacja muzyki kompozytora. Służą temu organizowane Międzynarodowe Konkursy Pianistyczne Fryderyka Chopina dla dzieci i młodzieży, Ogólnopolskie i Wojewódzkie Konkursy dla dzieci i młodzieży, Ogólnopolskie Warsztaty Chopinowskie dla dzieci i młodzieży oraz Ogólnopolskie Kursy Mistrzowskie dla studentów i plenery malarskie. Na terenie Ośrodka znajduje się min. Sala Koncertowa i Sala Muzealna.

Maria Dąbrowska

Maria Dąbrowska z d. Szumska, powieściopisarka, nowelistka, autorka dramatów, esejów i wspomnień. Urodziła się w rodzinie szlacheckiej, 6 października 1889 r. w Russowie niedaleko Kalisza. Studiowała socjologię, filozofię i nauki przyrodnicze w Lozannie i w Brukseli. W 1910 r. wróciła do Kalisza, gdzie otrzymała posadę nauczycielki geografii. W 1913 r. Maria Dąbrowska wyjechała do Londynu na stypendium ufundowane przez Towarzystwo Kooperantów. W czasie I wojny światowej zaangażowała się w działalność patriotyczną, rozwijanie ruchu ludowego. Po odzyskaniu przez Polskę niepodległości Maria Dąbrowska pracowała w Ministerstwie Rolnictwa i Reform Rolnych. Pomagała w rozwoju szkolnictwa na wsi. Okres okupacji hitlerowskiej spędziła w Warszawie. Zaangażowała się w działalność konspiracyjną. Brała udział w powstaniu warszawskim. W 1957 r. otrzymała tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Warszawskiego. Była wielką lokalną patriotką. Zmarła 19 maja 1965 r. Maria Dąbrowska przebywała w Płonnem w latach 1926-1935. Gościła wówczas u swojej siostry Heleny Hepke, której mąż był administratorem dóbr w Płonnem (ówczesnym właścicielem dóbr w Płonnem był Ludwik Karol Henryk Feliks Łempicki). Tutaj powstał szkic do powieści „Noce i Dnie”. Dla uczczenia pamięci Marii Dąbrowskiej utworzono w Szkole Podstawowej w Dulsku izbę pamięci oraz ufundowano głąz z tablicą informacyjną na terenie szkolnym.

Jan Nepomucen Dziewanowski

Jan Nepomucen Dziewanowski urodzony w 1782 r. w Płonnem, zmarł 5 grudnia 1808 w Madrycie. Był synem kasztelanica chełmińskiego Jana Kantego Dziewanowskiego (ur. 1755 – zm. 1813), od 1792 r. właściciela Szafarni. Rodzeństwo Jana Nepomucena to: Ludwika Wiktoria Ewa (ur. 1775 r. – zm. 1880 r.), Józefa (ur. 1787 r. – zm. 1863 r.) oraz Juliusz Ignacy Aleksander (ur. 1779 r. – zm. 1854 r.), właściciel Szafarni, u którego gościł Fryderyk Chopin w wakacje 1824-1825 r. W 1806 roku Jan Nepomucen Dziewanowski przerwał naukę (prawdopodobnie w Liceum Warszawskim) i zaciągnął się do wojska dowodzonego przez Jana Henryka Dąbrowskiego. 5 czerwca 1807 wstąpił do tworzonego 1. Pułku Szwolężerów-Lansjerów Gwardii Cesarskiej, w którym dowodził 3 kompanią. Początkowo stacjonował w Chantilly, a jesienią 1808 wyruszył do Hiszpanii. W czasie Bitwy pod Somosierrą po zdobyciu pierwszej baterii dział hiszpańskich objął dowództwo

szarżujących szwoleżerów, zastępując rannego Jana Leona Hipolita Kozińskiego. Dowodząc atakiem na drugą i trzecią baterię, został ciężko ranny. Szarżę na czwartą, ostatnią baterię prowadził Andrzej Niegolewski. Napoleon Bonaparte będąc pod wrażeniem skuteczności polskiego ataku jeszcze na polu bitwy odznaczył rannego Dziewanowskiego Legią Honorową. Jan Dziewanowski był jedynym Polakiem, którego nazwisko wymieniono w biuletynie armii napoleońskiej, dotyczącym zdobycia Somosierry. Zmarł w szpitalu w Madrycie kilka dni po bitwie, 5 grudnia 1808 r. W Płonnem znajduje się pomnik ufundowany w 1925 r. przez Adolfa Suligowskiego i Ludwika Łempickiego, dla uczczenia pamięci Jana Nepomucena Dziewanowskiego – kapitana Gwardii Cesarskiej Francuskiej, bohatera spod Samosierry;

Bitwa pod Somosierrą – szarża 3. szwadronu 1. Pułku Szwoleżerów Gwardii Cesarskiej trwająca osiem minut, przeprowadzona 30 listopada 1808 rano, ok. godziny 10.30 na przełęcz Somosierra w Hiszpanii na wysokości 1444 m n.p.m. Zakończyła się zdobyciem wąwozu przez polskich szwoleżerów i sukcesem armii napoleońskiej. Bitwa ta otworzyła Napoleonowi drogę na Madryt i pozwoliła kontynuować hiszpańską kampanię.

6.6. Wnioski

Wnioski jakie wynikają z przeprowadzonej analizy zasobów dziedzictwa kulturowego znajdujących się na terenie gminy Radomin to:

- niektóre obiekty o wartościach kulturowych są w złym stanie zachowania, w związku z czym konieczne jest odpowiednie ich zabezpieczenie przed dalszą degradacją oraz właściwe zagospodarowanie, a dotyczy to min. : parku podworskiego w Radominie, nieczynnych cmentarzy: katolickiego w Płonnem i ewangelickiego w Gaju;
 - systematycznego prowadzenia badań i weryfikacji wymaga również ewidencja archeologiczna. Poza obiektami o wartościach kulturowych wpisanymi do wojewódzkiej ewidencji zabytków nieruchomych, które znajdują się na terenie gminy Radomin, na uwagę zasługują również takie dobra jak:
 - linia fortyfikacyjna „Przedmieście golubskie” (budownictwo obronne w formie pozostałości niemieckich umocnień z okresu II wojny światowej; na odcinku Bocheniec - Szafarnia - Golub-Dobrzyń, znajduje się zespół żelbetonowych schronów, które miały osłaniać od południa miasto Golub-Dobrzyń przed atakami nieprzyjacielskimi) – Bocheniec i Szafarnia;
- miejsce po nieczynnym cmentarzu cholerycznym w północno-wschodniej części wsi Dulsk.

7. WARUNKI I JAKOŚĆ ŻYCIA MIESZKAŃCÓW, *W TYM OCHRONY ICH ZDROWIA*

7.1. Ludność

Gmina Radomin zajmując obszar 80,71 km² jest jedną ze średnich gmin województwa kujawsko-pomorskiego. *W końcu 2013 r. według informacji Urzędu Gminy w Radominie gminę*

zamieszkiwały 4093 osoby, co stanowiło około 0,2% ludności województwa kujawsko-pomorskiego oraz 9% powiatu golubsko-dobrzyńskiego. W 2013 r. wskaźnik gęstości zaludnienia w gminie wynosił 48 osób/km² i był wyraźnie niższy od średniej powiatu golubsko-dobrzyńskiego 73,6 osób/km².

Liczba ludności gminy Radomin ma tendencję malejącą co wyraża się spadkiem z 4.177 osób w 2008 r. do 4.093 osób w roku 2013 tj. spadek o 2%. W okresie 2008-2013 r. w sołectwach Dulsk, Jakubkowo, Kamionka, Radomin, Rodzone nastąpił nieznaczny wzrost liczby ludności, natomiast w pozostałych sołectwach nastąpił spadek liczby ludności.

Tabela 10. Liczba ludności w latach 2008 i 2013

Lp.	Sołectwo	Liczba ludności	
		2008	2013
1.	Bocheniec	266	263
2.	Dulsk	548	568
3.	Gaj	142	133
4.	Jakubkowo	65	67
5.	Kamionka	99	101
6.	Lubki	154	123
7.	Piórkowo	323	312
8.	Płonko	72	67
9.	Płonne	465	453
10.	Radomin	1018	1020
11.	Rętwiny	291	278
12.	Rodzone	62	65
13.	Szafarnia	284	278
14.	Szczutowo	129	120
15.	Wilczewko	121	114
16.	Wilczewo	146	131
		4.177	4.093

Najwięcej miejscowości w 2013 r. zaliczało się do grupy o liczbie mieszkańców pomiędzy 100 a 300 osób (rys.9).

Na kształtowanie się poziomu zaludnienia obszaru gminy ma wpływ ruch naturalny i migracyjny. Gmina charakteryzuje się ciągłym spadkiem liczby ludności. Przyczyną jest malejący ciągle przyrost naturalny oraz ujemne saldo migracji.

Zestawienie zmian zachodzących na terenie gminy Radomin na przestrzeni lat 2008-2013 przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 11. Ruch naturalny i migracyjny ludności gminy

Lata	Liczba urodzeń	Liczba zgonów	Przyrost naturalny	Migracje		
				Napływ	Odpływ	Saldo
2008	44	47	-3	46	54	-8
2013	48	54	-6	53	43	10

Przyrost naturalny wykazuje tendencję spadkową, w 2013 r. występuje ujemny przyrost naturalny wynoszący -6, co spowodowane może być migracją młodych ludzi do większych ośrodków oraz

coraz częściej występującym w społeczeństwie modelem 2+1.

Jak wynika z powyższej tabeli w gminie Radomin w 2008 r. występowało ujemne saldo migracji, jednakże w roku 2013 sytuacja była zupełnie odwrotna. Oceniając zjawisko migracji ludności w ostatnich latach uwidacznia się tendencja stabilnego napływu ludności oraz zmniejszania się ludności odpływającej. W roku 2013 w strukturze wiekowej ludności gminy najliczniej reprezentowany był przedział wiekowy: dla kobiet 18- 59 lat i dla mężczyzn 18 - 64 lat, są to osoby w wieku produkcyjnym i ich udział wynosi około 68%.

Tabela 12. Struktura wiekowa - stan na 2013 r.

<i>Struktura wiekowa ludności gminy pod kątem możliwości zatrudnienia</i>	<i>Liczba osób</i>	<i>%</i>
<i>Ludność wieku:</i>		
<i>przedprodukcyjnym</i>	<i>749</i>	<i>18</i>
<i>produkcyjnym</i>	<i>2782</i>	<i>68</i>
<i>poprodukcyjnym</i>	<i>562</i>	<i>14</i>

Analiza struktury wiekowej ludności wykazuje, że przeważająca część ludności jest w wieku produkcyjnym, natomiast najmniej liczną grupę stanowi ludność w wieku poprodukcyjnym. Niemniej należy uwzględnić potrzeby ludzi starszych co oznacza, że wzrośnie obciążenie służby zdrowia i służb socjalnych.

7.2. Warunki mieszkaniowe

Obecnie na terenie gminy znajduje się około 1156 mieszkań. Zabudowa mieszkaniowa w 40% pochodzi z przed 1960 roku. Przeważa zdecydowanie zabudowa zagrodowa. Natomiast zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna występuje głównie we wsiach: Radomin, Dulsk, Rodzone i Szafarnia. Nieliczna jeszcze zabudowa rekreacji indywidualnej wykształciła się głównie w dolinie Drwęcy. Zdecydowana większość zabudowy mieszkaniowej w gminie jest własnością prywatną. Ponad 95% mieszkań jest wyposażonych w wodę z wiejskiego wodociągu, a jedynie 16% w kanalizację. W świetle wydanych decyzji o warunkach zabudowy ruch budowlany (dotyczący zabudowy mieszkaniowej) jest niewielki, szczególnie w porównaniu z budową obiektów niemieszkalnych.

7.3. Rynek pracy

Na koniec 2008 r. na terenie gminy zarejestrowanych było 115 podmiotów gospodarczych (bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa w rolnictwie) w rozbiu na:

- usługi transportowe	-11
- firmy handlowo-usługowe	-53
- usługi budowlane	-24

- usługi weterynaryjne	-2
- sklepy spożywczo-przemysłowe	-12
- sklepy wielobranżowe	-7
- naprawa pojazdów	-1
- działalność rozrywkowa	-2
- działalność prawna	-1
- usługi muzyczne	-1
- zakład przetwórstwa zbóż	- 1

Struktura miejsc pracy w gminie świadczy o przeważającej roli handlu i usług.

Na terenie gminy znajdują się zaledwie dwa zakłady z branży związanej z przetwórstwem rolno-spożywczym, są to wytwórnia pasz i koncentratów w Radominie oraz zakład przetwórstwa zbóż we wsi Bocheniec.

Na koniec 2013 r. zarejestrowanych było w gminie 308 bezrobotnych w tym 183 kobiety. Problem bezrobocia dotyczy głównie kobiet. Stopa bezrobocia na koniec 2013 r. wynosiła 13%.

7.4. Infrastruktura społeczna (rys. 11)

7.4.1. Oświata

Potrzeby w dziedzinie oświaty zaspokajają trzy szkoły podstawowe we wsiach: Radomin, Płonne i Dulsk oraz gimnazjum we wsi Radomin. Do szkół podstawowych uczęszcza 251 uczniów, w gimnazjum uczy się 142 uczniów.

Ostatnio szkoły zostały znacznie zmodernizowane, wykonano podstawowe remonty, zmieniono sposób ogrzewania i wyposażenie sanitarne. Rozmieszczenie szkół jest dogodne z punktu widzenia dostępności. Utrzymująca się tendencja spadkowa liczby dzieci w wieku szkolnym, nauczanie młodzieży gimnazjalnej z terenu gminy w jednej placówce zlokalizowanej w Radominie sprawia, że obiekty szkolne w miejscowościach poza Radominem nie są i w przyszłości nie będą wykorzystywane w pełnym zakresie ich funkcji.

Najbliższymi ośrodkami edukacji na poziomie szkoły średniej są miasta: Brodnica, Golub-Dobrzyń i Rypin.

W miejscowości Dulsk czynne jest gminne przedszkole.

7.4.2. Kultura

Podstawowymi placówkami upowszechniania kultury w gminie Radomin są: ośrodki kultury, biblioteki publiczne, szkoły, świetlice wiejskie i remizy OSP. Ośrodkiem kulturalnym gminy

Radomin, znany w kraju i poza jego granicami jest Ośrodek Kultury im. Fryderyka Chopina w Szafarni. Zajmuje on XIX-wieczny dwór, położony w dobrze utrzymanym parku. W ramach działalności ośrodka odbywają się koncerty, w tym przede wszystkim muzyki Fryderyka Chopina, międzynarodowe konkursy pianistyczne dla dzieci i młodzieży, wystawy i inne imprezy. Działalność kulturalną ukierunkowaną bezpośrednio na potrzeby mieszkańców gminy prowadzą Gminny Ośrodek Kultury w Radominie i Wiejski Dom Kultury w Dulsku. Dom kultury w Radominie mieści salę do tańca, bar i zaplecze sanitarne, obiekt wymaga remontu. Dom kultury w Dulsku mieści salę widowiskową ze sceną i zapleczem, świetlicę strażacką, kuchnię z zapleczem, punkt lekarski oraz filię biblioteki gminnej.

Ważną rolę w życiu kulturalnym gminy spełnia Gminna Biblioteka Publiczna w Radominie z filiami w Dulsku i Szafarni, które nie ograniczają swej działalności wyłącznie do udostępniania książek lecz organizują liczne imprezy związane z czytelnictwem.

Działalności społeczno-towarzyskiej służą świetlice wiejskie i podobne pomieszczenia przy remizach Ochotniczych Straży Pożarnych zlokalizowane we wsiach: Radomin, Szafarnia, Łubki, Płonne, Dulsk, Rętwiny.

Na terenie gminy znajdują się trzy kościoły parafialne w Radominie, Płonnym i Dulsku z czynnymi cementarzami parafialnymi.

7.4.3. Ochrona zdrowia

Usługi lekarsko – pielęgniarские mieszkańcom gminy Radomin świadczy Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nasz Medyk”, zajmujący obecnie we wsi Radomin obiekt będący własnością gminy. Obiekt nie jest w najlepszym stanie technicznym, wymaga remontu. W budynku Domu Kultury w Dulsku mieści się punkt lekarski świadczący usługi lekarskie mieszkańcom południowej części gminy. Na terenie gminy działa jedna apteka w Radominie.

Ambulatoryjną i stacjonarną opiekę zdrowotną zapewniają mieszkańcom gminy, przychodnie specjalistyczne i szpital w Golubiu-Dobrzyniu.

7.4.4. Handel i gastronomia

Na terenie gminy znajduje się około 20 punktów sprzedaży detalicznej, z czego największa koncentracja występuje na terenie wsi Radomin i Dulsk. Brak punktów sprzedaży we wsiach: Gaj, Jakubkowo, Płonko, Rętwiny, Rodzone, Szczutowo, Wilczewko, Wilczewo. Na terenie gminy nie ma żadnych obiektów gastronomicznych.

7.4.5. Sport i turystyka

Na obszarze gminy Radomin występuje nieliczne trwałe zainwestowanie typu turystyczno-wypoczynkowego. Na zainwestowanie to składa się kilka gospodarstw agroturystycznych, Ośrodek Chopinowski pełniący funkcje kulturowe, miejsce biwakowania zlokalizowane nad rzeką Drwęcą, boiska sportowe oraz wytyczone szlaki turystyczne (rys 12, tab. 12 i 13). Preferencje dla rozwoju wypoczynku posiada północna część gminy w rejonie rzeki Drwęcą, przede wszystkim ze względu na swój niepowtarzalny charakter i malowniczość położenia. Środowisko przyrodnicze, zasoby kulturowe oraz moda na odmienny styl wypoczynku, to istotne elementy, które mogłyby sprzyjać rozwojowi agroturystyki i turystyki bazującej na wykorzystaniu szlaków turystycznych na terenie gminy.

Tabela 13. Baza sportowa

Lp.	Rodzaj zainwestowania	Miejscowość	Właściciel/użytkownik	Uwagi
1.	boisko sportowe	Szafarnia	mienie komunalne Gmina Radomin	przy Ośrodku Chopinowskim
2.	boisko sportowe	Radomin	mienie komunalne Gmina Radomin	na terenie parku
3.	boisko sportowe	Dulsk	przy Zespole Szkół	
4.	boisko sportowe	Płonne	przy Szkole Podstawowej	
5.	boisko sportowe	Radomin	przyszkolne	

Źródło: Urząd Gminy Radomin

Tabela 14. Baza wypoczynkowa

Lp.	Rodzaj zainwestowania	Miejscowość	Właściciel/użytkownik	Uwagi
1.	gospodarstwo agroturystyczne	Płonne	Mirosław Muchewicz	całoroczne; 4 miejsca noclegowe
2.	gospodarstwo agroturystyczne	Płonko	Maria i Przemysław Wiśniewscy tel. 603430868	całoroczne; nauka jazdy konnej, wczasy w siodle, przejażdżki konne, łowienie ryb
3.	gospodarstwo agroturystyczne	Płonko	Roman Buller tel. (056) 6833795 609325104	VI-IX baza noclegowa łowienie ryb
4.	gospodarstwo agroturystyczne	Dulsk - Spiczyny	Mirosław Fordoński	
5.	Ośrodek Chopinowski	Szafarnia	mienie komunalne/Urząd Marszałkowski	- Muzeum F. Chopina - kompleks hotelowy na 13 miejsc noclegowych - kawiarnia - koncerty - organizacja sympozjów i szkoleń - usługi cateringowe
6.	miejsce biwakowania	Płonne	Nadleśnictwo Golub- Dobrzyń	50 miejsc noclegowych przy moście nad rzeką Drwęcą

Źródło: Urząd Gminy Radomin

Szlaki turystyczne

Szlaki piesze

Szlak turystyki pieszej, koloru żółtego, przebiegający przez północną część obszaru gminy i wsie: Płonko, Szafarnia, Płonne, Rodzone, jest fragmentem międzynarodowego szlaku E – 11 łączącego Holandię, poprzez Niemcy i Polskę, z Łotwą. Przez teren Polski przebiegają cztery Europejskie Szlaki Dalekobieżne (w sumie jest ich 11), a ideą ich jest umożliwienie poznawania najciekawszych miejsc w Europie oraz integrowanie jej mieszkańców poprzez propagowanie turystyki przekraczającej granice państwowe.

Tabela 15. Szlaki piesze

Lp.	Oznaczenie/kolor	Początek szlaku	Koniec szlaku	Długość	Uwagi
1.	Im. Franciszka Łęgowskiego/ żółty	Toruń	Radomno	160,0 km	stanowi fragment Międzynarodowego Pieszego Szlaku Dalekobieżnego E11 Holandia – Niemcy – Polska – Łotwa (na terenie naszego województwa ... Gniezno – Rogowo – Biskupin – Łabiszyn – Gniewkowo – Toruń – Golub-Dobrzyń – Szafarnia – Płonne – Rodzone - Brodnica – Górale)

Źródło: Oddział Miejski PTTK, im. M. Sydowa w Toruniu

Trasy pielgrzymkowe

Droga św. Jakuba to szlak pielgrzymkowy prowadzący przez teren gminy Radomin po śladzie międzynarodowego szlaku pieszego E 11.

Camino de Santiago to najśłynniejszy europejski szlak pielgrzymkowy, który zaczynał się niegdyś na Łotwie i prowadził przez Polskę, Niemcy i Francję na zachód, aż do Santiago de Compostela w zachodniej Hiszpanii, gdzie - według tradycji - znajduje się grób św. Jakuba Apostoła. W 1987 r. Szlak św. Jakuba został ogłoszony pierwszym Europejskim Szlakiem Kulturowym, a w 1993 r. został wpisany na listę Światowego dziedzictwa UNESCO. Rada Europy wystosowała apel do rządów państw, miast i organizacji pozarządowych o odtworzenie i utrzymywanie Drogi św. Jakuba. Dziś, oprócz Hiszpanii, swoje szlaki Camino - których w średniowieczu było wiele - mają m. in. Portugalia (Camino Portugués), Francja (Camino Francés) i Niemcy (Jakobswege). Również w Polsce trwają obecnie prace nad odtworzeniem Polskiej Drogi, Camino Polaco - prowadzącej od Ogrodników, przy granicy z Litwą, przez Olsztyn, Toruń, Gniezno i Poznań do Słubic na granicy z Niemcami. Polską Drogę z Olsztyna do Torunia poprowadzono w 2007 r. w oparciu o istniejące oznakowane szlaki turystyczne, głównie międzynarodowy szlak pieszy E-11, a także szlaki lokalne. Identyfikowane i wytyczane są pozostałe odcinki Polskiej Drogi - od Ogrodnik do Olsztyna i od Torunia do Słubic. Polska Droga zostanie włączona w sieć szlaków europejskich i stanie się częścią

wielkiej drogi - Camino Europeo.

Trasy rowerowe

Szlak rowerowy przebiegający przez północną część obszaru gminy i wsie: Szafarnia, Płonne, jest fragmentem szlaku zielonego łączącego Toruń z Radomnem.

Tabela 16. Trasy rowerowe

Lp.	Oznaczenie/kolor	Początek szlaku	Koniec szlaku	Długość	Uwagi
1.	TO 7003/ zielony	Toruń	Radomno	130 km	na terenie gminy: Szafarnia-Płonne

Źródło: Oddział Miejski PTTK, im. M. Sydowa w Toruniu

Szlaki wodne

Na terenie gminy Radomin znajduje się fragment szlaku wodnego na rzece Drwęcy. Trasę całego szlaku można przebyć w ciągu 10-12 dni. Według międzynarodowej klasyfikacji trudności Drwęcę zalicza się do klasy CL.I (przejazd łatwy: małe regularne fale, nieznaczne bystrza, łachy piaszczyste, mielizny, łatwe zakręty). Szlak łatwy, dostępny dla wszystkich rodzajów łodzi, tylko na kilku krótkich odcinkach występują kamienne bystrza. Szlak możliwy do połączenia z różnymi wariantami szlaków Kanału Elbląskiego (Szelążnicą, odnogą z Elbląga, odnogą z jez. Jeziorak do Miłomłyn, Iławką) i szlakami Pojezierza Brodnickiego.

Tabela 17. Szlaki wodne

Lp.	Rzeka	Początek szlaku	Koniec szlaku	Długość	Uwagi
1.	Drwęca	wariant I: Ostróda nad jez. Drwęckim	Toruń (6 km od ujścia Drwęcy do Wisły).	210 km	w granicach gminy Radomin 6,5 km
2.	Drwęca	wariant II: Stare Jabłonki	Toruń (6 km od ujścia Drwęcy do Wisły).	225 km	w granicach gminy Radomin 6,5 km

Źródło: Opracowanie własne

7.4.6. Usługi inne

Na terenie gminy funkcjonują:

- Urząd pocztowy we wsi Radomin,
- posterunek policji we wsi Radomin,
- Bank Spółdzielczy we wsi Radomin,
- jednostki ochotniczej straży pożarnej zlokalizowane we wsiach: Radomin, Szafarnia, Łubki, Płonne, Dulsk, Rętwiny, które oprócz działalności zawodowej prowadzą również działalność społeczną i kulturalną,
- około 20 zakładów rzemieślniczych o różnorodnych branżach, rozmieszczone głównie we wsiach: Radomin, Dulsk, Bocheniec,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Radominie, zatrudniający 3 osoby, który w 2008 r. udzielił pomocy w postaci różnego rodzaju zasiłków i pomocy socjalnej dla około 20% mieszkańców gminy.

8. ZAGROŻENIA BEZPIECZEŃSTWA LUDNOŚCI I JEJ MIENIA

8.1. Rodzaje potencjalnych zagrożeń

Na uwagę, z punktu widzenia teorii zagrożeń, (ze względu na skalę ewentualnych skutków) zasługują zagrożenia nadzwyczajne, wśród których wymienia się:

- zagrożenia pochodzenia naturalnego (zagrożenie powodzią, pożary spowodowane uderzeniem pioruna, epidemie, wichury, śnieżyce itp.),
- zagrożenia komunikacyjne,
- zagrożenia związane z rozwojem cywilizacyjnym i działalnością człowieka: (wykorzystywanie TSP w procesie technologicznym, przewóz materiałów niebezpiecznych; skażenie wód powierzchniowych, cieków wodnych, zagrożenie pożarowe, awarie elektrowni atomowych, katastrofy budowlane,
- terroryzm.

Na obszarze gminy Radomin nie występują szczególne zagrożenia bezpieczeństwa ludności i jej mienia. Do najważniejszych i najpoważniejszych w skutkach zagrożeń potencjalnych należą między innymi:

- poważne awarie¹ - w gminie brak jest zakładów zagrożonych poważną awarią,
- poważne awarie przemysłowe - istnieje zagrożenie awarii urządzeń magazynowych i zbiorników z toksycznymi środkami przemysłowymi (TŚP) na terenach w szerszym sąsiedztwie. W skrajnych przypadkach przy sprzyjających warunkach atmosferycznych na skutek zaistniałej awarii, pośrednią strefą zagrożenia może zostać objęta ludność i zwierzęta z obszaru gminy.
- transport toksycznych środków przemysłowych (zagrożenie chemiczne) – praktycznie na terenie gminy występuje w niewielkiej skali, ze względu na brak dróg krajowych oraz linii kolejowych, po których wyznaczane są szlaki dla tego typu transportów. Jediną drogą, stanowiącą jednak oś komunikacyjną gminy, udostępnioną dla tego typu transportów jest droga wojewódzka nr 534 (odcinek Golub-Dobrzyń – Rypin, przebiegający min. przez gminę Radomin).
- zagrożenie wybuchowe (zagrożenie chemiczne) - występują na terenie stacji paliwowych i stanowią zagrożenie o charakterze punktowym,
- katastrofy komunikacyjne – zagrożenie niewielkie z uwagi na lokalny (a na drodze wojewódzkiej regionalny) charakter ruchu komunikacyjnego na terenie gminy Radomin,
- awarie reaktorów elektrowni jądrowych przy niekorzystnych warunkach atmosferycznych mogą

¹ Zgodnie z art. 3 ust. 23 i 24 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 roku Prawo Ochrony Środowiska ([tj. Dz. U. z 2013 poz. 1232 z późn. zm.](#)) poważną awarią jest zdarzenie, w szczególności emisja, pożar lub eksplozja powstała w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia i zdrowia ludzi, środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem. Poważną awarią przemysłową jest natomiast poważna awaria mająca miejsce na terenie zakładu.

spowodować skażenie promieniotwórcze (strefa „M”). Strefa zagrożeń może pochodzić od elektrowni jądrowych w Ignalina (Litwa), Czernobyl i Równe (Ukraina), Dukowany (Czechy), Bohunice (Słowacja),

- katastrofy naturalne²:

- pożar - potencjalnie wszystkie obszary leśne narażone są na wystąpienie pożarów, zwłaszcza w okresie suchego i gorącego lata i zwłaszcza w bezpośrednim sąsiedztwie zabudowań; największe straty mogą wystąpić w dużych kompleksach typu borowego, gdzie sosna jest głównym budulcem lasów (charakterystyczne jest tu skąpe poszycie i bardzo sucha ściółka),
- powódź - zagrożenie powodziowe w dolinie Drwęcy, z uwagi na ukształtowanie terenu i jego zagospodarowanie wzdłuż rzeki, jest nieznaczące. Granicę obszaru zagrożenia powodziowego przedstawiono w opracowaniu ekofizjograficznym i uwarunkowaniach środowiskowych. W przypadku wysokiego stanu wód rzeki Drwęcy istnieje także możliwość podwyższenia poziomu wód w dopływach i kanałach, co może spowodować zagrożenie lokalnymi podtopieniami.

8.2. Instytucje służące ochronie ludności i jej mienia

W skali powiatu golubsko-dobrzyńskiego za stan bezpieczeństwa i porządku publicznego odpowiedzialna jest Komenda Powiatowa Policji oraz Powiatowe Centrum Zarządzania Kryzysowego Starosty Golubsko-Dobrzyńskiego (Plac 1000-lecia 25, Golub-Dobrzyń). Na terenie gminy Radomin działa posterunek policji w miejscowości gminnej. Ponadto na terenie gminy znajduje się 6 jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej (OSP) zlokalizowanych w Radominie, Dulsku, Łubkach, Płonnem, Szafarni i Rętwinach.

Stan bezpieczeństwa i porządku na terenie powiatu, a szczególnie gminy należy ocenić jako stosunkowo dobry. W okresie objętym strategią, nie stwierdzono przestępczości zorganizowanej, a przestępczość gospodarcza występowała w niewielkiej skali.

8.3. Inicjatywy i programy

Na poziomie powiatu, lub 2-3 powiatów celowym byłoby sporządzenie programu zapobiegania przestępczości oraz ochrony bezpieczeństwa obywateli i porządku publicznego. Integralną częścią takiego programu powinno być funkcjonowanie Centrum Koordynacji Ratownictwa i Ochrony Ludności - nowoczesnego ośrodka, zapewniającego sprawne funkcjonowanie systemu bezpieczeństwa powszechnego na obszarze powiatu golubsko-dobrzyńskiego lub np. zespołu powiatów. Centrum mogłoby pełnić między innymi funkcje:

² Poprzez katastrofę naturalną rozumie się zdarzenie związane z działaniem sił natury w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników chorób roślin i zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu.

- reagowanie na wszystkie zdarzenia wymagające podjęcia działań ratowniczych,
- kierowanie i koordynowanie tymi działaniami,
- kompleksowe monitorowanie zjawisk i zdarzeń dot. ratownictwa i ochrony,
- ośrodka reagowania kryzysowego na terenie powiatu lub powiatów.

Ta ostatnia funkcja mogłaby być realizowana także na obszarze tylko jednej gminy, gdy ta dotknięta klęską żywiołową nie będzie w stanie uporać się z jej skutkami i poprosi o pomoc.

9. *POTRZEBY* I MOŻLIWOŚCI ROZWOJU GMINY

9.1. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla wojewódzkiego

9.1.1. Uwarunkowania wynikające z Planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego (2003 rok)

W czerwcu 2003 r. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalił *Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego*³. Jego wymiar czasowy sięga 2020 r. Kreśli, zatem wizję struktury przestrzenno-funkcjonalnej i zagospodarowania regionu, wybiegając w przyszłość dalej aniżeli większość opracowań strategicznych.

Zgodnie z wyżej wymienionym planem, gmina Radomin zakwalifikowana została wraz z innymi jednostkami w otoczeniu, do trzeciej – WSCHODNIEJ strefy polityki przestrzennej z Brodnicą jako usługowym ośrodkiem centralnym tej strefy, już dziś znaczącym ośrodkiem usługowym w wymiarze subregionalnym.

Jednostkę „Wschodnią” dzieli na dwie części fragment regionalnego systemu ekologicznego, obejmujący dolinę rzeki Drwęcy, Parki Krajobrazowe Brodnicki i Górznieńsko-Lidzbarski. W północnej części jednostki wyróżnia się obszar kulturowy Ziemi Chełmińskiej, z dziedzictwem zakonu krzyżackiego. Przez terytorium jednostki przebiegają trzy pasma wysokiej aktywności społecznej i gospodarczej, wzdłuż wychodzących z Torunia dróg: krajowej nr 1 - w kierunku Chełmna, nr 15 modernizowanej do klasy technicznej GP – w kierunku Brodnicy i nr 10 - ekspresowej w kierunku Płońska (Warszawy). Wszystkie te pasma przebiegają poza gminą Radomin. W jednostce przeważać będzie intensywna gospodarka rolna, a ponad to polityka rozwoju wielokierunkowego obejmującego gospodarkę rolną, turystyczną i leśną. Cała strefa zajmuje 25,71% powierzchni województwa. Użytki rolne zajmują 73,3%, a lasy 15,3% powierzchni strefy. Cała strefa zamieszkiwana jest przez 334 141 osób co stanowi 15,91% ludności województwa.

³Uchwała Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.

Kierunki zagospodarowania przestrzennego stanowiące bardzo ważny element polityki przestrzennej zostały określone dla całego województwa w układzie trzech sfer: sieci osadniczej, środowiska przyrodniczego i kulturowego oraz komunikacji i infrastruktury technicznej.

Gmina Radomin leży we wschodniej strefie polityki przestrzennej (mapa nr 1), dla której plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego ustala:

A. Kierunki rozwoju sieci osadniczej

Podstawowe kierunki działań związane z rozwojem i kształtowaniem sieci osadniczej zakładają wzmocnienie jej potencjału, podniesienie jakości życia mieszkańców, wykorzystanie walorów turystycznych oraz ochronę dziedzictwa kulturowego.

Kształtowanie sieci osadniczej w województwie będzie obejmować działania zmierzające do jej rozwoju poprzez wyposażenie miast poszczególnych poziomów hierarchicznych w instytucje obsługi mieszkańców, stosownie do ich pozycji w sieci i zasięgu oddziaływania (mapa nr 2).

W hierarchii sieci osadniczej wieś Radomin pełni rolę wiejskiej siedziby gminy, której zadaniem jest zapewnienie obsługi mieszkańców gminy, w tym zwłaszcza w zakresie: edukacji (na poziomie podstawowym i gimnazjalnym, służby zdrowia (podstawowej opieki zdrowotnej, pomocy społecznej i obsługi rolnictwa oraz stworzenie podstaw dla wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich.

*Wysoka jakość życia mieszkańców zapisana w „Strategii rozwoju województwa” jako cel nadrzędny jego rozwoju, jest związana z **zapewnieniem wysokich standardów obsługi mieszkańców**. Osiągnięć się ją poprzez działania ukierunkowane na:*

- **podnoszenie poziomu wykształcenia** mieszkańców poprzez kształtowanie sieci szkół i poprawę jakości nauczania, w tym zwłaszcza poprzez następujące działania:
 - restrykturyzację istniejących szkół ponadgimnazjalnych zgodnie z założeniami reformy systemu edukacji w celu dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb lokalnych rynków pracy, przy zapewnieniu 80% miejsc w szkołach (w skali powiatów) na kierunkach maturalnych i uwzględnieniu tych zadań w planach samorządów powiatowych jako jednostek prowadzących,
 - wzmocnianiu potencjału szkolnictwa wyższego, docelowo sieć szkół wyższych powinna obejmować miasta: Bydgoszcz, Toruń, Włocławek, Grudziądz, Inowrocław, Brodnica, Tuchola,
 - rozwój różnych form kształcenia pomaturalnego w każdym z powiatów (preferowane lokalizacje w siedzibach powiatów lub restrykturyzowanych zespołach szkół rolniczych), w tym zwłaszcza rozwój szkolnictwa półwyższego (licencjackiego) i filii (oddziałów) szkół wyższych,
 - rozwój różnych form kształcenia ustawicznego (doskonalenia zawodowego) w każdym z powiatów (preferowane lokalizacje w siedzibach powiatów lub restrykturyzowanych zespołach szkół rolniczych),

- **podnoszenie jakości specjalistycznej opieki medycznej** (poprzez modernizację bazy i poprawę standardów leczenia) przy założeniu utrzymania dotychczasowej sieci placówek szpitalnych oraz dalszego rozwoju lecznictwa specjalistycznego w miastach powiatowych; rozwój lecznictwa uzdrowiskowego w Ciechocinku, Inowrocławiu i Wieńcu – Zdroju,
- **wzrost aktywności społecznej i kulturalnej** mieszkańców poprzez poprawę dostępu do placówek kulturalnych oraz wzrost znaczenia i potencjału placówek kulturalnych znaczenia regionalnego i ponadregionalnego w Bydgoszczy i Toruniu, poprawę potencjału kulturalnego Włocławka, Grudziądza, Inowrocławia i pozostałych miast powiatowych w zakresie instytucji znaczenia subregionalnego i lokalnego (zwłaszcza teatry, muzea, biblioteki powiatowe, domy kultury znaczenia ponadlokalnego),
- **wzrost aktywności społecznej i sportowej** mieszkańców poprzez rozbudowę i poprawę standardu istniejącej bazy sportowo-rekreacyjnej, zwłaszcza realizację hal sportowo-widowiskowych i bazy specjalistycznej w miastach powiatowych oraz rozwój lokalnej infrastruktury w każdej z gmin (m.in.: parki, boiska, baseny lub kąpieliska, pełnowymiarowe sale gimnastyczne przy szkołach).

*Na terenie województwa prognozuje się zmiany rozmieszczenia ludności wynikające z przebiegu **procesów demograficznych** i zmiany w strukturach ludności.*

Prognoza demograficzna dla województwa kujawsko-pomorskiego do 2030 r. zakłada zmniejszenie się liczby mieszkańców w części wschodniej województwa kujawsko-pomorskiego. Obszarem o znacznej prognozowanej regresji demograficznej jest między innymi powiat gołubsko-dobrzyński, a w nim gmina Radomin.

W strukturach demograficznych nastąpi przede wszystkim wzrastający udział starszych grup wiekowych, z czym wiązać się będzie dostosowanie potencjału obsługi w zakresie ochrony zdrowia i opieki społecznej (realizowanego na szczeblu lokalnym). Sukcesywnie zwiększać się będzie udział ludności powiatów silniej zurbanizowanych.

*Gospodarcze wykorzystanie walorów turystycznych jednostek osadniczych województwa wymaga wzmocnienia ich funkcji związanych z obsługą ruchu turystycznego oraz **poprawy zagospodarowania turystycznego**, rozwój agroturystyki w istniejących i nowych gospodarstwach rolnych na terenie województwa na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych, poprawę czystości wód powierzchniowych.*

B. Kierunki ochrony i kształtowania środowiska przyrodniczego i kulturowego

Głównym kierunkiem działań planistycznych odnoszących się do środowiska przyrodniczego i kulturowego jest ich ochrona i zachowanie w jak najlepszym stanie dla przyszłych pokoleń. Ogół tych działań będzie korzystnie wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców (mapa nr 3).

*Dla **ochrony zasobów i walorów przyrodniczych i krajobrazowych** niezbędne jest gospodarowanie z zachowaniem zasady zrównoważonego rozwoju, co pozwoli na prawidłowe funkcjonowanie systemów przyrodniczych poprzez:*

- ukształtowanie spójnego przestrzennie systemu obszarów chronionych tj. parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu,
- opracowanie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody, w tym „Rzeka Drwęca” i „Bobrowisko” i ich realizacja zgodnie z przyjętymi zasadami gospodarowania,
- ochronę **zasobów wodnych**, w tym rzeki Drwęcy i Rużca, przez opracowanie spójnego, kompleksowego programu ochrony wód powierzchniowych, przed obszarowymi zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego, ze wskazaniem sposobów i metod tej ochrony,
- poprawę jakości zanieczyszczonych wód cieków, w tym Strugi Radomińskiej,
- likwidację punktowych źródeł zanieczyszczeń wód poprzez budowę kolejnych oczyszczalni ścieków, modernizację istniejących oczyszczalni w kierunku chemicznego unieszkodliwiania ścieków oraz dostosowania przepustowości do przyszłych potrzeb, kontynuowanie rozbudowy systemów kanalizacji sanitarnej w celu dociążenia oczyszczalni ścieków, a tym samym zwiększenia ich efektywności,
- ograniczenie zabudowy na terenach zagrożonych powodzią, w tym w dolinie Drwęcy,
- **ochronę zasobów glebowych i leśnych** przed przeznaczaniem na cele nierolnicze gleb wysokoprodukcyjnych,
- eliminację czynników degradacji (zmniejszania żyzności i produktywności gleb) i zanieczyszczenia gleb oraz naruszania stosunków wodnych, w tym na Pojezierzu Dobrzyńskim,
- zwiększenie lesistości obszaru województwa poprzez zalesianie gruntów najsłabszych klas bonitacyjnych mało przydatnych dla gospodarki rolnej, zgodnie z Programem zwiększenia lesistości i zadrzewień w latach 2001-2020, w szczególności na obszarach prawnie chronionych,
- przeciwdziałanie procesom erozji gleb, w szczególności na terenie Pojezierza Dobrzyńskiego,
- ograniczenie deficytu wody na Pojezierzu Dobrzyńskim,
- dostosowanie składu gatunkowego drzewostanów leśnych do siedliska glebowego lub przebudowa drzewostanów leśnych zgodnie z siedliskami glebowymi,
- prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej wg zasad powszechnej ochrony lasów, trwałości utrzymania lasów, ciągłości i zrównoważonego wykorzystania wszystkich funkcji lasów i powiększenia zasobów leśnych,
- zwiększenie zasobów zieleni na obszarach wykorzystywanych rolniczo (zalesianie i wprowadzanie zadrzewień) w szczególności w sąsiedztwie cieków i w zlewniach jezior, w tym na najsłabiej zalesionych terenach Pojezierza Dobrzyńskiego,
- wprowadzanie zadrzewień, zarówno szpalerowych wzdłuż dróg, cieków i na miedzach oraz kępowych np. w obniżeniach terenowych, na bezleśnych obszarach intensywnie użytkowanych rolniczo, na których przeważają gleby wysokich klas bonitacyjnych, co pozwoli na zwiększenie walorów krajobrazowych i przeciwdziałanie erozji gleb zwłaszcza na terenach Pojezierza Dobrzyńskiego,

- umieszczanie w planach budowy i modernizacji ciągów komunikacyjnych tzw. biologicznej zabudowy dróg, w szczególności kontaktujących się z terenami rolniczymi i osadniczymi,
- ochronę złóż surowców naturalnych przed nadmierną i nieracjonalną eksploatacją oraz niezwłoczną rekultywację złóż wyeksploatowanych,
- edukację ekologiczną na obszarach chronionego krajobrazu.

*Dla zachowania dziedzictwa kulturowego województwa dla potrzeb przyszłych pokoleń, konieczne jest kontynuowanie działań w zakresie **ochrony walorów krajobrazu kulturowego** poprzez:*

- ochronę obszaru o wysokich wartościach środowiska przyrodniczego i kulturowego doliny Drwęcy,
- wspieranie działań konserwatorskich dla zachowania zabytkowych obiektów sakralnych oraz zespołów dworsko-parkowych,
- utworzenie parku kulturowego Doliny Drwęcy.

*Dla podniesienia konkurencyjności i atrakcyjności regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do zachowania i pełnego wykorzystania **turystycznych walorów** środowiska przyrodniczego i kulturowego poprzez:*

- pełne wykorzystanie walorów rejonu turystycznego Doliny Drwęcy,
- rozwój i promocja turystyki kwalifikowanej na rzece Drwęcy,
- poprawę zagospodarowania Europejskiego Szlaku Dalekobieżnego E11 (...Izbda-Mogilno-Strzelno-Kruszwica-Gniewkowo-Toruń-Golub-Dobrzyń-Brodnica-Górale...),
- promocja i szanse wykorzystania specjalistycznej oferty jaką jest konkurs Chopinowski w Szafarni,
- rozwój agroturystyki w istniejących i nowych gospodarstwach rolnych na terenie województwa na bazie walorów przyrodniczo-krajobrazowych i kulturowych.

*Dla podniesienia konkurencyjności i aktywizacji gospodarczej regionu konieczne jest podjęcie działań prowadzących do ochrony i wykorzystania zasobów przyrodniczych oraz prawidłowego zagospodarowania **rolniczej przestrzeni produkcyjnej** poprzez:*

- rozwój instytucji obsługi rolnictwa w siedzibach powiatów i gmin stosownie do wielkości i rangi obsługiwanego obszaru oraz ośrodków wiejskich w zależności od charakteru produkcji i potrzeb związanych z obsługą rolnictwa,
- rozwój i modernizację przetwórstwa rolno-spożywczego, głównie mięsnego, mleczarskiego, zbożowo-młynarskiego, owocowo-warzywnego oraz rozwój małych przetwórni przetwarzających surowce pochodzące z gospodarstw ekologicznych,
- tworzenie warunków do przekształceń struktury agrarnej m.in. w oparciu o grunty będące w zasobie AWRSP oraz w oparciu o obrót ziemią własności indywidualnych gospodarstw rolnych,
- rozwój produkcji rolnej o charakterze podmiejskim, w tym uprawy owoców, warzyw zwłaszcza spod osłon,

- intensywną produkcję rolną z równoczesną poprawą jakości produktów rolnych i ich konkurencyjności na rynkach krajowych i zagranicznych,
- wprowadzenie rolnictwa niekonwencjonalnego w oparciu o system obszarów chronionych, tj. parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu,
- aktywizację działalności pozarolniczych przy tworzeniu korzystnych warunków prawnych, planistycznych, ekonomicznych do wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich i prowadzoną z zachowaniem ochrony gruntów rolnych wysokoprodukcyjnych przed zainwestowaniem,
- zmiana użytkowania gruntów o niskiej przydatności dla produkcji rolnej ze wskazaniem do dolesień,
- koncentrację i specjalizację produkcji rolnej ukierunkowanej na:
 - chów zwierząt gospodarskich,
 - uprawy warzywnicze i sadownicze,
 - uprawy przemysłowe,
- rozwój produkcji rybackiej w oparciu o sieć wód powierzchniowych należy prowadzić pod warunkiem poprawy stanu ich czystości, z zachowaniem zasad ochrony środowiska w oparciu o aktualne operaty rybackie.

C. Kierunki rozwoju komunikacji i infrastruktury technicznej

Kierunkiem działań planistycznych w zakresie komunikacji jest poprawa powiązań podnoszących atrakcyjność rejonu (mapa nr 3). Rozwój systemów gazowniczych i wodno-ściekowych wpłynie na podniesienie jakości życia mieszkańców oraz poprawę czystości powietrza atmosferycznego i wód. Rozbudowa systemów energetycznych zapewni bezpieczeństwo energetyczne województwa jak również zagwarantuje odbiorcom dostawę energii elektrycznej zgodnej z wymogami, standardami i normami ogólnokrajowymi.

Najważniejsze *kierunki działań w zakresie komunikacji drogowej* o charakterze nadrzędnym.

Plan zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego w **zakresie podstawowego układu drogowego**, czyli powiązań wewnątrz województwa, przewiduje przebudowę drogi wojewódzkiej do klasy technicznej G (główna) nr 534 relacji Grudziądz-Wąbrzeźno-Golub-Dobrzyń-Rypin.

W ramach przebudowy zakłada się budowę obwodnic miast na trasie tej drogi. (Za celowe i uzasadnione należy uznać również budowę obejścia wsi gminnej Radomin.)

Najważniejsze *kierunki działań w zakresie gospodarki wodno-ściekowej* obejmują:

- dalszą rozbudowę i porządkowanie gospodarki wodno-ściekowej poprzez budowę oczyszczalni i sieci kanalizacyjnych dla miejscowości o zwartej zabudowie,
- realizację przydomowych oczyszczalni ścieków dla zabudowy rozproszonej,
- rozbudowę sieci wodociągowej i jej modernizację.

Najważniejsze kierunki działań w zakresie **gospodarki odpadami** obejmują:

- budowę całościowego systemu gospodarki odpadami, którego podstawą realizacji będzie opracowywany zgodnie z ustawą z dnia 27.04.2001 r. o odpadach „Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Kujawsko – Pomorskiego”,
- wdrażanie technologii mało i bezodpadowych oraz prowadzenie działań prewencyjnych w produkcji,
- tworzenie instrumentów prawnych i ekonomicznych zapewniających rozwój rynku surowców wtórnych,
- tworzenie nowych składowisk jako obiektów o uzasadnionej ekonomicznie wielkości i lokalizacji spełniającej wymagania ochrony środowiska przy zastosowaniu nowoczesnych technologii oraz rozbudowa i modernizacja istniejących składowisk nie spełniających wymogów ochrony środowiska,
- bieżącą likwidację „dzikich” wysypisk,
- wdrażanie systemu eliminacji odpadów niebezpiecznych ze strumienia odpadów komunalnych, ich zbiórki i utylizacji w oparciu o plan wojewódzki,
- budowę składowisk odpadów niebezpiecznych (między innymi dla odpadów, które mogą powstać w przypadku wystąpienia nadzwyczajnego zagrożenia środowiska, jak np. wypadek drogowy cysterny przewożącej produkty naftowe, benzynowe, oleje i chemikalia) lub wydzielenia specjalnych kwater odpowiednio zabezpieczonych na istniejących składowiskach odpadów w celu umożliwienia składowania odpadów niebezpiecznych (np. składowisko odpadów niebezpiecznych – gmina Skępe oraz zakładu utylizacji w gminie Jabłonowo Pomorskie).

Dla osiągnięcia celów założonych w polityce ekologicznej Państwa, a także stworzenia w województwie zintegrowanej oraz wystarczającej sieci i instalacji urządzeń do odzysku i unieszkodliwiania odpadów, spełniających wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska, Zarząd Województwa *przyjął Program Ochrony Środowiska z planem gospodarki odpadami województwa Kujawsko-Pomorskiego 2010.*

W zakresie **energetyki i gazyfikacji**, kierunki rozwoju infrastruktury technicznej ponadlokalnej, ze względu na liniowość inwestycji oraz brak powiązań z granicami gmin i powiatów, zostały zdefiniowane dla całego obszaru województwa.

Założenia rozwojowe określono jako poszczególne etapy bez podania horyzontów czasowych, gdyż realizacja zamierzeń inwestycyjnych uzależniona jest od:

- ekonomicznej efektywności inwestycji gazociągowych,
- pozyskania odbiorców strategicznych o dużym poborze gazu,

- zmiana paliwa grzewczego ze stałego na gazowy w kotłowniach osiedlowych i przemysłowych w ramach ochrony środowiska,
- zainteresowania gazyfikacją samorządów, mieszkańców miast i gmin oraz ich przygotowaniem do odbioru gazu,
- posiadaniem środków finansowych przeznaczonych na realizację gazociągów wysokoprężnych i stacji redukcyjno-pomiarowych I⁰.

Źródłem gazu przewodowego dla gminy Radomin może być odgałęźny gazociąg wysokiego ciśnienia D_n 100 mm projektowany do zasilania w gaz miasta i gminy Golub-Dobrzyń.

Budowa gazociągów odgałęźnych wysokiego ciśnienia wraz ze stacjami redukcyjno-pomiarowymi jest zadaniem o charakterze lokalnym.

D. Kierunki polityki przestrzennej w zakresie obronności i bezpieczeństwa państwa

Wymogi zapewnienia bezpieczeństwa i obronności Państwa określone przez właściwe służby zapewniono poprzez ustalenie kierunków działań w zakresie infrastruktury transportowej.

Przez teren gminy Radomin, po drodze wojewódzkiej nr 534 przebiega szlak komunikacyjny - ... Więcbork, Sępólno Krajeńskie, Mąkowsko, Koronowo, Kotomierz, Włóki, Fordon, Unisław, Chełmża, Kowalewo Pomorskie, Golub-Dobrzyń, Żuromin (woj. mazowieckie), który zgodnie z ustaleniami projektu planu zagospodarowania przestrzennego województwa, może być wykorzystany do przemieszczania wojsk własnych i sojuszników.

E. Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

Uszczegółowieniem kierunków zagospodarowania przestrzennego całego województwa jest spis zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne, ujęty w zestawieniu tabelarycznym. Tabela nr 19 pt.: „Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne”, obejmująca łącznie 196 zadań, zawiera 4 zadania wiążące się z terenem i problemami gminy Radomin. Zestawienie tych zadań oraz ich rozmieszczenie na terenie gminy i obszaru otaczającego, podano poniżej – w pkt. 16.

9.1.2. Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego

W czerwcu 2000 r. Sejmik Województwa Kujawsko-Pomorskiego uchwalił *Strategię Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego*⁴ obejmującą jego wizję rozwoju do roku 2010, a w aktualizacji – na lata 2007-2020. Wizja zakłada poprawę konkurencyjności regionu, która winna przekładać się na jego pomyślny rozwój społeczno-gospodarczy i podnosić poziom życia mieszkańców.

W w/w strategii została zarysowana wizja rozwoju terenów wiejskich do 2010 r. Zgodnie z wizją aktywizacja terenów wiejskich polegała będzie m.in. na:

⁴Uchwała nr 439/2000 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego w Toruniu z dnia 20 czerwca 2000 r. w sprawie Strategii Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego, zmieniona uchwałą Nr XVIII/218/04 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 16 lutego 2004 r. w sprawie uzupełnienia zapisów Strategii Rozwoju Obszarów Wiejskich i Rolnictwa.

- tworzeniu warunków rozwoju lokalnej gospodarki,
- tworzeniu warunków rozwoju gospodarki leśnej,
- zwiększeniu zatrudnienia w infrastrukturze wsi,
- aktywizacji obszarów prawnie chronionych,
- zagospodarowaniu miejscowych surowców naturalnych.

W oparciu o wytyczoną wizję została opracowana „Strategia rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa” z następującym programem działań:

Strategiczny obszar działań 1: Poprawa warunków życia ludności obszarów wiejskich

- Cel operacyjny 1.1.: Podniesienie poziomu wykształcenia ludności obszarów wiejskich
- Cel operacyjny 1.2.: Wspieranie rozwoju infrastruktury społecznej oraz zapewnienie funkcjonowania systemów pomocy i ubezpieczeń społecznych
- Cel operacyjny 1.3.: Rozwój i modernizacja infrastruktury technicznej

Strategiczny obszar działań 2: Poprawa sytuacji dochodowej rolnictwa poprzez wspieranie restrukturyzacji i modernizacji obszarów wiejskich

- Cel operacyjny 2.1.: Przebudowa rolnictwa i jego otoczenia
- Cel operacyjny 2.2.: Modernizacja, restrukturyzacja przetwórstwa rolno-spoż. i jego marketing
- Cel operacyjny 2.3.: Tworzenie warunków do różnicowania działalności gospodarczej na obszarach wiejskich

Strategiczny obszar działań 3: Ochrona i poprawa środowiska przyrodniczo – kulturowego (programy rolno – środowiskowe)

- Cel operacyjny 3.1.: Respektowanie zasad ochrony środowiska w rozwoju gospodarczym wsi
- Cel operacyjny 3.1.1.a Maksymalne ograniczenie lokalizacji bezściółkowych ferm tuczu zwierząt mogących negatywnie oddziaływać na środowisko
- Cel operacyjny 3.2.: Kształtowanie środowiska kulturowego.

9.1.3. Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Regionalna Strategia Innowacji Województwa Kujawsko-Pomorskiego, uchwalona przez Sejmik Województwa w czerwcu 2001 r., jest opracowaniem zawierającym również projekty szczegółowe. Nie zawiera ona jednak działań skierowanych bezpośrednio do gminy Radomin.

9.1.4. Strategia Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego

W sierpniu 2004 r. Sejmik Województwa uchwalił *Strategię Rozwoju Turystyki Województwa Kujawsko-Pomorskiego*. Za cel nadrzędny rozwoju turystyki w województwie uznano: „Podniesienie konkurencyjności i atrakcyjności turystycznej województwa”. Cel ten zostanie

osiągnięty poprzez realizację następujących celów strategicznych:

- Zwiększenie ruchu turystycznego,
- Rozwój instytucjonalnej obsługi turystyki,
- Zapewnienie dostępności walorów i produktów turystycznych.

Wśród celów operacyjnych tej strategii wymienia się m.in. – pod pozycją 1.2: Opracowanie zintegrowanych programów rozwoju turystyki dla ośrodków i obszarów turystycznych, a w ramach tego programu między innymi zadanie nr 1.2.6 pt.: „Opracowanie programu rozwoju funkcji turystycznej dla Doliny Drwęcy z Golubiem-Dobrzyniem i Brodnicą”, w tym wodnego szlaku kajakowego rzeki Drwęcy i obszarów turystycznych.

Gmina Radomin została ujęta w „Obszarze Doliny Drwęcy”. Północno – zachodnia część gminy stanowiąca rejon turystyczny (obszar pradoliny rzeki), położona jest w strefie służącej turystyce krajoznawczej – głównie pieszej (przez tą część gminy przebiega międzynarodowy szlak pieszy E-11) i wodnej, agroturystyce i wypoczynkowi. Głównymi produktami turystycznymi jakie powinna oferować gmina są: wypoczynek weekendowy głównie indywidualny oraz turystyka aktywna (głównie piesza i wodna - kajakowa). Pozostałe cele operacyjne strategii rozwoju turystyki w kujawsko-pomorskim winny być osiąmane w całym regionie.

9.1.5. Strategia Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko-Pomorskim

W dniu 6 lutego 2006 roku, uchwałą nr XLIII/624/2006 Sejmik Województwa uchwalił *Strategię Rozwoju Transportu do roku 2015 w Województwie Kujawsko-Pomorskim* jako dokument wyznaczający cele całego sektora transportu w regionie. Celem nadrzędnym strategii transportowej województwa jest stworzenie zrównoważonego (spełniającego wymogi ochrony środowiska naturalnego i bezpieczeństwa), dostępnego dla ludzi i ładunków oraz zintegrowanego:

- z krajowym jak i międzynarodowym systemem transportowym,
- w intermodalnych transportowych łańcuchach lądowych i morsko-lądowych, systemu

transportowego.

Podstawowym zadaniem wynikającym ze strategii jest realizacja kompleksowego programu modernizacji i rozwoju infrastruktury podstawowych gałęzi transportu i całego systemu transportowego. Strategia obejmuje między innymi drogę wojewódzką nr 534 przewidując potrzebę przebudowy tej drogi. W zadaniach ogólnych strategia odnosi się do kierunków rozwoju transportu publicznego, a w priorytetowych przedsięwzięciach wskazuje na potrzebę modernizacji dróg powiatowych oraz wspieranie budowy ścieżek rowerowych.

9.1.6. „Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami województwa kujawsko-pomorskiego 2010” (z perspektywą na lata 2011 – 2014)

Opracowanie merytorycznie zostało przyjęte uchwałą nr 52/723/07 Zarządu Województwa

Kujawsko – Pomorskiego z dnia 21 sierpnia 2007 roku, a następnie, po przeprowadzeniu złożonej procedury uzgodnień zatwierdzone uchwałą nr XXIV/468/08 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 3 lipca 2008 roku.

Program Ochrony Środowiska z Planem Gospodarki Odpadami Województwa Kujawsko-Pomorskiego jest aktualizacją dokumentu uchwalonego w 2003 roku i uwzględnia uwagi oraz zalecenia poprzednio wykonanej prognozy oddziaływania na środowisko. Jest on również realizacją:

- polityki ekologicznej państwa przyjętej przez Radę Ministrów 13 czerwca 2000 roku i zaakceptowanej przez Parlament oraz uszczegółowieniem tego dokumentu pt.: "Polityka ekologiczna państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010",
- ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. nr 62, poz. 628, z późniejszymi zmianami). POŚ z PGOWK-P stanowić będzie podstawę działań Samorządu Województwa Kujawsko – Pomorskiego w zakresie polityki ekologicznej i tworzenia innych programów branżowych oraz będzie podstawą do formułowania wytycznych dla powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami. Określa on cele ekologiczne, priorytety, harmonogram działań proekologicznych oraz źródła finansowania niezbędne do realizacji tych działań, a także zestaw wskaźników, które będą służyły do monitorowania ich realizacji. Podstawowym celem w zakresie gospodarowania odpadami powstającymi w sektorze gospodarczym jest zwiększenie udziału odpadów odzyskiwanych i ponowne stosowanie ich w procesach produkcyjnych. Istotą planu będzie również przebudowa sieci składowisk, ich modernizacja oraz rekultywacja terenów zdegradowanych.

9.2. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla powiatowego

9.2.1. Strategia rozwoju społeczno - gospodarczego powiatu golubsko-dobrzyńskiego do roku 2015

Opracowanie z lipca 2006 r., zawierające między innymi raporty o stanie istniejącym w układzie poszczególnych gmin powiatu. Misja (cel strategiczny) wspólny dla całego powiatu określony został następująco:

„Powiat golubsko-dobrzyński – czyste środowisko, zdrowa ekologiczna żywność. Atrakcyjne, zagospodarowane tereny turystyczne. Bezpieczny obszar stwarzający warunki do dobrego wypoczynku, rekreacji, sprzyjający rozwojowi przedsiębiorczości i różnych form usług dających komfort życia mieszkańcom powiatu i odwiedzającym go turystom”

Przyjęte obszary przyczyniające się do osiągnięcia celu strategicznego to:

- gospodarka, - przestrzeń, - społeczność, - ekologia, - infrastruktura, w których (w każdym z nich) wyznaczono trzy cele niezbędne oraz cele pierwszorzędne i drugorzędne, rozpisane następnie na kierunki i działania.

9.2.2. Program ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego na lata 2007 – 2010 z perspektywą na lata 2011 – 2014

Projekt programu przyjęty uchwałą nr 47/64/08 Zarządu Powiatu z dnia 7 lutego 2008. Rada Powiatu Golubsko – Dobrzyńskiego uchwałą nr XXII/125/08 z dnia 26 czerwca 2008 r. zatwierdziła „Aktualizację programu ochrony środowiska z planem gospodarki odpadami ...” jak wyżej, stanowiącą podstawę do:

- planowego, systematycznego i systemowego działania skierowanego na poprawę jakości środowiska,
- ubiegania się o pozarządowe środki finansowe.

Zarówno program wcześniejszy („Program ochrony środowiska dla powiatu golubsko-dobrzyńskiego na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016), jak i przywołany wyżej wytypowały 5 obszarów o wysokich i znaczących walorach przyrodniczych, wymagających koncentracji działań ochronnych, w tym 2 obszary na terenie gminy Radomin:

- dolina Drwęcy (na całej długości w granicach powiatu) ze względu na walory przyrodnicze (rezerwat przyrody), krajobrazowe (obszar chronionego krajobrazu) i zasoby wodne zasilające ujęcie komunalne Torunia,
- lasy okolic Płonno z rezerwatem przyrody „Bobrowisko”, ze względu na wartościowy przyrodniczo drzewostan oraz ciekawy krajobraz strefy krawędziowej doliny Drwęcy.

9.2.3. Strategia rozwoju turystyki powiatu golubsko-dobrzyńskiego

Obejmuje:

- stan gospodarki turystycznej,
- strategię zrównoważonego rozwoju turystyki,
- operacyjny program rozwoju turystyki.

9.3. Uwarunkowania wynikające z dokumentów szczebla lokalnego

9.3.1. W dniu 27 lutego 2001 roku Rada Gminy w Radominie uchwałą nr 106/XXIV/01 przyjęła Strategię Rozwoju Gminy Radomin (na lata 2001 – 2015)

Według w/w strategii problemem kluczowym dla gminy Radomin jest stagnacja społeczno – gospodarcza gminy. Na ogólny stan stagnacji składają się następujące problemy cząstkowe (uwaga – kursywą zapisano te problemy, które związane są blisko z gospodarką przestrzenną):

- niska dochodowość gospodarstw rolnych,
- *niedostatecznie funkcjonująca infrastruktura społeczno – socjalna,*
- mała ilość liderów lokalnych,
- niska aktywność społeczna,

- upadłość lub zła kondycja zakładów pracy poza obszarem gminy,
- brak miejsc pracy,
- słaba promocja gminy,
- *brak partnerskiej współpracy między sąsiednimi gminami,*
- zbyt mała liczba etatów w Urzędzie Gminy,
- *zły stan środowiska naturalnego,*
- rozdrobnione sołectwa.

W strategii przyjęto, że gmina będzie się rozwijała wielofunkcyjnie, a cel strategiczny dla gminy określony został następująco: „Rozwinięta społecznie i gospodarczo gmina”. Cel strategiczny powinien zostać osiągnięty po zrealizowaniu następujących celów operacyjnych - (uwaga – kursywą zapisano te cele, które związane są blisko z gospodarką przestrzenną):

- rentowna produkcja rolna gwarantująca rozwój,
- *rozwój turystyki,*
- *właściwie funkcjonująca infrastruktura społeczno – socjalno – kulturalna,*
- wzrost liczby miejsc pracy,
- wykształcone społeczeństwo,
- aktywne społeczeństwo,
- właściwie ukierunkowana promocja gminy,
- *partnerska współpraca między sąsiednimi gminami,*
- *dobry stan środowiska naturalnego,*
- zredukowanie liczby sołectw,
- sprawnie działający Urząd Gminy.

Efektami samoistnymi, wynikającymi ze zrealizowania głównego celu strategii są:

- niskie bezrobocie,
- bogacenie się społeczeństwa.

9.3.2. W dniu 05 listopada 2004 roku Rada Gminy w Radominie uchwałą nr 83/XXI/04 przyjęła „Plan rozwoju lokalnego na lata 2004 – 2006 oraz 2007 – 2013”

Określa zadania służące poprawie warunków zamieszkania w gminie na lata 2004 – 2013. Zadania te, wraz z określeniem działań i oczekiwanych rezultatów, ujęto w następujących grupach tematycznych:

- budowa i modernizacja urządzeń poboru i zaopatrzenia w wodę (w tym rozbudowa ujęcia wody we wsi Szczutowo),
- budowa i modernizacja urządzeń do odprowadzania i oczyszczania ścieków (głównie budowa sieci kanalizacji sanitarnej i przepompowni dla wsi Dulsk, Radomin, Gaj, Piórkowo, Wilczewko, Wilczewo, Bocheniec, Szafarnia, Płonne, Rodzone, Rętwiny, Szczutowo i Kamionka,

- budowa i modernizacja gminnej infrastruktury drogowej,
- budowa i modernizacja gminnej infrastruktury oświatowej (w tym rozbudowa bud. Publicznego Gimnazjum w Radominie i budowa boiska sportowego w Radominie),
- budowa i modernizacja gminnej infrastruktury społecznej, uwzględniająca rozbudowę remizy OSP w Radominie i ścieżki rowerowej z Radomina w stronę Golubia-Dobrzynia.

9.3.3. Program ochrony środowiska gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016 (opracowanie wykonane w marcu 2004 roku)

Został zatwierdzony uchwałą nr 73/XVII/04 Rady Gminy w Radominie z dnia 29 czerwca 2004 roku w sprawie zatwierdzenia „Programu ochrony środowiska Gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016” i „Planu gospodarki odpadami Gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016”.

Jako podstawowy cel ekologiczny na obszarze gminy Radomin przyjęto „Ochronę i kształtowanie walorów środowiska przyrodniczego gminy w celu poprawy jakości życia mieszkańców oraz zapewnienia rozwoju gospodarczego zgodnie z zasadami rozwoju zrównoważonego” z celami częściowymi w zakresie:

- ochrony zasobów środowiska:
 - ochrona rzeki Drwęcy, jako rezerwatu przyrody oraz źródła wody pitnej,
 - poprawa stanu czystości pozostałych wód powierzchniowych w ciekach przepływających przez teren gminy,
 - ochrona gruntów przed erozją i przeciwdziałanie degradacji gleb,
 - zachowanie jakości wód podziemnych i ich ochrona przed degradacją,
 - zachowanie i kształtowanie różnorodności biologicznej,
 - ochrona wartościowych przyrodniczo terenów i obiektów,
 - zwiększenie lesistości gminy,
- przeciwdziałania zagrożeniom:
 - uporządkowanie gospodarki wodno – ściekowej,
 - wdrożenie nowoczesnego systemu gospodarki odpadami.

9.3.4. Plan gospodarki odpadami gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016 (opracowanie wykonane w marcu 2004 roku)

Zatwierdzony uchwałą nr 73/XVII/04 Rady Gminy w Radominie z dnia 29 czerwca 2004 roku w sprawie zatwierdzenia „Programu ochrony środowiska Gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016” i „Planu gospodarki odpadami Gminy Radomin na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2016”, opracowany dla osiągnięcia na poziomie gminy,

celów założonych w polityce ekologicznej państwa oraz realizacji zasad gospodarowania odpadami. Plan określa:

- aktualny stan gospodarki odpadami,
- prognozowane zmiany w zakresie gospodarki odpadami,
- działania zmierzające do poprawy sytuacji w zakresie gospodarowania odpadami,
- instrumenty finansowe służące realizacji zamierzonych celów,
- system monitoringu i oceny realizacji zamierzonych celów.

Plan jak wyżej powinien zostać dostosowany do programu wojewódzkiego, o którym mowa wyżej, w punkcie 9.2.3.

9.3.5. Projekt założeń do planu zaopatrzenia gminy Radomin w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (opracowanie wykonane w lutym – marcu 2006 roku)

Obejmuje:

- ocenę stanu aktualnego i przewidywanych zmian zapotrzebowania na energię elektryczną, ciepłą i paliwa gazowe,
- ocenę rynku nośników energii na terenie gminy Radomin,
- propozycje przedsięwzięć racjonalizujących użytkowanie energii elektrycznej, ciepła i paliw gazowych,
- ocenę możliwości oraz zasobów pokrycia zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i gaz do roku 2025,
- zakres współpracy z gminami ościennymi,
- zgodność założeń rozwojowych gminy z założeniami polityki energetycznej państwa do roku 2025,
- wnioski i propozycje działań zmierzających do zaspokojenia potrzeb energetycznych gminy Radomin.

Za kluczowe elementy polityki energetycznej w projekcie założeń uznano:

- bezpieczeństwo energetyczne, rozumiane jako stan gospodarki,
- poprawę konkurencyjności krajowych podmiotów gospodarczych,
- ochronę środowiska przyrodniczego przed negatywnymi skutkami procesów energetycznych.

Dla osiągnięcia wyżej wymienionych celów dokument przewiduje realizację szeregu strategii, m.in.

- strategii zintegrowanego systemu zarządzania energią i środowiskiem,
- strategii decentralizacji organizacyjno – technicznej systemów energetycznych,
- strategii liberalizacji sieciowych rynków energetycznych,
- strategii poprawy efektywności energetycznej, itp.

9.3.6. Związek Gmin Północnego Mazowsza

Rada Gminy w Radominie, uchwałą nr XV/89/08 z dnia 3 kwietnia 2008 roku przyjęła Statut Związku, wstępując w ten sposób do Związku którego siedzibą jest Miasto Brodnica.

Celem Związku jest wykonywanie zadań publicznych, zaspakajanie potrzeb wspólnot samorządowych, których charakter i zakres wymaga współdziałania międzygminnego.

Do zadań Związku należą w szczególności:

- realizacja wspólnych przedsięwzięć w zakresie budowy infrastruktury technicznej i społecznej gmin – uczestników Związku,
- realizacja wspólnych przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska,
- reprezentowanie wspólnych interesów gospodarczych, społecznych i ekonomicznych w kontaktach zewnętrznych,
- promocja gospodarcza gmin - uczestników Związku.

10. STAN PRAWNY GRUNTÓW

Struktura własności gruntów charakteryzuje się zdecydowaną przewagą własności prywatnej. Jest to własność między innymi rolników, mieszkańców gminy Radomin. Własność komunalną stanowią tereny i obiekty związane z administracją, oświatą, usługami, oczyszczalnią ścieków, ujęciami wody i hydroforniami oraz zabudową mieszkaniową. Własnością komunalną są również remizy strażackie, świetlice, parki, ośrodek Chopinowski, ale największą pozycję stanowią drogi gminne. Własność komunalną stanowią rozdrobnione tereny, które wymagają uporządkowania oraz obiekty o niezbyt dobrym stanie technicznym (szczególnie mieszkaniowe). Posiadanie tych nieruchomości pociąga za sobą głównie wydatki na bieżącą eksploatację. Brak jest terenów, które nadawałyby się do zagospodarowania na cele publiczne i na cele komercyjne.

Własnością Skarbu Państwa są:

- tereny Agencji Nieruchomości Rolnych we wsiach Szafarnia, Kamionka i Piórkowo o łącznej powierzchni około 105 ha.
- tereny leśne, o powierzchni około 680 ha, które w większości są własnością Lasów Państwowych, w niewielkiej części są własnością prywatną.

Grunty kościelne, to tereny przykościelne wraz z cmentarzami i plebaniami we wsiach Radomin, Płonne i Dulsk, a także grunty kilkuhektarowe w Płonnem i Radominie.

11. WYSTĘPOWANIE OBIEKTÓW I TERENÓW CHRONIONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

11.1. Obiekty i obszary chronione na podstawie ustawy o ochronie przyrody

Część obszaru gminy położona w obrębie doliny Drwęcy i Rużca o powierzchni łącznej 2085 ha

(25,8% powierzchni gminy) objęta została ochroną prawną jako **Obszar Chronionego Krajobrazu Doliny Drwęcy**. Obszar ten obejmuje dolinę rzeki Drwęcy wraz z otoczeniem i dolinę Rużca wraz z terenami przyległymi. Celem ochrony obszaru jest zachowanie różnorodności biologicznej siedlisk, ochrona dolin rzek wraz z pasem roślinności okalającej, propagowanie nasadzeń gatunków rodzimych drzew i krzewów liściastych, racjonalna gospodarka leśna, polegająca na zachowaniu różnorodności biologicznej siedlisk w obrębie Doliny Drwęcy i jej dopływów.

W granicach obszaru chronionego krajobrazu obowiązują zakazy zawarte w [*Uchwale Nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. \(Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko-Pomorskiego nr 99 poz. 793\)*](#).

Należy zwrócić uwagę, że wprowadzenie zakazu lokalizowania obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od linii brzegów rzek, jezior i innych zbiorników wodnych ogranicza w znacznym stopniu możliwość wprowadzenia zainwestowania turystycznego i rekreacyjnego w sąsiedztwie brzegów rzeki Drwęcy. Ponadto wprowadzony zakaz wydobywania do celów gospodarczych skał powoduje, że nie będzie mogła być kontynuowana eksploatacja piasków i żwirów z bogatych złóż położonych w północnej części gminy. Należy także zwrócić uwagę, że zakaz realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko skutkuje niemożliwością realizacji inwestycji związanych m.in. z gospodarką rolną w całej północnej części gminy.

Na obszarze gminy znajdują się dwa **rezerваты przyrody**: „Bobrowisko” oraz „Rzeka Drwęca”. Celem utworzenia rezerwatu przyrody „Bobrowisko” jest zachowanie ze względów naukowych i dydaktycznych stanowiska modrzewia polskiego na granicy zasięgu. W skład rezerwatu wchodzi oddziały leśne 273f i 273g Nadleśnictwa Golub-Dobrzyń (obręb Konstancjewo) o łącznej powierzchni 3,24 ha. Dla rezerwatu został opracowany plan ochrony na lata 1996 – 2015. Na terenie rezerwatu od ponad 30 lat nie stwierdza się występowania samosiewów modrzewiowych. Czynnikiem wykluczającym naturalne odnawianie się modrzewia są niekorzystne warunki świetlne, głównie zbyt silne ocienienie dna lasu.

Północną i północno-zachodnią granicę gminy Radomin stanowi rzeka Drwęca uznana w 1961 r., za rezerwat przyrody „Rzeka Drwęca”. Rezerwat obejmuje rzekę Drwęcę wraz z przybrzeżnym pasem o szerokości 5 m. Celem uznania rezerwatu jest ochrona środowiska wodnego i ryb w nim bytujących, w szczególności pstrąga, łososia, troci i certy. Na terenie gminy Radomin powierzchnia rezerwatu wynosi 13,53 ha, w tym 7,41 ha na terenie wsi Rodzone, 4,37 ha na terenie wsi Płonko i 1,75 ha na terenie wsi Płonne.

Na terenie gminy Radomin znajdują się następujące uznane **pomniki przyrody**:

- dąb o obwodzie 350 cm i wysokości 24 m, znajdujący się w Piórkowie na terenie T. Liśniewskiego,

- modrzew polski o obwodzie 365 cm i wysokości 30 m, znajdujący się w oddziale 274a leśnictwa Płonne,
- aleja 350 drzew, w tym 279 buków o obwodzie 135-426 cm i wysokości ok. 15 m, rosnących wzdłuż drogi Bocheniec – Radomin,
- aleja 209 drzew, w tym 127 buków o obwodzie 170-424 cm i wysokości ok. 15 m, rosnących wzdłuż drogi Radomin – Piórkowo,
- grupa 10 modrzewi polskich o obwodzie 134-400 cm i wysokości 11-24 m, znajdujących się w oddziale 268m leśnictwa Bobrowisko, tzw. „Modrzewiowa Góra”,
- grupa 2 modrzewi polskich o obwodzie 205,280 cm i wysokości 21,28 m, znajdujących się w parku we wsi Płonne,
- dąb o obwodzie 425 cm i wysokości 20 m, znajdujący się w parku we wsi Radomin,
- grupa 2 drzew: lipa o obwodzie 320 cm i wysokości 26 m oraz topola biała o obwodzie 472 cm i wysokości 25 m, znajdujące się w parku we wsi Płonne,
- grupa 4 drzew: 3 dęby o obwodzie 316-530 cm i wysokości 21-23 m oraz lipa o obwodzie 358 cm i wysokości 24 m, znajdujące się w parku we wsi Radomin,
- grupa 3 drzew: 2 dęby o obwodzie 349 i 388 cm, wysokości 21 i 23 m oraz lipa drobnolistna o obwodzie 350 cm i wysokości 17 m, znajdujące się w parku we wsi Szafarnia,
- grupa 3 lip o obwodzie 320-420 cm i wysokości 18-20 m, znajdujących się wśród zadrzewień przy kościele we wsi Dulsk,
- grupa 5 dębów szypułkowych o obwodzie 209-354 cm i wysokości 15-25 m, znajdujących się w parku we wsi Szafarnia,
- grupa 4 drzew: jesion wyniosły o obwodzie 352 cm i wysokości 25 m, kasztanowiec biały o obwodzie 277 cm i wysokości 16 m, lipa drobnolistna o obwodzie 366 cm i wysokości 19 m oraz dąb szypułkowy o obwodzie 280 cm i wysokości 21 m, znajdujących się w parku we wsi Płonne,
- grupa 2 drzew: dąb szypułkowy o obwodzie 353 cm i wysokości 22 m oraz lipa drobnolistna o obwodzie 308 cm i wysokości 19 m, znajdujące się w parku we wsi Radomin.

Na szczególną uwagę zasługują **aleje drzew** - głównie buków - o unikalnych wartościach w skali regionu. Są one zagrożone degradacją w wyniku ruchu pojazdów, w szczególności wielkogabarytowych pojazdów ciężarowych.

Tabela 18. Użytki ekologiczne na terenie gminy Radomin

Lp.	Nr wg Rozporządzenia Wojewody	Opis	Powierzchnia (ha)	Położenie	
				Leśnictwo	Oddz. leśny
1.	U 195	bagno	1,01	Płonne	275 g
2.	U 196	zagłębienie	0,70	Płonne	277 c
3.	U 197	bagno	0,83	Płonne	283 c

Użytki ekologiczne o łącznej powierzchni 2,54 ha znajdują się na terenie Lasów Państwowych. Terasa zalewowa doliny Drwęcy planowana jest objęciem ochroną w ramach **europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000**. Do Komisji Europejskiej został formalnie zgłoszony i zaakceptowany już przez Komisję specjalny obszar ochrony siedlisk PLH280001 „Dolina Drwęcy”. Jest to obszar ważny dla ochrony bogatej ichtiofauny i mozaiki siedlisk związanych z doliną rzeczną. Stwierdzono tu występowanie 12 rodzajów siedlisk z Załącznika I Dyrektywy Rady 92/43/EWG. Sama Drwęca stanowi jedyny ichtiologiczny rezerwat na terenie województwa kujawsko-pomorskiego. Rzeka Drwęca i jej dorzecze objęte jest krajowym programem restytucji ryb wędrownych. Obszar stanowi cenny zasób zróżnicowanych siedlisk dla gatunków zwierząt rzadkich i poddanych ochronie związanych ze środowiskiem wodnym - występuje tu 11 gatunków z załącznika II Dyrektywy Rady 92/43/EWG, w tym 7 gatunków ryb. Dodatkowym atutem obszaru jest jego kształt, sprzyjający zachowaniu tras migracji i rozprzestrzeniania się wielu gatunków fauny i flory.

11.2. Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów o ochronie zabytków

Szczegółowy wykaz obiektów i obszarów chronionych na podstawie ustawy o ochronie i opiece nad zabytkami opisany został powyżej w punkcie 6.

11.3. Obiekty i obszary chronione na podstawie przepisów ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

Obszarami podlegającymi prawnej ochronie z mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych są grunty rolne (I-III klasy bonitacyjnej) i grunty leśne, dla których wymagana jest zgoda na zmianę przeznaczenia. Zmiana przeznaczenia na cele nierolnicze zwartych kompleksów gleb I-III klasy o powierzchni ponad 0,5 ha wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw rozwoju wsi. Przeznaczenie gruntów leśnych, stanowiących własność Skarbu Państwa, na cele nieleśne, wymaga uzyskania zgody ministra właściwego do spraw środowiska, a pozostałych gruntów leśnych zgody marszałka województwa.

Przeznaczenie gruntów rolnych i leśnych na cele nierolnicze i nieleśne, wymagające zgody, dokonuje się w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, sporządzonym w trybie określonym w przepisach o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym.

12. WYSTĘPOWANIE OBSZARÓW NATURALNYCH ZAGROŻEŃ GEOLOGICZNYCH

12.1. Obszary osuwisk

Na terenie gminy Radomin nie zidentyfikowano zagrożeń związanych z występowaniem osuwisk.

W rejestrze Starosty Golubsko-Dobrzyńskiego nie występują obszary narażone na osuwanie się mas ziemnych.

12.2. Inne rodzaje zagrożeń geologicznych

Na terenie gminy Radomin nie występują inne rodzaje zagrożeń geologicznych, w szczególności nie występują tu obiekty lub obszary, dla których występuje potrzeba wyznaczenia filara ochronnego w złożu kopaliny.

12.3. Obszary zagrożenia powodziowego

Zagrożenie związane z **powodziami** na terenie gminy Radomin dotyczy pasa terenów wzdłuż brzegów Drwęcy i Rużca. Pas ten ma zmienną szerokość i obejmuje obszar tzw. terasy zalewowej. Obejmuje najniższą część dna dolin rzecznych. Szczególnie zagrożenie to występuje w czasie wezbrań rzek, w czasie intensywnych opadów atmosferycznych latem i w czasie roztopów wiosennych. Tereny te ze względu na zagrożenie wodami powodziowymi o prawdopodobieństwie wystąpienia 1% (1 raz na 100 lat) są wykluczone z lokalizacji trwałej zabudowy. Zasięg wód powodziowych pokazano na załączniku graficznym do opracowania.

13. WYSTĘPOWANIE UDOKUMENTOWANYCH ZŁOŻ KOPALIN, ZASOBÓW WÓD PODZIEMNYCH ORAZ UDOKUMENTOWANYCH KOMPLEKSÓW PODZIEMNEGO SKŁADOWANIA DWUTLENKU WĘGLA

Na terenie gminy Radomin udokumentowano dotychczas 1 **złoże piasków i żwirów**. Złoże znajduje się na terenie wsi Rodzone (przysiółek Smolniki) o powierzchni 6,6 ha. Jest to złożo o zasobach rozpoznanych szczegółowo o zasobach geologicznych bilansowych 380 tys. ton. Złoże nie jest eksploatowane na skalę przemysłową, jedynie żwir jest pobierany w niewielkich ilościach na lokalne potrzeby.

Na terenie gminy Radomin występują także pokłady **kredy jeziornej** na terenie wsi: Radomin i Piórkowo. Nie zostały one jednak dotychczas w żaden sposób udokumentowane.

Obszar gminy Radomin jest położony poza zasięgiem **głównych zbiorników wód podziemnych**.

14. WYSTĘPOWANIE TERENÓW GÓRNICZYCH WYZNACZONYCH NA PODSTAWIE PRZEPISÓW ODRĘBNYCH

Na terenie gminy Radomin w związku z nieplanowaniem wydobywania piasków i żwirów ze złoża „Smolniki” nie ustanowiono dotychczas żadnych **obszarów i terenów górniczych**.

15. STAN SYSTEMÓW KOMUNIKACJI I INFRASTRUKTURY TECHNICZNEJ, W TYM STOPIEŃ UPORZĄDKOWANIA GOSPODARKI WODNO-ŚCIEKOWEJ, ENERGETYCZNEJ ORAZ GOSPODARKI ODPADAMI

15.1. Komunikacja

Sieć drogowa gminy Radomin składa się z drogi wojewódzkiej, dróg powiatowych, gminnych i leśnych. Wykaz dróg wojewódzkich i powiatowych, gminnych i leśnych z ich numerami ewidencyjnymi i długością, przedstawiono w tabeli 18.

Tabela 19. Wykaz dróg wojewódzkich, powiatowych, gminnych i leśnych w gminie Radomin - stan na 2007 r.

Lp.	Nr drogi	Przebieg	Długość km
		Drogi Wojewódzkie	
1.	534	Grudziądz-Wąbrzeźno-Golub-Dobrzyń-Rypin	8,165 km
		Drogi powiatowe	
2.	2118C	Szafarnia –Wapielsk-Długie-Rypin	6,136 km
3.	2119C	Szafarnia – Płonne	3,839
4.	2120C	Radomin - Szczutowo – Gulbiny-Cetki	5,007
5.	2127C	Golub-Dobrzyń-Dulsk-Radomin	11,269
6.	2128C	Bocheniec-Wilczewo	4,548
7.	2129C	Dulsk-Sitno	1,869
8.	2130C	Dulsk-Obory-Stary Kobierzyniec	2,417
9.	2131C	Plebanka-Radomin	5,262
		Razem	40,347
		Drogi gminne	
10.	110301C	Białkowo – Rodzone	5,4
11.	110302C	Białkowo-gr. gm., Rodzone	3,6
12.	110303C	Białkowo-gr. gm., Płonko	0,9
13.	110304C	Płonne –Rodzone gr. gminy	3,1
14.	110305C	Rodzone-Plebanka	2,2
15.	110306C	Płonne- gr. gm., Półwiesk	1,8
16.	110307C	Płonne od drogi 110304C	2,0
17.	110308C	Płonne-Szafarnia	3,0
18.	110309C	Płonne-Konstancjewo	3,0
19.	110310C	Szafarnia-Szafarnia	1,0
20.	110311C	Szczutowo-Jakubkowo	2,9
21.	110312C	Płonne Plebanka-Jakubkowo	1,6
22.	110313C	Jakubkowo-Półwiesk Mały	0,6
23.	110314C	Jakubkowo-Łubki	1,5
24.	110315C	Łubki-Płonne	1,9
25.	110316C	Łubki-Szczutowo	1,8
26.	110317C	Szczutowo-Trąbin	1,3
27.	110318C	Szczutowo-Płonne	4,7
28.	110319C	Płonne-Płonne	1,4
29.	110320C	Bocheniec-Płonne	3,2
30.	110321C	Bocheniec-Szafarnia	1,3
31.	110322C	Bocheniec-Rętwiny-Trąbin	5,4
32.	110323C	Szczutowo-Radomin	3,3
33.	110324C	Radomin-Trąbin	1,2
34.	110325C	Radomin-Gaj-Piórkowo	2,4
35.	110326C	Radomin-Gaj	2,0
36.	110327C	Radomin-Radomin (osiedlowa)	0,8
37.	110328C	Radomin-Gaj	1,2
38.	110329C	Radomin-Gaj-Piórkowo	2,4

39.	110330C	Radomin-Radomin	2,4
40.	110331C	Bocheniec-Piórkowo	4,0
41.	110332C	Radomin-Wilczewo	1,9
42.	110333C	Bocheniec-Kamionka-Dulsk	4,3
43.	110334C	Bocheniec-Sokołowo	1,9
44.	110335C	Kamionka-Sokołowo	1,0
45.	110336C	Wilczewo-Sokołowo	2,3
46.	110337C	Dulsk-Dulsk	1,8
47.	110338C	Dulsk-Wilczewo	2,4
48.	110339C	Dulsk-Dulsk	1,0
49.	110340C	Dulsk-Dulsk (dojazdowa)	1,2
50.	110341C	Dulsk osiedlowa	0,2
51.	110342C	Dulsk-Dulsk Spiczyny	2,5
52.	110343C	Dulsk-Dulsk Frankowo	3,3
53.	110344C	Dulsk-Dulsk	1,3
54.	110345C	Wilczewo-Dulsk Frankowo	2,7
55.	110346C	Wilczewko-Wilczewo	0,8
56.	110347C	Piórkowo-Giżynek	1,4
57.	110348C	Piórkowo-Ruże	1,1
58.	110349C	Piórkowo-Piórkowo	3,6
59.	110350C	Piórkowo-Ugoszcz	0,8
60.	110351C	Piórkowo-Dobre	1,6
		Razem	107,5
		Drogi leśne	
61.	48	od drogi leś. 49 do dr. gm. 01	1,0
62.	49	od dr. gm. 01 do dr. gm. 06	1,0
63.	50	od dr. gm. 01	2,4
64.	51	od dr. gm. 01 do dr. leś. 50	1,0
65.	52	od dr. gm. 01	1,2
66.	69A	od dr. pow. (Rętwiny)	0,8
		Razem	7,5

Możliwości transportowe sieci dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych pokazano na mapce pt.: „Powiązania komunikacyjne” (rys. 13).

Sieć drogowa gminy Radomin składa się z:

- drogi wojewódzkiej o długości po przebudowie zakrętu w Bocheńcu około 8 km, co stanowi około 5% ogólnej długości dróg na terenie gminy,
- dróg powiatowych o łącznej długości 40,35 km, co stanowi około 25% ogólnej długości dróg na terenie gminy,
- dróg gminnych o łącznej długości 107,5 km, co stanowi około 70% ogólnej długości dróg na terenie gminy.

Ogólna długość dróg publicznych w gminie wynosi 155,85 km.

Stan drogi wojewódzkiej na terenie gminy, poza nowym odcinkiem w rejonie przebudowanego zakrętu w Bocheńcu, jest oceniany na poziomie średnim.

Stan większości dróg powiatowych na terenie gminy ocenia się na poziomie stanu niezadowalającego, a nawierzchnie tych dróg wymagają pilnej odnowy względnie modernizacji, co związane jest ze zwiększeniem nakładów finansowych na te drogi.

Drogi gminne również wymagają większych nakładów finansowych na utwardzenie nawierzchni prowadzących do zwartej zabudowy, a na pozostałych odcinkach wyprofilowania nawierzchni.

Do najważniejszych problemów, wymagających rozwiązania już w najbliższym czasie, zaliczyć należy powiązania systemu finansowania drogownictwa z technicznym stanem sieci drogowej i tempem jej zużycia.

Na terenie gminy Radomin pasażerowie obsługiwani są komunikacją zbiorową przez linie PKS. Realizowane są połączenia z Toruniem, Golubiem-Dobrzyniem, Brodnicą, Rypinem, Grudziądem, Wąbrzeźnem, Bydgoszczą.

Dowóz dzieci do szkoły obsługuje gminny gimbus oraz przewoźnik prywatny.

Istniejący przebieg drogi wojewódzkiej nr 534: Grudziądz - Wąbrzeźno - Golub-Dobrzyń - Rypin oraz układ dróg powiatowych umożliwia dogodne powiązania zewnętrzne gminy z większymi miastami województwa i kraju.

Wzrastający z roku na rok ruch samochodów osobowych i ciężarowych, zmusza do jak najszybszego przystąpienia do modernizacji istniejącego układu drogowego, a dla uzyskania pełnego standardu, jak i prawidłowego prowadzenia ruchu samochodowego należy: drogę wojewódzką, drogi powiatowe i gminne doprowadzić do odpowiedniej klasy technicznej wynikającej z normatywu technicznego, przystosować nawierzchnię do obciążeń 100-120 KN/oś na ciągach prowadzących ruch samochodów ciężarowych, utwardzić nawierzchnię na drogach gminnych, zwłaszcza prowadzących ruch samochodowy do zwartej zabudowy mieszkaniowej.

Wnioski:

Należy dążyć do podniesienia poziomu układu komunikacyjnego do standardu wymogów warunków technicznych oraz zwiększyć nakłady na utrzymanie stanu istniejącego.

15.2. Zaopatrzenie w wodę

15.2.1. Wody podziemne i powierzchniowe

Na obszarze gminy Radomin występują poziomy wodonośne z okresu czwartorzędu.

Przepuszczalność warstw izolujących poziomy wodonośne w dolinie Drwęcy jest duża, na pozostałym obszarze jest średnia.

Północno-zachodnią granicę gminy stanowi rzeka Drwęca. Na terenie gminy nie występują żadne większe zbiorniki wód stojących ani jeziora. Wody Drwęcy według badań w 2006 r. wykonanych przez WIOŚ w Toruniu były w III klasie czystości.

15.2.2. Zaopatrzenie w wodę z wodociągu wiejskiego

Gmina Radomin jest całkowicie (w 100%) zwodociągowana. Łączna długość czynnej sieci wodociągowej w 2007 r. wynosiła 205,8 km oraz 47,79 km przyłączy do budynków.

Wodociągi są zasilane w wodę z trzech ujęć wód podziemnego poprzez stację uzdatniania i hydroformie. Ujęcia gminne znajdują się we wsiach: Radomin, Dulsk i Szczutowo.

Ujęcie wody ze stacją wodociągową we wsi Radomin posiada pozwolenie wodno-prawne na pobór wody podziemnej dla potrzeb bytowo-gospodarczych mieszkańców wsi Radomin, Piórkowo, Bocheniec, Kamionka i Gaj w ilościach:

$Q_{\max.d.} - 952 \text{ m}^3/\text{d}$

$Q_{\max.h.} - 83,8 \text{ m}^3/\text{h}$

$Q_{\text{śr.d.}} - 725,2 \text{ m}^3/\text{d}$

Ujęcie to posiada dwie studnie wiercone. Studnię nr 1 o głębokości 66,0 m i wydajności eksploatacyjnej $45,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 1,7m. Studnię nr 2 o głębokości 49,0 m i wydajności eksploatacyjnej $30,6 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 7,5m. oraz 2 zbiorniki wyrównawcze o pojemności 150 m^3 każdy. Pozwolenie wodno-prawne wydano na czas określony do 31.12.2016 r. przez Starostę Golubsko-Dobrzyńskiego nr OS6223-1/1/2005 z dnia 4.03.2005 r.

Ujęcie wody ze stacją wodociągową we wsi Dulsk posiada pozwolenie wodno-prawne na pobór wody podziemnej dla potrzeb bytowo-gospodarczych mieszkańców wsi Dulsk i wsi sąsiednich w ilościach:

$Q_{\max.d.} - 506,0 \text{ m}^3/\text{d}$

$Q_{\max.h.} - 48,4 \text{ m}^3/\text{h}$

$Q_{\text{śr.d.}} - 388,0 \text{ m}^3/\text{d}$

Ujęcie to posiada jedną studnię wierconą nr 2 o głębokości 73,0 m i wydajności eksploatacyjnej $50,0 \text{ m}^3/\text{h}$. Pozwolenie wodno-prawne wydano na czas określony do 31.12.2015 r. przez Starostę Golubsko-Dobrzyńskiego nr OS6223-8/1/2003 z dnia 25.08.2003 r.

Ujęcie wody ze stacją wodociągową we wsi Szczutowo posiada pozwolenie wodno-prawne na pobór wody podziemnej dla potrzeb bytowo-gospodarczych mieszkańców wsi Szczutowo i wsi sąsiednich w ilościach:

$Q_{\max.d.} - 20,0 \text{ m}^3/\text{d}$

$Q_{\max.h.} - 1,7 \text{ m}^3/\text{h}$ $Q_{\text{śr.d.}}$

$- 16,0 \text{ m}^3/\text{d}$

Ujęcie to posiada jedną studnię wierconą o głębokości 40,5 m i wydajności eksploatacyjnej $20,0 \text{ m}^3/\text{h}$ przy depresji 3,0 m. Pozwolenie wodno-prawne wydano na czas określony do 31.12.2018 r. przez Starostę Golubsko-Dobrzyńskiego nr OS6223-1/1/2006 z dnia 7.03.2006 r.

System zaopatrzenia gminy Radomin posiada połączenie z siecią wodociągową i stacją wodociągową we wsi Półwiesk w gminie Wąpielsk.

15.3. Gospodarka ściekami

Na obszarze gminy funkcjonuje jedna oczyszczalnia ścieków. Mechaniczno-biologiczna komunalna oczyszczalnia ścieków w Radominie, została oddana do użytku w 2001 r. Zgodnie z aktualnym pozwoleniem wodno-prawnym z dnia 31.01.2002r., planowana przepustowość oczyszczalni wynosi:

$$Q_{\max.d.} - 275 \text{ m}^3/\text{d}$$

$$Q_{\max.h.} - 19,4 \text{ m}^3/\text{h}$$

$$Q_{\text{śr.d.}} - 219 \text{ m}^3/\text{d}$$

Oczyszczalnia jest wykorzystywana w niepełnym stopniu, ze względu na nie do końca zrealizowany system kanalizacyjny i niewielką ilość ścieków dowożonych do punktu zlewnego. Dociążenie oczyszczalni jest niezbędnym warunkiem prawidłowego jej funkcjonowania. Dla prawidłowego funkcjonowania systemu kanalizacji sanitarnej wykonano już odcinek kanalizacji ciśnieniowej i tłocznej do Dulska., w tym trzy przepompownie ścieków - po drodze do Dulska przez Piórkowo i Wilczewo. Łączna długość sieci kanalizacji sanitarnej realizowanej z Radomia do Dulska wynosi 18,970 km, w tym sieć ciśnieniowa o długości 9,745 km i sieć grawitacyjna o długości 3,365 km, 123 przyłącza kanalizacyjne o łącznej długości 5,860 km.

Niepokojącym jest fakt, że znaczna część ścieków powstających na terenie gminy, jest gromadzona w zbiornikach bezodpływowych - szambach, a podstawowym sposobem ich utylizacji jest wylanie na pola. Podobnie utylizowane są ścieki z gospodarstw rolnych i zakładów produkcyjnych.

Ważnym zadaniem w zakresie gospodarki ściekowej na terenie gminy będzie dalsza rozbudowa systemu kanalizacyjnego planowana na lata 2011-2013, tj. poprzez Bocheniec, Szafarnię i Płonne do wsi Rodzone. Należy również uwzględnić Rozporządzenie Nr 81/2006 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego, w sprawie wyznaczenia Aglomeracji Radomin. Wyznaczono aglomerację Radomin o równoważnej liczbie mieszkańców 3961, z gminną oczyszczalnią ścieków w Radominie, obejmuje ona obszar wsi: Radomin, Gaj, Piórkowo, Wilczewko, Wilczewo, Dulsk, Bocheniec, Kamionka, Szafarnia, Płonne, Rodzone, Rętwiny, Szczytowo. Aglomeracja ściekowa będzie podstawą do wyznaczenia terenów rozwojowych gminy Radomin.

15.4. Gospodarka odpadami

Dnia 1 stycznia 2012 roku weszła w życie zmiana ustawy o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz niektórych innych ustaw. W wyniku tych zmian powstały nowe Wojewódzkie Plany Gospodarki Odpadami sporządzane na okres 6 lat z perspektywą do 12 lat. Plan zakłada utworzenie systemu rozwiązań regionalnych tzw. Regionów Gospodarki Odpadami Komunalnymi, w ramach których funkcjonować winny wszelkie niezbędne urządzenia i instalacje, w tym istniejące na terenie

województwa składowiska odpadów, spełniające w zakresie technicznym kryteria najlepszej dostępnej techniki i posiadające przepustowość wystarczającą do przyjmowania i przetwarzania odpadów. Odpady komunalne z terenu gminy Radomin odbierane są przez Zakład Usługowo – Handlowy „KARO” Józef Karczewski, ul. Szpakowa 12A, 85 – 432 Bydgoszcz i przewożone do Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów w Lipnie.

15.5. Melioracje

W gminie Radomin do końca 2007 r. zmeliorowanych było ponad 3000 ha gruntów ornych i użytków zielonych. Na terenie gminy Radomin mają swój przebieg Struga Dobrzyńska i Struga Ruziec, które są urządzeniami melioracji podstawowych, wymienionymi w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 17.12.2002 r. w sprawie śródlądowych wód powierzchniowych lub ich części stanowiących własność publiczną, istotną dla regulacji stosunków wodnych na potrzeby rolnictwa. Przez miejscowość Łubki, Jakubkowo i Dulsk przebiegają rurociągi o średnicy 60 cm stanowiące urządzenia melioracji podstawowych. W pozostałych miejscowościach występują urządzenia melioracji szczegółowych (drenowanie, rurociągi, rowy). W chwili obecnej nie planuje się dalszej melioracji, jedynie bieżącą konserwację istniejących systemów.

15.6. Elektroenergetyka

Najważniejszym źródłem energii w województwie kujawsko-pomorskim jest elektrownia wodna we Włocławku. Na terenie województwa kujawsko-pomorskiego działają 2 koncerny energetyczne ENERGA S.A. i ENEA S.A. Operatorem sieci elektroenergetycznej na terenie gminy Radomin jest ENERGA S.A.

System pracuje także w oparciu o zewnętrzne powiązania z układem krajowym sieci najwyższych napięć. Województwo zasilane jest liniami 220 kV i 400 kV i przez układ transformacji zasilana jest cała sieć elektroenergetyczna 110 kV, która w pewnym sensie jest siecią lokalną województwa (rys. 14). Stacje transformatorowe 110 kV/15 kV zlokalizowane są w poszczególnych miastach zabezpieczają zasilanie stacji transformatorowych 15 kV/0,4 kV na terenie miast i okolicznych obszarów.

Takimi źródłami zasilania dla obszaru gminy Radomin są GPZ-ty 110 kV/15 kV „Golub-Dobrzyń” i „Rypin”. W oparciu o wyżej wymienione GPZ-ty pracuje sieć średniego napięcia zasilana liniami magistralnymi o przekrojach 3 x AFl 70 z powyższych punktów zasilania. Z linii tych zasilana jest sieć rozgałęźna 15 kV wraz ze stacjami transformatorowymi 15 kV/0,4 kV napowietrznymi o mocy 160 i 250 kVA. Z tego systemu zasilana jest sieć 0,4 kV prowadzona bezpośrednio do odbiorców energii elektrycznej. Przez zachodnie tereny gminy przechodzi odcinek elektroenergetycznej linii wysokiego napięcia 400 kV będący częścią toru od GPZ „Płock” do GPZ „Węgrowo”

k/Grudziądz. Dla powyższej linii wysokiego napięcia 400 kV obowiązuje strefa ochronna 2 x 45 m licząc od osi linii w obie strony. W powyższej strefie obowiązuje zakaz lokalizowania obiektów przeznaczonych na pobyt stały ludzi. W powyższej strefie istnieje możliwość lokalizowania innych obiektów i w zależności od jego rodzaju decyzje takie w miarę potrzeb gminy podejmuje Zakład Energetyczny.

Jednym z ważnych celów województwa kujawsko-pomorskiego jest rozwój nowoczesnego rolnictwa w oparciu o warunki przyrodnicze - kompleksy gleb wysokiej klasy oraz związane z tym przetwórstwo rolno-spożywcze. To założenie przekłada się również na zadania i rozwój gminy Radomin, jednak bez zabezpieczenia energii elektrycznej w dostatecznej ilości i odpowiednich parametrach zamierzenie to nie miałoby szans powodzenia.

Po przeprowadzonej modernizacji i rozbudowie sieci średniego napięcia, stan wiejskich elektroenergetycznych sieci rozdzielczych jest w znacznej mierze zadowalający.

15.7. Gazownictwo

Postępowi gospodarczemu, technologicznemu i cywilizacyjnemu towarzyszy szereg niekorzystnych zjawisk ekologicznych, takich jak postępująca degradacja środowiska, zanieczyszczenia wód, gleby i atmosfery. W centrum uwagi znalazły się więc takie rodzaje paliw, które są najbardziej przyjazne dla otoczenia. Paliwem najmniej szkodliwym dla środowiska, w stosunku do innych konwencjonalnych (węgiel, olej opałowy) jest gaz ziemny. Paliwo to nie posiada praktycznie siarki, a spalany gaz ziemny emituje 1,5 do 2-krotnie mniej tlenków azotu porównaniu z olejem opałowym oraz 2,5-krotnie mniej niż węgiel. Poza tym przy spalaniu gazu ziemnego emisja pyłów do atmosfery jest praktycznie znikoma.

Dodatkowym argumentem przemawiającym za stosowaniem gazu jest brak lub małe zanieczyszczenia metalami ciężkimi takimi jak: arsen, kadm, kobalt, chrom, ołów i rtęć. Prawdziwe korzyści ze stosowania gazu ziemnego jako paliwa energetycznego wynikają z jego fizycznych właściwości. Gaz łatwo miesza się z powietrzem, co ułatwia optymalne sterowanie procesem zapewniając niemal całkowite i zupełne spalanie. Daje to w konsekwencji wysoką sprawność wytwarzania energii. Konkurencyjną jest również cena gazu ziemnego w porównaniu do innych nośników energii. Cena gazu ziemnego stosowanego do celów grzewczych dla odbiorców komunalnych jest porównywalna z ceną węgla, a niższa od innych rodzajów energii. Preferowanym kierunkiem zużycia gazu powinien być sektor komunalny. Ze względu na wysoką efektywność użytkowania (sprawność energetyczna), komfort i ochronę środowiska.

Za najbardziej uzasadnione uznać należy stosowanie gazu ziemnego do przygotowywania posiłków, ciepłej wody i ogrzewania budynków w wiejskiej często rozproszonej zabudowie.

Aktualnie gmina Radomin nie posiada gazu sieciowego.

W oparciu o projektowaną budowę systemu gazociągów wysokiego ciśnienia na terenie naszego województwa zostaną stworzone dogodne warunki do budowy systemu gazociągów zasilających obszary gmin wiejskich, co również dotyczy gminy Radomin, po wybudowaniu gazociągu wysokoprężnego relacji Wąbrzeźno - Brodnica, poprzez wykonane odgałęzienia DN-150 mm do stacji redukcyjno-pomiarowej I stopnia.

15.8. Telekomunikacja

System telekomunikacji poza dużymi miastami jest niewystarczająco rozwinięty. W ostatnich latach podlega intensywniej rozbudowie i modernizacji. Analizy ostatnich tendencji wykazują, iż nie występują bariery dla rozwoju telekomunikacji na terenach wiejskich. Gmina Radomin znajduje się w zasięgu działania telefonii komórkowej *T-Mobile, PLUS, Orange*. Planuje objąć gminę swym zasięgiem również sieć PLAY.

16. ZADANIA SŁUŻĄCE REALIZACJI PONADLOKALNYCH CELÓW PUBLICZNYCH

Spis zadań ponadlokalnych realizujących cele publiczne jest integralną częścią obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego województwa (omówionego w pkt. 9.), dlatego wzmiankę o tych zadaniach wprowadzono wyżej – w pozycji 9.1.1. - punkt „E”. Zawiera on tylko zadania o charakterze ponadlokalnym, które wynikają z merytorycznych ustaleń planu zagospodarowania przestrzennego województwa.

Zadania ponadlokalne ujęto w trzech blokach: I-zadania o znaczeniu krajowym – rozumiane jako wnioski do koncepcji zagospodarowania przestrzennego kraju, II-zadania wymagające współpracy z województwami sąsiednimi i III-zadania o znaczeniu wojewódzkim.

Tabelaryczny spis zawiera 196 zadań. Z tej liczby cztery (4) zadania dotyczą bezpośrednio lub wiążą się z obszarem gminy Radomin. Wyszczególniono je na mapie nr 4, obrazującej rozmieszczenie tych zadań (mapa w załączeniu) oraz w formie załączonego wyciągu (tabela 19).

Tabela 20. Zadania ponadlokalne realizujące cele publiczne

Nr zadania	Nazwa zadania	Podmiot odpowiedzialny za zadanie	Termin realizacji	Dokument źródłowy / podstawa prawna
I. ZADANIA WYMAGAJĄCE WSPÓŁPRACY Z WOJEWÓDZTWAMI SĄSIEDNIMI				
38.	Likwidacja źródeł zanieczyszczeń wód w zlewniach Brdy, Drwęcy, Wełny i w zlewni jeziora Gopło	Samorządy lokalne i ich związki, Samorządy Województw	do 2020 r.	Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego
II. ZADANIA O ZNACZENIU WOJEWÓDZKIM				
46.	Opracowanie i ustanowienie planów ochrony dla wszystkich rezerwatów przyrody	Wojewoda w porozumieniu z samorządami	do 2005 r.	Ustawa z dnia 16 października 1991 r. o ochronie przyrody
77.	Przebudowa drogi wojewódzkiej nr 534 - budowa obwodnicy m. Radzyń Chełmiński - budowa obwodnicy m. Wąbrzeźno - budowa obwodnicy m. Golub Dobrzyń - remont naw. w km 8,65 - 10,65 (odnowa i wyrównanie) w km 19,91 - 20,26 (odnowa) w km 26,00 - 28,00 (odnowa i wyrównanie) w km 30,30 - 31,00 (odnowa) w km 47,90 - 50,40 (odnowa) w km 6,19 - 8,65 (odnowa i wyrównanie) - remont mostu w Golubiu Dobrzyniu w km 55,05	Samorząd Województwa SG i ZDW Samorząd Miasta, Gminy i Powiatu SG i ZDW ZDW j. w. j. w. j. w. j. w. j. w. j. w.	po 2010 r. j. w. do 2010 r. po 2010 r. 2003 r. 2003 r. 2003 r. 2004 r. 2004 r. 2005 r. 2009 r.	MPZPM MPZPM i MPZPG MPZPM Program kierunków, celów i działań wynikających z zarządzania drogami woj. przez ZDW na lata 2003-2010 j. w. j. w. j. w. j. w. j. w.

Źródło: Plan zagospodarowania przestrzennego Województwa Kujawsko-Pomorskiego (opracowany przez KPBPPiR we Włocławku, zatwierdzony Uchwałą Nr XI/135/03 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 26 czerwca 2003 r.)

SG – Samorząd Gminy

MPZPG – Plan zagospodarowania przestrzennego gminy

SM i G – Samorząd Miasta i Gminy

MPZPM – Miejscowy plan zagospodarowania miasta

ZDW – Zarząd Dróg Wojewódzkich

Większość zadań wynika z przyjętych przez władze samorządu województwa, bądź zaakceptowanych dokumentów źródłowych o charakterze strategicznym i programowym, Kontraktu Wojewódzkiego, Programu Rozwoju Województwa do 2010 r. oraz ustaw szczególnych.

Dla wielu zadań wynikających z uwarunkowań i koncepcji planu zagospodarowania przestrzennego województwa kujawsko-pomorskiego przyjęto proponowany termin realizacji.

WYRYSY Z OBOWIĄZUJĄCEGO
PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
WOJEWÓDZTWA KUJAWSKO-POMORSKIEGO

PROBLEMATYKA W GMINIE ZILUSTROWANA
NA MAPKACH W SKALI 1:100 000